

Σπύρος
Εργολάβος

ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ

ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

ΔΥΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ



ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1993

II-5
257

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ



026000169914

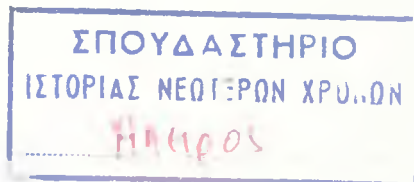
ΤΑ
ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ
ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

**Με δαπάνες του Ριζαρείου Ιδρύματος
για το Πνευματικό Κέντρο
«Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»**



Αρ. εισ. 791 - 1995

Σπύρος Εργολάβος
Φιλολόγος



ΤΑ
ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ
ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

*Δυο πολύτιμα ιστορικά
ντοκουμέντα*

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1993
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΟΣ



Το Ριζάρειο Ίδρυμα, έπειτα από εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης» και στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του παραπάνω πνευματικού κέντρου, αποφάσισε να χρηματοδοτήσει την έκδοση δύο σημαντικών ιστορικών πηγών των αρχών του αιώνα μας για την περιοχή του Ζαγορίου:

- α. την «Πραγματεία περί Ζαγορίου» του Χρίστου Σούλη και
- β. μιαν έκθεση του τότε επιθεωρητή της Α΄ σχολικής περιφέρειας Ηλείου Αλέξανδρου Καθάρειου που αφορά χωριά της περιοχής Ζαγορίου.

Τα παραπάνω κείμενα εντοπίστηκαν από τον γνωστό φιλόλογο και ιστοριοδίφη κ. Σπ. Εργολάβο κατά την αναζήτηση πηγών για τη συγγραφή εργασίας με θέμα την ιστορία της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων. Ο κ. Σπ. Εργολάβος είχε την καλοσύνη να παραχωρήσει τα δύο αυτά κείμενα στη Συντονιστική Επιτροπή του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης», η οποία πρότεινε στο Ριζάρειο Ίδρυμα την έκδοσή τους.

Το Ριζάρειο Ίδρυμα με χαρά δέχτηκε την πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής, η οποία ανέθεσε την επιμέλεια της έκδοσης στον κ. Σπ. Εργολάβο, που με ευχαρίστηση την αποδέχτηκε. Για όλη του την προσφορά, από τον εντοπισμό και διάθεση των κειμένων μέχρι την αμισθί διόρθωση των τυπογραφικών δοκιμίων, το Ριζάρειο Ίδρυμα και η Συντονιστική Επιτροπή του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης» εκφράζουν τις θερμότερες ευχαριστίες τους. Επιπλέον αισθάνονται την ευχαρίστηση ότι προσφέρουν, σε ειδικούς και μη, δύο κείμενα με πολύτιμες μαρτυρίες για τη νεότερη ιστορία του Ζαγορίου, με την ελπίδα ότι θα αποτελέσουν μιαν επιπλέον βάση για τη σύνθεση της ολοκληρωμένης ιστορίας της περιοχής.

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
«Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»



ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Είναι σ' όλους μας γνωστός ο ρόλος που διαδραμάτισαν τα Ζαγοροχώρια, κατά τη μακραίωνη ιστορία τους. Ρόλος όχι μόνο στη διάδοση του εμπορίου και των τεχνών, αλλά και στη διάδοση των φώτων· και όχι μόνο στο χώρο της Ηπείρου, αλλά και σε ολόκληρο τον Ελληνισμό.

Αυτός ο ξεχωριστός ρόλος φαίνεται και απ' τα δυο πολύτιμα ντοκουμέντα που βλέπουν τώρα το φως της δημοσιότητας.

Και τα δυο αυτά ντοκουμέντα προέρχονται απ' την ίδια πηγή: απ' το αρχείο του αείμνηστου Γυμνασιάρχη της Ζωσιμαίας Σχολής, Χρίστου Σούλη. Μια πολύχρονη έρευνα γύρω απ' την ιστορία της Ζωσιμαίας με έφερε σ' αναζήτηση του αρχείου του Χρίστου Σούλη. Πολλές οι προσπάθειες, σημαντική η βοήθεια των συγγενών του, έφεραν το ποθητό αποτέλεσμα: Μέσα σε χαρτοκιβώτια κρυμμένα σε υπόγειες αποθήκες της Αθήνας και της Μυκόνου βρισκόταν ο πολύτιμος θησαυρός: Βιβλία άφθονα και σπάνια, ανέκδοτο υλικό του ίδιου και του γιου του Γιώργου, του λαμπρού επιστήμονα που χάθηκε πρόωρα. Αυτό το αρχείο αποτελεί σήμερα κτήμα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών.

Μέσα σ' αυτό το υλικό και δυο πολύτιμα ιστορικά ντοκουμέντα:

Μια «Πραγματεία περί Ζαγορίου» του Χρίστου Σούλη (ή Βασιλείου, όπως ήταν το άλλο επώνυμό του) και μια έκθεση επιθεωρήσεως των Ζαγοροχωρίων που συντάχτηκε απ' τον τότε επιθεωρητή της Α' σχολικής περιφέρειας Ηπείρου, Αλέξανδρο Καθάριο.

Και τα δυο αυτά κείμενα ανήκουν στην ίδια εποχή. Το πρώτο χρονολογείται στα 1910 και το δεύτερο στα 1913. Και τα δυο απεικονίζουν, με ακριβή στοιχεία, την κατάσταση που επικρατούσε στα Ζαγοροχώρια, λίγο πριν απ' την απελευθέρωση, ιδιαίτερα στον τομέα της Παιδείας και του πολιτισμού, τότε που πρωτεύοντα ρόλο έπαιζε η Τοπική Αυτοδιοίκηση και ο πατριωτισμός των αλύτρωτων Ηπειρωτών.

Οφείλω να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Λαζαρίδη και το Κληροδότημα Ριζάρη που ανταποκρίθηκαν στο αίτημα για την έκδοση των κειμένων και ανέλαβαν τη δαπάνη της έκδοσης.

Σπύρος Εργολάβος

ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΟΥΛΗ ή ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

α. Εισαγωγικό Σημείωμα

Στις 15 Φλεβάρη του 1910 πραγματοποιήθηκε πανηγυρική εκδήλωση στη Ριζάρειο Σχολή. Ήταν η εποχή που η Ήπειρος ακόμα στέναζε κάτω απ' το ζυγό της σκλαβιάς. Ήταν όμως και η εποχή που, μετά τη συμφορά και το όνειδος του 1897, είχε αρχίσει να αφυπνίζεται η εθνική συνείδηση των Ελλήνων και τα πρώτα ελπιδοφόρα σημάδια να εμφανίζονται στον ορίζοντα. Όλα έδειχναν πως ο αλύτρωτος Ελληνισμός θα έβρισκε γρήγορα το δρόμο του.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα έγινε η γιορτή στη Ριζάρειο. Ομιλητής ορίστηκε ο τότε Ριζαρίτης Χρίστος Σούλης. Θέμα της ομιλίας του το Ζαγόρι. «Πραγματεία περί Ζαγορίου» την ονομάζει ο ίδιος στο χειρόγραφο που βρέθηκε στο αρχείο του, και πραγματεία είναι.

Βρίσκει την ευκαιρία, κλεισμένος βέβαια, στα πλαίσια μιας ομιλίας, να τονίσει το ρόλο που διαδραμάτισαν τα Ζαγοροχώρια στα γράμματα και τις τέχνες, να επαινέσει τους φιλήσυχους και φιλόπονους κατοίκους τους. Παράλληλα όμως διεκτραγωδεί τα βάσανα των Ζαγορισίων: Απ' το ένα μέρος οι επιδρομές και οι ληστανταρσίες άγριων στιφών και ιδιαίτερα των Τουρκαλβανών. Απ' το άλλο μέρος η προπαγάνδα των Ρουμούνων που κατασπατάλησαν τεράστια ποσά για να αποδείξουν ότι οι απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων είναι απόγονοι εκείνων οι οποίοι εκπολιτίστηκαν απ' τους Ζαγορισίους και τους Έλληνες γενικότερα.

Ούτε όμως οι βαρβαρικές επιδρομές, ούτε η ρουμουνική προπαγάνδα κατόρθωσαν να κάμψουν το φρόνημα των Ζαγορισίων. Μέσα σ' αυτά τα δεινά διατήρησαν, στο ακέραιο, τη φυσιογνωμία του Έλληνα. Τα ήθη και τα έθιμά τους υπήρξαν ελληνικότατα, η γλώσσα, εκτός από λίγα χωριά που μιλούσαν την ελληνοβλαχική, ήταν καθαρή ελληνική, όπως και της υπόλοιπης Ηπείρου. Ως γνήσιοι Έλληνες οι Ζαγορίσιοι διακρίθηκαν στην καλλιέργεια και τη θεραπεία των Μουσών, στη φιλοπατρία και στη φιλοδωρία. Τα βάσανά τους όμως δεν τέλει-

ωσαν, όπως και τα βάσανα της Ηπείρου και της Μακεδονίας. Αυτό το επισημαίνει ιδιαίτερα ο Σούλης. Στην Ήπειρο οι Αλβανοί και οι Ρουμούνοι, στη Μακεδονία οι Βούλγαροι. Στην Ήπειρο οι απόγονοι του Πύρρου αποκαλούνται Αλβανοί και Ρουμούνοι. Στη Μακεδονία οι απόγονοι του Αλεξάνδρου αποκαλούνται απόγονοι του Κρούμου. Αυτός ήταν ο κίνδυνος που διέτρεχε τότε ο υπόδουλος Ελληνισμός. Ένας κίνδυνος που φαίνεται ότι δεν έχει απομακρυνθεί εντελώς ακόμα και σήμερα. Σήμερα, ογδόντα ολόκληρα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας και της Ηπείρου, μας δημιουργούν, χωρίς λόγο, εθνικά προβλήματα. Οι Αλβανοί θέτουν θέμα Τσαμουριάς, οι Σκοπιανοί αυτοαποκαλούνται Μακεδόνες. Γεμάτος εθνικό φρόνημα ο Ελληνισμός τότε ξεπέρασε τους κινδύνους και τα εμπόδια που του έστηναν εχθροί και φίλοι. Με το ίδιο εθνικό φρόνημα, και σήμερα, οφείλουμε να ξεπεράσουμε τις καινούριες προκλήσεις και να αποφύγουμε νέες εθνικές περιπέτειες.

Από την άποψη αυτή η «πραγματεία περί Ζαγορίου» του Χρίστου Σούλη δεν αποτελεί μόνο ένα πολύτιμο ιστορικό κείμενο. Είναι ταυτόχρονα ένα κείμενο που διατηρεί, στο ακέραιο, την επικαιρότητά του.

β. Βιογραφικό Σημείωμα Χρίστου Σούλη:



Ο Χρίστος Σούλης γεννήθηκε στους Χουλιαράδες Ιωαννίνων το 1892. Αποφοίτησε απ' το Δημοτικό και Ελληνικό Σχολείο της Πατρίδας του και μπήκε ως υπότροφος στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών, απ' την οποία αποφοίτησε, ύστερα από πέντε χρόνια, με το βαθμό άριστα το 1911. Το 1911 γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, απ' την οποία έλαβε το πτυχίο, με βαθμό Λίαν Καλώς, το 1917. Κατά τον πόλεμο του 1912 κατατάχτηκε ως εθελοντής και υπηρέτησε, ως το τέλος του πολέμου. Έλαβε μέρος σε πολ-

λές μάχες στη Χίο, Ήπειρο και Μακεδονία, όπου και τραυματίστηκε. Υπηρέτησε επίσης, ως αξιωματικός, κατά τις επιστρατεύσεις και εκστρατείες των ετών 1915 και 1918.

Το 1918 διορίστηκε ως σχολάρχης στα Πράμαντα. Το 1921 μετατέθηκε ως καθηγητής, στη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων όπου και υπηρέτησε μέχρι το 1927. Κατά τα έτη 1927-1932 υπηρέτησε ως καθηγητής στο Διδασκαλείο Ιωαννίνων, το δε 1932 προήχθη κατ' εκλογήν στο βαθμό του Γυμνασιάρχη και τοποθετήθηκε στη Ζωσιμαία Σχολή, όπου και υπηρέτησε μέχρι το 1947.

Η υπηρεσία του στη Ζωσιμαία Σχολή υπήρξε, κατά κοινή ομολογία, λίαν αποδοτική· το Υπουργείο Παιδείας, έχοντας υπόψη την ιστορία της Σχολής, καθώς και την άσπογη λειτουργία της, κατά τον καιρό της Γυμνασιαρχίας του Σούλη, την ανακήρυξε, το 1937, πρότυπο Γυμνάσιο.

Σε όλο το διάστημα της εκπαιδευτικής του υπηρεσίας δημοσίεψε μελέτες σχετικές με την αρχαία και νέα ιστορία της Ηπείρου, τη Γεωγραφία και τη Λαογραφία της στο περιοδικό «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» που εκδιδόταν τότε στα Γιάννινα. Έγραψε πάνω από 500 άρθρα εκπαιδευτικού, ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου σε περιοδικά, εφημερίδες και εγκυκλοπαίδειες. Ίδρυσε, το 1927, μουσείο στα Γιάννινα, όπου περισυνέλεξε αρχαιότητες της Ηπείρου, διενήργησε ανασκαφές, ίδρυσε τη Λέσχη Διανοουμένων στα Γιάννινα, πήρε μέρος σε διεθνή συνέδρια, εξέδωσε το περιοδικό «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ», κατά τη διάρκεια της Κατοχής, συνέταξε υπομνήματα για την Εθνολογική σύσταση της Ηπείρου, μετεκπαιδεύτηκε στη Γαλλία και στην Αμερική. Έτρεφε ιδιαίτερη αγάπη για τα Γιάννινα και την Ήπειρο, για την οποία αφιέρωσε, μέχρι την τελευταία στιγμή της ζωής του, όλες τις δυνάμεις του.

Σε αντάλλαγμα αυτής της αγάπης η Πολιτεία τον απέλυσε το 1947 και από τότε εγκαταστάθηκε στην Αθήνα ως συνταξιούχος.

Λίγο πριν απ' το θάνατό του, το 1951, σχεδίαζε και είχε αρχίσει να ετοιμάζει την έκδοση επιστημονικού περιοδικού, με θέματα απ' την Ήπειρο· σ' αυτό θα αποθησαύριζε το πλούσιο ιστορικό και λαογραφικό υλικό, που άφησε ανέκδοτο και που βρίσκεται σήμερα στο αρχείο του.



ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ὑπὸ Χρίστου Ι. Βασιλείου (Σούλη)
Ριζαρίτου

«Καὶ μείζον' ὅστις ἀντὶ τῆς
αὐτοῦ πάτρας νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω»
Σοφοκλῆς

Μία τῶν ἀκροπόλεων, φίλοι καὶ σπουδασταί, τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐφ' αἷς ὁ λιβανωτὸς τῆς ἐλευθερίας ἔκαυσε, μία τῶν ἀκροπόλεων δι' ὧν τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς παιδείας μετελαμπαδεύθη, μία τέλος τῶν ἀκροπόλεων ἐν αἷς αἱ ἐλικωνιάδες ἀπωκίσθησαν, εἶναι καὶ ἡ *Εὐάνδρος Ἡπειρος*.

Ἀλλά, ἂν ἡ Ἡπειρος δύναται νὰ καυχηθῇ ὡς πρὸς ταῦτα, τὰ μάλιστα ἴσως ἤθελεν εἶπει τις ὅτι δύναται νὰ καυχηθῇ καὶ τὸ *Ζαγόριον* καὶ οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν τῶν Φώτων· οὐ μόνον ἐν Ἡπείρῳ ἀλλὰ καθ' ἅπαντα τὸν Ἑλληνισμόν.

Ὁ Ἑλικὼν οὗτος τῆς Ἡπείρου, ὁ τὸ πάλαι ποτὲ *Παρωραία* καλούμενος, κατέχει τὸ Βορειοανατολικὸν μέρος αὐτῆς. *Ζαγόριον* δὲ ἡ *Ζαγόρια*, διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν χωρία, εἶναι λέξις Σλαυική, σύνθετος οὕσα ἐκ τοῦ ζα = πρὸς, ὀπισθεν καὶ *Γκόρι* = ὄρος, δηλοῦσα ὑπερώρειαν ἢ χώραν ὀρεινῶν, ὅπερ καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα δηλοῖ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ 46 χωρίων, ἐξ ὧν περὶ τὰ 5-10 Ἑλληνοβλαχικά, τουτέστιν ὁμιλοῦντα μόνον τὴν Ἑλληνοβλαχικὴν καλουμένην γλῶσσαν, ἀλλὰ ἔχοντα τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῖς λοιποῖς.

Τὸ *Ζαγόριον*, ἐνεκα τῶν φιλησύχων καὶ φιλοπόνων αὐτοῦ κατοίκων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπῆλauen αὐτονομίας, αὐτοδιοικήσεως καὶ πλήρους ἀτελείας. Τοῦτο ὁμως μὴ συμφέρον εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἔπειτα Σουλτάνους ὑπεχρέωσαν αὐτὸ ἵνα, ἀντὶ παντὸς ἄλλου φόρου, ἀποστέλλῃ κατ' ἔτος ἀριθμὸν ἀνδρῶν πρὸς ἐπιμέλειαν καὶ θε-

ραπείαν τῶν ἵππων καὶ ἀμαξῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Ἡ θητεία αὐτῶν ἦτο περίπου μηνιαία. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοιαῦτα σώματα ἐν Βουλγαρία, ἀπὸ τοῦ 1375 σχηματισθέντα, ἐκαλοῦντο *Βοϊνάκ*, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ζαγορίσιοι ἐπωνομάσθησαν *Βοϊνάκιδες*. Ἐτηρήθη δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη τῶν Ζαγορισίων ἐπὶ πολλοὺς ἔπειτα χρόνους, μέχρις οὗ τοῦ Ζαγόριον ἀπετέλεσεν εἶδος ὁμοσπονδίας, ἣτις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1862, ἧς πρόεδρος ἦτο ὁ γενικὸς αὐτοῦ προεστῶς, ἀντιπροσωπεύων αὐτὴν καὶ ὑποβάλλων εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰ πλημμελοῦντα καὶ κακουργοῦντα πρόσωπα. Ἐξελέγετο δὲ διὰ πλειοψηφίας ὑπὸ τῶν προεστώτων ἐκάστου χωρίου. Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις οὐδέποτε ἐπετρέπετο νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰς διαφοράς αὐτῶν.

Ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐημερίαν ταύτην τῶν Ζαγορισίων διατάραξαν αἱ μετὰ ταῦτα γενόμεναι ἐπιδρομαί, ληστεῖαι καὶ ληστανταρσίαι ὑπὸ διαφόρων στιφῶν ἀτάκτων καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν τουρκαλβανῶν. Μάτην τότε οἱ Ζαγορίσιοι ἐσχημάτισαν ἴδια χριστιανικὰ τάγματα ἐξ ἐπιλέκτων *λακιωτῶν* πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ἀγρίων τούτων στιφῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν δύο ἀδελφῶν *Καποντζή* οἵτινες, ἰδόντες ὅτι ἡ πέδη τῆς δουλείας τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐγένετο ξίφος ὃξὺ καὶ δίστομον καὶ τὸ βούκεντρον λόγχη, ἔσπευσαν νὰ συμμετάσχωσι τῆς πανδαισίας ἐκείνης τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀδελφῶν πολιορκουμένων ἐν τῷ ἥρωικῷ Μεσολογγίῳ ἐν ᾧ πάντες ἐφονεύθησαν.

Ἀλλὰ, ἂν καὶ τοσαῦτα δεινὰ ἔπαθον οἱ Ζαγορίσιοι ὑπὸ τῶν ἀγρίων τούτων ὀρδῶν, ὅμως δὲν ὑπέστησαν σημαντικὰς ἀλλοιώσεις, ὅπως ἄλλοι λαοί, ἀλλὰ, ὅπως ὁ Τιταρησσὸς ποταμὸς, περὶ οὗ ὁ Ὅμηρος λέγει:

Ὅς ῥ' ἐς Πηνειὸν προίει καλὶρροον ὕδωρ.
Οὐδ' ὁ γε Πηνειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίνῃ
ἀλλὰ τε μιν καθυπερθεὺς ἐπιρρέει ἡῦτ' ἔλαιον.

(Αὐτός, βέβαια, χύνει τὰ δροσάτα του νερά στον Πηνειό
χωρὶς ὅμως νὰ μπλέκεται με τον ἀσημόχρωμο Πηνειό,
μόνο ἀπὸ πάνω ρεῖ ἡσυχά, σα νὰ κυλάει λάδι).

Οὕτω καὶ οἱ Ζαγορίσιοι ἐπέρρευσαν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου τούτου τῶν ἐπιδρομῶν, χωρὶς νὰ συγχωνευθῶσιν ἐντὸς τῶν ρευμάτων αὐτοῦ, ἂν καὶ δὲν ἦσαν ἄξιοι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὰ ἄτακτα ταῦτα στίφη. Διότι οὐδέποτε σχεδὸν οἱ Ζαγορίσιοι διεκρίθησαν ἐπὶ ἀνδρεία, ὥς ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἠπείρου, οἱ ἀτρόμητοι Σουλιῶται καὶ οἱ ἀτίθασοι Χειμαριῶται, ἀλλὰ πάντοτε ὅμως ἐπὶ καλλιιεργείᾳ καὶ θεραπείᾳ τῶν Μουσῶν, ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ φιλοδωρίᾳ.

Διότι τίς Ζαγορίσιος δὲν προσέφερε καὶ δὲν προσφέρει πάντοτε τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς πατρίδος, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀοίδιμοι *Ριζάραι* γνωρίζωμεν κάλλιστα ὅτι, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, χιλιάδας ρουβλίων προσέφερον; Ἡ τίς πόλις ἢ χωρίον ὑπάρχει τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸ ὅποιον δὲν διέδωσαν τὰ φῶτα τῆς παιδείας καὶ τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας οἱ Ζαγορίσιοι; Ἡ τίς ἀγνοεῖ ὅτι δὲν ἦτο Ζαγορίσιος ὁ μέγας ἐκεῖνος διδάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ *Γεώργιος Γενάδιος*, ὁ ὅποιος, μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου, κατὰ τὸ 1826, ἐν Ναυπλίῳ εὕρισκόμενος καὶ βλέπων ὅτι ἡ πατρίς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται καὶ ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει, ἔνεκα ἐλλείψεως πόρων, εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ προσφέρωσιν ὅ,τι ἕκαστος ἠδύνατο, καὶ πρὸς τοῦτο, αὐτὸς πρῶτος ἔδειξε τὸ παράδειγμα ἀνασύρας ἐκ τοῦ κόλπου του τὸ πενιχρὸν αὐτοῦ διδασκαλικὸν βαλάντιον καὶ κενώσας αὐτὸ κατὰ γῆς; Καὶ πρὸς τί τὸν Γενάδιον λέγω καὶ παραλείπω τὸν *Ἀνθρακίτην*, τὸν *Φωτιάδην*, τὸν *Ψαλίδαν*, καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν, τοὺς λύχνους τοὺς τεθέντας ἐπὶ τῷ μοδίῳ τῆς ἑλληνικῆς συνειδήσεως; Ἀλλὰ οὐ μόνον ὥς φιλοπάτριδες καὶ φιλόδωροι διεκρίθησαν οἱ



Το πριόνι στο Γυφτόκαμπο Σκαμνελίου

Ζαγορίσιοι, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόπονοι ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Ἠπείρου, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο μάλιστα αἱ γυναῖκες αὐτῶν. Διὸ καὶ τινες περιηγηθέντες τὴν Ἠπειρον καλοῦσιν αὐτοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἀθαμάνων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός λέγει:

«Ἐν τῇ τῶν Ἀθαμάνων χώρα γεωργοῦσι μὲν
γυναῖκες, νέμουσι δὲ ἄνδρες»

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις μέχρι τοῦ 1855 σχεδὸν ὅτε, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔνεκα τῆς εἰσδυσάσης πολυτελείας καὶ ἀσωτείας, καὶ μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες δὲν συγκατατίθενται νὰ ὑστερῶσι τῶν ἐν Ἰωαννίνοις,



Τύπος ζαγορίσιος στολῆς

ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἔνεκα τῶν ἐπιδρομῶν ἀποδημία τῶν ἀνδρῶν καὶ δὴ ὀλοκλήρων οἰκογενειῶν, ἤρξατο προβαίνουσα ἡ παρακμὴ τοῦ Ζαγορίου. Καὶ οὕτω τὸ ἄλλοτε ἀκμαῖον Ζαγόριον, ἡ ἀκρόπολις αὕτη τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἠπείρῳ, ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος καταρρέει, τὰ χωρία αὐτοῦ ἐρημοῦνται κατοίκων καὶ πλείσται οἰκίαι ἢ μεταβάλλονται εἰς σωροὺς ἐρειπίων ἢ καταλαμβάνονται ὑπὸ νομάδων ποιμένων καὶ Ἀθιγγάνων. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἐκπατριζόμενοι διασκορπίζονται ὡς φύλλα Φθινοπώρου ἀνὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Ἀλλὰ καὶ μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτῶν οἱ Ζαγορίσιοι οὐδὲν ταύτης ἐνόμισαν σεμνότερον, ἀγιώτερον καὶ φίλτερον, ἐπόμενοι ταῖς διδαχαῖς τῶν

ἐνδόξων αὐτῶν προγόνων καὶ μάλιστα τοῦ τραγωδοῦ ἐκείνου εἰπόντος:

«καὶ μείζον' ὅστις ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ πάτρας
φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω».

Οὐδέποτε ἐλησμόνησαν αὐτὴν εἰς τὴν ὁποίαν πρῶτον εἶδον τὸ φῶς τοῦ μαρμαίροντος Φοίβου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀναπαύονται τὰ ὅσα τῶν πατέρων αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε ἦσαν καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωσι τὸ πᾶν πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς τιμαλφοῦς αὐτῶν πατρίδος, προσφέ-

ροντες καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν των καὶ ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὴν ξενιτειάν, ἂν ἦτο δυνατόν. Εἰς τὴν ξενιτειάν ἡ ὁποία δι' αὐτοὺς εἶναι λυπηροτάτη, ὡς ἐρμηνεύει καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ δημώδης Μοῦσα, διὰ τῶν ἐξῆς αὐτῆς στίχων:

*Τὴν ξενιτειά, τὴν γυμνωσιά, τὴν πίκρα καὶ τὸ χάρο
τὰ τέσσερα τὰ ζύγιασα, βαρύτερα εἶν' τὰ ξένα.
Παρηγοριὰ ἔχ' ὁ θάνατος κι ἐλεημοσύνη ὁ Χάρος
κι ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει·
χωρίζει ἡ μάνα τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί τὴ μάνα,
χωρίζονται τ' ἀνδρόγυνα τὰ πολυαγαπημένα.*

Οὐδεμία δὲ τῷ ὄντι ἄλλη εὐχὴ ἀκούεται μεταξὺ τῶν Ζαγορισίων συναντωμένων μακρὰν τῆς πεφιλημένης καὶ πολυπαθοῦς αὐτῶν πατρίδος ἢ ἡ εὐχὴ: «Καλὴ πατρίδα», μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν «νὰ καλοδεχθῆς». Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποδημίας τὸ ἠθικὸν τῆς Ζαγορισίας διέμενεν ἀνεπίληπτον, ὡς καὶ οἱ σήμερον περιαδόμενοι δημῶδεις στίχοι μαρτυροῦσιν:

*Ἀπόψε, περδικούλα μου, ἐδῶ θὰ ξημερώσω.
Κι ἂν ξημερώσεις, ξένε μου, στήν πόρτα θὰ πλαγιάσεις.
Ὁ ἄντρας μου πάει στὴν ξενιτειά, τώρα καὶ δέκα χρόνους,
ἀκόμα δυὸ τὸν καρτερῶ καὶ τρεῖς τὸν παντεχαίνω
κι' ἀπὲ θὰ κόψω τὰ μαλλιά, καλογρηὰ θὰ γίνω
θὰ πάω σὲ ἔρημο βουνὸ νὰ στήσω μοναστήρι
ἐκεῖνον νὰ τρώει ἡ ξενιτειὰ κι ἐμέ τὰ μαῦρα ράσα.*

Οἱ περισσότεροι τῶν Ζαγορισίων ἀπεδήμουν, ὡς καὶ τώρα, εἰς τὴν Βλαχίαν, Μολδαυίαν, Ρωσσίαν καὶ Σερβίαν, εὐάριθμοι δὲ εἰς τὴν Αὐστρίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰς κακουχίας δὲ καὶ τὰς στερήσεις ἃς ὑπέφερον οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποδημοῦντες εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀπομνημονεύσῃ ἡ Μοῦσα, διὰ τῶν ἐξῆς δημοτικῶν αὐτῆς στίχων:

*Γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ κι οἱ εὐμορφες κοιμοῦνται
καὶ τῶν μανάδων τὰ παιδιὰ στὰ ξένα τυραννοῦνται.
Ἀνάθεμά σε ξενιτειά, ὅσα καλὰ κι ἂν ἔχεις
στέλνουν παιδιὰ ἀνύπανδρα, γυρίζουν γηρασμένα
τοὺς τρώει ἡ λέρρα τὸ κορμί καὶ τὸ κεμέρ' τὴ μέση.
Ἀνάθεμα μεσ' τὴ Βλαχιά Γιάσι καὶ Βουκουρέστι,
ἀνάθεμα στὸ Δοῦναβι, δὲν πνίγει τὰ καράβια
νὰ μὴν περνοῦνε τὰ παιδιὰ π' ἀφήνουν τὶς μανάδες
νὰ μὴν περνοῦν οἱ νιόγαμβροὶ στὰ ξένα νὰ γηράζουν.*

Τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ζαγορισίων, ὥς καὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Ἡπείρου, εἶναι ἐλληνικώτατα, ὥς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν, ἐκτός, ὥς ἀνωτέρω εἶπομεν, 5-10 χωρίων τὰ ὅποια ὁμιλοῦσι τὴν κουτσοβλαχικὴν ἢ μᾶλλον τὴν Ἑλληνοβλαχικὴν γλῶσσαν, ἥτις, ὥς περιέχουσα πλείστας λατινικὰς λέξεις, ὁμοιάζει κατὰ τι τῇ ἐν τῇ Ρουμανίᾳ ὁμιλουμένη. Ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν χωρίων οἱ κάτοικοι εἶναι Ἕλληνες καὶ δῆ, κατὰ τὸν Σταγειρίτην ἐκείνον φιλόσοφον, πρόγονοι τῶν Ἑλλήνων. Ἐξετάζοντες δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὰς γραμμὰς τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀνευρίσκομεν πανταχοῦ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἕλληнос. Ἡ Ἀπολλώνειος Ἑλληνικὴ ρίς, οἱ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς Παλλάδος, τὸ εὐθυτενὲς καὶ εὐρὺ μέτωπον τῶν φιλοσόφων καὶ τὸ φιλομειδὲς τῆς Ἀφροδίτης στόμα καὶ φίλτρον, δύνανται νὰ ἀνευρεθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀκριβοῦς καὶ βαθέος παρατηρητοῦ ἐν πάσῃ φυσιογνωμίᾳ ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἐνσκήπτοντες δὲ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων ἀνευρίσκομεν πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περισωθέντα ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐκφάνσεις, ὑφ' ἃς παρατηροῦνται εἰς τοὺς καθαρῶς Ἑλληνοφώνους. Τὸ μόνον δὲ ἐπιχείρημα, τὸ ἐναπτόμενον τοῖς Ρουμούνοις, περὶ τῆς ἐναντίον ἀποδείξεως, εἶναι τὸ ζήτημα τῆς μητρικῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τῶν χωρίων τούτων. Τοῦτο, λοιπόν, προφασιζόμενοι οἱ πέραν τοῦ Ἰστροῦ Ρουμούνοι ἐσχημάτισαν πρὸ 50ετίας προπαγάνδας, ὅπως διεκδικήσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν ἐν Ἡπείρῳ, ἰδρῦσαντες ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου σχολὰς αἱ ὅποιαι ἀνέλαβον τὸν ἀγῶνα τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἐμφυσῶσαι ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐξ ἀγνοίας ἐκεῖ προσαγομένων τέκνων τῶν φιλοπροόδων Ἡπειρωτῶν φυλετικὴν Ρουμουνικὴν. Πρῶτος ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὁ Ἀπόστολος Μαργαρίτης, ἀπόφοιτος τοῦ ἱεροῦ τούτου τεμένους τῶν Ριζαρῶν. Οὗτος πρῶτος ἐνέβαλε Ρουμουνικὴν φυλετικὴν ἐν Ἡπείρῳ, ἰδρύσας σχολεῖον ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τῇ Βλαχοφώνῳ, ἐπὶ τῇ ἀδρᾷ δωροδοκίᾳ τῶν Ρουμούνων. Οὗτος πρῶτος ἀπεκάλεσεν ἑαυτὸν Ρουμούνον ἐν Ἡπείρῳ.

Ἀλλὰ πόθεν οἱ Ρουμούνοι εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ μάλιστα εἰς τὸ Ζαγόριον; Καὶ διατί οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων νὰ ἀποκαλοῦνται ἀπόγονοι ἐκείνων οἱ ὅποιοι ὑπὸ τῶν Ζαγορισίων καὶ ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων ἐξεπολιτίσθησαν καὶ ἐξημερώθησαν, καὶ ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους, ὑπὸ τῶν Ζαγορισίων ἐνεφυτεύθησαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ;

Δὲν ἦσαν Ζαγορίσιοι ὁ Γεώργιος Γενάδιος, ὁ Νεόφυτος Δούκας, ὁ Λάμπρος Φωτιάδης καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοι οἱ ἐπὶ τοσοῦτον τὰ φῶτα μεταλαμπαδεύσαντες ἐν Βουκουρεστίῳ; Δὲν ἦσαν Ἕλληνες ὁ Μαυρο-

κορδάτος, ὁ Μαυρογένης, ὁ Σοῦτσος, ὁ Μουρούζης καὶ οἱ ἄλλοι εὐγενεῖς Φαναριῶται οἱ ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμονεύσαντες τῆς Ρουμουνίας; Τί, λοιπόν, ζητοῦσιν οὗτοι ἐν Ἡπειρῳ; Ἡ μήπως ὑπέλαβον τοὺς Ἡπειρώτας ὅλους Μαργαρίτας καὶ Πήλιο-Γούσιους, ὥστε νὰ καταδεχθῶσι νὰ ἀνταλλάξωσι τὴν πατρίδα των μὲ Ρουμουνικὰ Βάνια; Ὅχι· οὐδὲ νὰ κληθῇ Ρουμουῖνος καὶ Βλάχος, τουτέστιν ἄτιμος καὶ ἀγροῖκος, θὰ καταδεχθῇ ὁ Ἡπειρώτης. Ἡ λέξις *Βλάχος* δὲν εἶναι κυρίως ἔθνικόν ἐπώνυμον, σημαίνουσα ἔθνος ἢ φυλὴν, ἀλλὰ, δηλωτικὴ οὕσα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως, σημαίνει νομάδα, χωρικόν, τοῦθ' ὅπερ καὶ τὸ Αἰγυπτιακόν *Φελλάχος* καὶ τὸ Ἀγγλικόν *Οὐαλλός* σημαίνει. Ὅθεν καὶ ἡ χώρα Οὐαλλία ἰσοδύναμον τῇ Βλαχία. Ἡ λέξις *βλάχος* ἀνεφάνη ἐν Ἡπειρῳ, κατὰ τοὺς δοκιμωτέρους ἱστοριοδίφας, ἀπὸ τοῦ 5ου τουλάχιστον αἰῶνος. Πόθεν, λοιπόν, κατάγονται οὗτοι καὶ πῶς εὐρέθησαν εἰς τὴν Ἡπειρον;

Γνωρίζομεν ὅτι οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἀπετέλουν ἰδίαν φυλὴν, ἀλλὰ κατακτῶντες καὶ συγχωνεύοντες διὰ τῶν προσεταιρισμῶν καὶ τῶν ἀποικισμῶν, ἐδημιούργησαν ἀπέραντον καὶ ἀχανὲς κράτος, ἐπιβάλλοντες τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἀπονέμοντες τὸν τίτλον τοῦ Ρωμαίου πολίτου καὶ ἐφαρμόζοντες τὸ ἔξοχον πολιτικόν καὶ στρατιωτικόν των σύστημα. Τοῦτο δὲ βλέπομεν μέχρι σήμερον, ὅτε ἀκούομεν οἱ Ἕλληνες νὰ καλοῦνται Ρωμιοί. Μεταξὺ δὲ τῶν λαῶν, οἷον τῶν Κελτῶν, τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν ἄλλων οἵτινες ἀπεδέξαντο τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας, οὐδόλως ὑπελείφθησαν καὶ οἱ Ἡπειρώται, ἀκόμη καὶ οἱ Μακεδόνες. Ὡς ἐκ τούτου, λοιπόν, προῆλθον οἱ Κουτσόβλαχοι οὗτοι ἢ μᾶλλον οἱ Ἑλληνόβλαχοι, οἵτινες λαλοῦσι τὸ ἰδίωμα τοῦτο ὅπερ εἶναι κρᾶμα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ Λατινικῆς. Διακρίνονται δὲ οὗτοι εἰς καθαρῶς Ἑλληνοβλάχους καὶ εἰς Ἀλβανοβλάχους.

Καθαρῶς μὲν Ἑλληνοβλαχοὶ καλοῦνται οἱ ἁμιγεῖς Ἑλληνοβλαχοὶ, τουτέστιν οἱ ὁμιλοῦντες ἐκ γενετῆς μόνον τὸ Ἑλληνολατινικόν τοῦτο ἰδίωμα. Τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ζαγορίῳ καὶ συμποσοῦνται δὲ εἰς 8 χιλιάδας ἐν ὅλῳ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἡπειρον, ἔχοντες κατοικίας μονίμους, πλὴν τῆς ποιμενικῆς αὐτῶν τάξεως ἥτις ἀλλαχοῦ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος διέρχεται. Συγχρωτίζονται μετὰ τῶν ἄλλων τῶν καθαρῶς Ἑλληνοφώνων Ἡπειρωτῶν, συνάπτουσι σχέσεις καὶ ἐπιγαμίας, ἔχουσιν Ἑλληνικοὺς πόθους καὶ μεγίστην ἔφεσιν καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς ἀπομίμησιν τῶν Ἑλλήνων. Καλοῦνται δὲ οὗτοι ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Κουτσόβλαχοι, τουτέστιν Μικροβλαχοὶ, διότι ἡ λέξις *κούτσι*, κατὰ τι-

νας ἄλβανικὴ οὖσα, σημαίνει μικρὸν καὶ ὄχι χωλόν, ὥς τοῦτο φαίνεται εἰς τὴν λέξιν *Κουτσοχώρια* ἢ *Κουτσονοχώρια* λεγόμενα τῆς Ἡπείρου.

Ἀλβανόβλαχοι δὲ καλοῦνται οἱ ἀνάμικτοι Ἑλληνόβλαχοι, ἀνερχόμενοι ἐν Ἡπείρῳ εἰς 700 περίπου οἰκογενείας νομάδων. Οὗτοι παραχειμάζουσι μὲν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου, παραθερίζουσι δὲ ἐν Ζαγορίῳ, ἔνθα πλεῖστα ὅσα κακουργήματα διαπράττουσιν, ἐνούμενοι μετὰ τῶν Τουρκαλβανῶν. Ὁμιλοῦσι δὲ οὗτοι ἐκ γενετῆς, ἐκτὸς τῆς Βλαχικῆς καὶ τὴν Ἀλβανικὴν, ἔπειτα δὲ μανθάνουσι τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκπολιτίζονται καὶ ἐξημερώνονται. Ἐκκλησιάζονται δὲ οὗτοι σπανιότατα ἢ μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ ὀνομάζουσι τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, ἀνεξαρτήτως πάσης γνωριμίας, «*κουμπάρους*», διότι ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς ἀρχαῖον ἔθιμον καθ' ὃ ὀφείλουσι νὰ βαπτίζονται ὑπὸ Ἑλλήνων, νομίζοντες ὅτι οὕτως γίνονται περισσότερον ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Σφόδρα ὁμῶς ἀποφεύγουσι τοὺς συγχρωτισμοὺς καὶ τὰς ἐπιγαμίας μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ζῶσι βίον νομαδικόν. Οὗτοι εἶναι οἱ καλούμενοι παρὰ τῶν ἐγχωρίων Ἀρβανιτόβλαχοι ἢ Καραγκούνηδες, τουτέστιν *Μελανεῖμονες* (*καρὰ* = μέλας καὶ *γκούνι* = ἱμάτιον), ἐπειδὴ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φο-



Ἡ στάνη καὶ τὰ κονάκια τῶν Σαρακατσαναίων

ροῦσι μέλανα ἐνδύματα, καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἀμιγῶν, οἵτινες φοροῦσι λευκά.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ὀνομασιῶν αἵτινες ἀποδίδονται εἰς τοὺς Ἑλληνοβλάχους τῆς Ἠπείρου, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα, ἡ τῶν *Μπουρτζοβλάχων*, ἣτις ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Πίνδον καὶ τὰ Βόρεια τῆς Θεσσαλίας. Ἡ ὀνομασία αὕτη κατὰ τινες, εἶναι περιφρονητικὴ παρὰ τινος τῶν Ἑλλήνων *διαχυθεῖσα* ἐν ἀγανακτήσει καὶ βρασμῷ ψυχῆς κατ' ἀθλίων τρόπων Ἑλληνοβλάχων τινῶν, ἐπικρατήσασα δὲ καὶ διαιωνισθεῖσα καὶ ὕστερον. Κατ' ἄλλους δὲ ἡ προήλθον ἐκ τοῦ χρώματος καὶ ἐκ τοῦ ἥθους τοῦ προσώπου αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν χαρακτηριστικῆς τυρίνης ὁσμῆς (*Μπρίντζι*), διότι οὗτοι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσχολοῦνται εἰς τὴν τυροκομίαν.

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν Ἑλληνοβλάχων τούτων· ὅθεν πάντες οὗτοι εἶναι Ἕλληνες καὶ ὥς τοιοῦτοι οὐδόλως ὑπελείφθησαν, ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ αὐτῶν, τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ πάντοτε καὶ πανταχοῦ συνεταύτισαν τὴν τύχην των μετ' αὐτῶν. Διότι τίς ἀρνεῖται ὅτι δὲν ἦσαν Ἑλληνόβλαχοι οἱ διασημότεροι τῶν Ἀρματολῶν καὶ Κλεφτῶν οἵτινες ἐνεσαρκώθησαν τὴν ἰδέαν τῆς Ἑλληνικῆς



Πανηγύρι στη Βίτσα Ζαγορίου

παλιγγενεσίας καί παρεσκεύασαν τὸ ἱερὸν τοῦ 1821 ἔργον; Ὡς τοιοῦτοι διεκρίθησαν ὁ Θεόδωρος Μπούας, ὁ Νικολὸ-Τζιοβάρας, ὁ Πάλλας, οἱ Γριβαῖοι καὶ ἄλλοι. Τίς ἀρνεῖται ὅτι δὲν ἦσαν Ἑλληνόβλαχοι οἱ μέγιστοι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εὐεργέται, ὁ Ἀβέρωφ, ὁ Τοσίτσας, ὁ Στουρνάρας; Τίς ἀρνεῖται ὅτι δὲν ἦτο Ἑλληνόβλαχος ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικός ἀνὴρ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰωάννης Κωλέττης;

Καὶ τέλος τίς ἀγνοεῖ ὅτι δὲν ἦτο Ἑλληνόβλαχος ὁ ἐθνικός ἐκεῖνος ποιητὴς Ζαλοκώστας, ὁ ἐξυμνήσας διὰ τῆς δαφνοστεφοῦς αὐτοῦ Μούσης τὸ ἥρωικὸν Μεσολόγγι;

Τοσοῦτον λοιπὸν, ἐκτὸς τῆς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑπειρωτῶν στενῆς σχέσεως καὶ ἐπιμιξίας, οἱ Ἑλληνόβλαχοι τοῦ Ζαγορίου ἔχουσι ταυτισμένην τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ὥστε καὶ ὁ ἔσχατος ἐξ αὐτῶν θεωρεῖ μεγίστην ὕβριν, ἐάν τις ἤθελε καλέσει αὐτὸν Ρουμουννον, τουτέστιν ἄτιμον καὶ ὅμοιον τοῖς πέραν τοῦ Ἰστροῦ οἰκοῦσιν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅτι ἐνῶ οἱ Ρουμουννοὶ προπαγανδισταὶ κατασπαταλῶσι ἑκατομμύρια ρουμουνικῶν φράγκων πρὸς σαγήνευσιν καὶ δημιουργίαν ἐξωνημένης Ρουμουνικῆς Ἐθνότητος, ὅμως οὐδὲν σχεδὸν ἐπέτυχον μέχρι σήμερον, κατορθώσαντες ὅπως ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν σαγηνεύσωσιν ὀλίγους, οὐχὶ ὁμάδας λαοῦ συμπαγοῦς καὶ συγκεντρωμένου, ἀλλὰ εὐαρίθμους ἐξ ἐκάστης Ἑλληνοβλαχικῆς πολιχνης, τοὺς μᾶλλον εὐαλώτους καὶ ἀπλοϊκοὺς χωρικοὺς. Μέχρις δὲ τῆς σήμερον ἐκ τῶν 100 χιλιάδων Ἑλληνοβλάχων, τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, κατώρθωσαν νὰ σαγηνεύσωσι μόνον 10 χιλιάδας.

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, βλέπομεν ὅτι ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ μετὰ τῶν Ἑλληνοβλάχων καὶ Ρουμουννων. Εὐρίσκεται δὲ αὕτη ἢ διαφορὰ ὑπὸ τοῦ βαθέος καὶ δικαίου παρατηρητοῦ οὐ μόνον εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν συνείδησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας αὐτῶν. Διότι οἱ μὲν Ἑλληνόβλαχοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιμένες, οἱ δὲ Ρουμουννοὶ γεωργοί. Οἱ μὲν φιλελεύθεροι, φιλέμποροι, τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν θεραπευταί, οἱ δὲ φιλόδουλοι, ἀπλοὶ γεωργοὶ καὶ ξένοι πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ μὲν κατ' ἐξοχὴν νοήμονες, οἱ δὲ δύσνοι καὶ βαρεῖς καὶ ἀναίσθητοι, ἀρκοῦμενοι νὰ τρώγωσιν ὑπὸ τὴν καλύβην αὐτῶν τὴν μαμαλίγκαν, τὸν κατ' αὐτοὺς μέλανα ζωμὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ μὲν ἄγαν τηρεταὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς συζυγικῆς ἐστίας, οἱ δὲ ἄτιμοι καὶ ἄσωτοι. Οἱ μὲν, τέλος, φιλοπρόοδοι, οἱ δὲ στάσιμοι εἰς τὰ πάτρια. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη τὸ προοδευτικὸν στοιχεῖον τῆς Ρουμουνίας ἀποτελοῦσιν οἱ ἐκεῖ παρεπληθιζόμενοι ξένοι καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες.

Οὕτω λοιπὸν ἔχόντων τῶν πραγμάτων διεκδικοῦσι δίκαια ἐν Ἡπείρῳ ἰδρύσαντες ἐν Ἰωαννίνοις μὲν Γυμνάσιον, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Ἡπείρου σχολάς, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πληρώνοντες διδασκάλους ἀδρῶς μὲν ἀλλὰ ματαίως, διότι οὐδεὶς μαθητῆς σχεδὸν φοιτᾷ εἰς αὐτάς ἐκτὸς τινων τέκνων τῶν ἐκεῖ παραθεριζόντων σκηνιτῶν Ἀθιγγάνων.

Ἀλλὰ ὥς νὰ μὴν ἤρκουν εἰς τὸ πολυπαθὲς καὶ μοιραῖον Ζαγόριον αἱ τοιαῦται καὶ τοσαῦται συμφοραί, καὶ ἄλλαι προσετέθησαν. Ἄγρια στίφη Τουρκαλβανῶν καὶ ἀποφώλια τέρατα, τὰ ἐξαμβλώματα ἐκεῖνα τοῦ Καυκάσου, ἀπὸ τοῦ 1870 καθόλου ἤρξαντο νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν κοιτίδα ταύτην τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς τὸ μόδιον τοῦτο ἐφ' οὗ ἐτέθη ὁ λύχνος τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπενεγκόντα μεγίστην ἀνωμαλίαν καὶ τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν τλημόνων αὐτοῦ κατοίκων. Πολλὰ ἐκ τῶν τεράτων τούτων συγκροτοῦσι ληστρικὰς συμμορίας, καταπίπτουσιν ἐπὶ τῶν ἀοπλων καὶ ἀδυνάτων χωρίων, κατακλύζουσι ταῦτα καὶ ἀπογυμνοῦσι τοὺς κατοίκους αὐτῶν. Ἀπάγουσιν εἰς τὰ ὄρη ἀνδρας, γυναῖκας, παῖδας, γέροντας, ἀναγκάζοντες τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἵνα ἀποτίσῃσι βαρέα λύτρα καὶ οὕτω διὰ παντὸς πολλὰς οἰκογενεῖας δυστυχεῖς καταστήσωσι. Κατακλείουσι σχολεῖα, φονεύουσι ἱερεῖς, διδασκάλους, καὶ μαθητὰς καταρρίπτοντες ἐπὶ τοῦ τραχήλου ζέον ἔλαιον ἢ ἵνα ἐξομώσωσι τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν συνείδησιν ἢ δείξωσι ποῦ ἔχουσι τὰ χρήματα αὐτῶν.

Ἀλλὰ τοιαῦτα πάσχοντα τὰ ἀτυχῇ ἐκεῖνα τέκνα τοῦ Ζαγορίου ζῶντα καὶ θανόντα, οὐδαμῶς θὰ δυσφορήσωσι ὅτι ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν πάσχουσι, ἀλλὰ θὰ ἀναφωνήσωσι τὸ παλαίφατον ἐκεῖνο Ὀδύσειον:

*«Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ ἀνάσχεο καὶ
ἄλλοτε μείζον' ὑπέστης».*

*(Κάνε καρδιά, παιδί μου, καὶ κρατήσου·
κι ὥς τώρα μεγαλῦτερα ἔπαθες).*

Τοιαῦτα, λοιπὸν, φιλόμουσοι συσπουδασταὶ ὑποφέρει ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός. Ἀφ' ἐνὸς μὲν Ἀλβανοί, ἀφ' ἑτέρου δὲ Βούλγαροι καὶ Ρουμοῦνοι ζητοῦσι νὰ κατασπαράξωσιν αὐτὸν, τὰ δὲ ἀτυχῇ αὐτοῦ πλάσματα νὰ διασκορπίσωσιν ἀνὰ τὴν ὑφήλιον, ἵνα διωγμένα, ὕβρισμένα καὶ ἄνευ πατρίδος, καταφρονῶνται ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀδίκων τῆς γῆς. Ἐκεῖ μὲν κινδυνεῦει ἡ πατρίς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐδῶ δὲ ἡ πατρίς τοῦ Πύρρου. Ἐκεῖ μὲν οἱ Βούλγαροι διεκδικοῦσι δίκαια, ἐδῶ δὲ οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ρουμοῦνοι. Ἐκεῖ μὲν οἱ ἀπόγονοι

τοῦ Ἀλεξάνδρου καλοῦνται ἀπόγονοι τοῦ Κρούμου, ἐδῶ δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Πύρρου καλοῦνται Ἀλβανοὶ καὶ Ρουμούνοι. Ἐκεῖ μὲν ὑπὸ αἰμοβόρων καὶ δολοφόνων καταστρέφονται καὶ ἐρημοῦνται χωρία, ἐδῶ δὲ ὑπὸ ληστῶν καὶ ἀρπάγων σφάζονται ἱερεῖς, δάσκαλοι καὶ καίονται σχολεῖα.

Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐκ τοῦ Δουρείου τούτου ἵππου τῶν αἰοιδίμων Ριζαρῶν ἐξερχόμενοι, ἐλεύθεροί τε καὶ δοῦλοι Ἕλληνες, ἐμπεπλησμένοι ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἀναλαβόντες τὴν πανοπλίαν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, ὥς μεταχειρισθῶμεν ταύτην ὑπὲρ τῶν δούλων ἡμῶν ἀδελφῶν. Μὴ προσπαθήσωμεν νὰ λύσωμεν τὸν Γόρδιον τοῦτον δεσμόν διὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης, ἀλλὰ διὰ τῆς σπάθης. Μὴ δειλιάσωμεν πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅπως δὲν ἐδειλίασεν ἡ δρᾶξ ἐκείνη τοῦ 1821 ἀπέναντι τοῦ βαρβαρικοῦ κολοσσοῦ, μὴ δειλιάσωμεν πρὸ χοιροβοσκῶν καὶ ἀρκτοτρόφων, πρὸ ληστῶν καὶ ἀρπάγων, ἀλλὰ ὥς ἀτενίσωμεν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ εἰς τὴν Ἀλαμάναν, εἰς τὰς Πλαταιὰς καὶ εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ εἰς τὸ Χαϊδάρι, εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ εἰς τὸ Ναυαρίνον ὥς ἀντλήσωμεν ἐκεῖθεν θάρρος καὶ ὥς τρέξωμεν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας, ἀνακραζόντες μετὰ Φερραίου ἐκείνου Τυρταίου:

«Δράξασθ' ἀδέρφια ρομφαία
βέλη ἐλευθερίας ζητεῖ
καὶ θέλει ἡ μήτηρ μας.
Γένοιτο!

(Ἐξεφωνήθη ἐν Ριζαρείῳ Σχολῇ, τὴν 15ην Φεβρουαρίου 1910).



ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΘΑΡΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1913

α. Εισαγωγικό Σημείωμα

Αμέσως μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, στα 1913, ο τότε Επιθεωρητής της Α΄ Σχολικής Περιφέρειας Ηπείρου, Αλέξανδρος Καθάρειος, πήρε εντολή απ' το Υπουργείο Παιδείας να περιηγηθεί τα χωριά της περιφέρειάς του και να συντάξει σχετική έκθεση για τη γεωγραφική, εθνολογική, κοινωνική και εκπαιδευτική κατάστασή τους.

Μέσα σε λίγες μέρες, τον Ιούλιο του 1913, περιήλθε, όπως γράφει ο ίδιος στο εισαγωγικό του σημείωμα, τα χωριά του Ζαγορίου. Συνεργάστηκε με τις κατά τόπους αρχές και συνέταξε σχετική έκθεση την οποία υπέβαλε στο Υπουργείο Παιδείας. Η έκθεση αυτή ολοκληρωμένη βρέθηκε, όπως αναφέρθηκε στον πρόλογο, στο αρχείο του Χρίστου Σούλη.

Αποτελεί, όπως εύκολα θα διαπιστώσει ο αναγνώστης, πολύτιμο ντοκουμέντο για την ιστορία των Ζαγοροχωρίων κατά τις πρώτες μέρες της απελευθέρωσης.

Χωρίζεται σε τρία μέρη:

Στο πρώτο μέρος —την εισαγωγή— ο συντάκτης της έκθεσης μας δίνει μια συνοπτική εικόνα της κατάστασης στην οποία βρίσκονταν, εκείνη την εποχή, τα χωριά του Ζαγορίου που επισκέφτηκε ο ίδιος. Βρίσκει την ευκαιρία να επισημάνει το ρόλο που διαδραμάτισαν τα Ζαγοροχώρια κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Θεωρεί τα Ζαγοροχώρια σαν το πιο προηγμένο μέρος της Ηπείρου. Εδώ ο εθνισμός, η κοινωνική και πνευματική ανάπτυξη, η εκπαίδευση, βρίσκονται σε πολύ υψηλό βαθμό, έτσι ώστε το τμήμα αυτό δίκαια μπορεί να ονομαστεί *Προπύργιο και κοιτίδα του Ηπειρωτικού Πατριωτισμού και της Ηπειρωτικής Παιδείας*. Παρά τους σκληρούς διωγμούς και τις ληστρικές επιδρομές των Αλβανών, μπόρεσε να διατηρήσει ακμαίο το

φρόνημα, αλώβητα τα έθιμα και πλήρη την εκπαίδευση. Εδώ υπάρχουν τα τελειότερα σχολεία, τα περισσότερα και σημαντικότερα κληροδοτήματα. Εδώ γεννήθηκαν οι εξοχότεροι πολιτικοί άντρες, οι πιο επιδέξιοι έμποροι και μεγαλοκτηματίες στις ξένες χώρες, οι διαπρεπέστεροι δάσκαλοι που διέσωσαν και διατήρησαν την παιδεία και τα γράμματα, όχι μόνο στην Ήπειρο, αλλά στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία, τη Θράκη, τη Μ. Ασία και σ' όλα τα μέρη της γης, όπου υπήρχαν Έλληνες. Εδώ διατηρήθηκε η γνησιότερη προφορά της ελληνικής γλώσσας, εδώ διασώθηκε ακμαίο το εθνικό φρόνημα. Με τη φιλοπονία, την οικονομία και την τιμιότητα οι Ζαγορίσιοι συγκέντρωσαν πλούτο και θησαυρούς, με τους οποίους οι Ηπειρώτες επιτέλεσαν και επιτελούν τα μεγάλα έργα που κινούν το θαυμασμό, επισύρουν τις ευχές και τις ευλογίες ολόκληρου του Ελληνισμού.

Στο δεύτερο μέρος που αποτελεί και το βασικό κορμό της έκθεσης, μας δίνει, συνοπτικά, την ιστορία 27 χωριών του Ζαγορίου. Συγκεκριμένα αναφέρεται: στην ονομασία κάθε χωριού, στη γεωγραφική του θέση, στην εθνολογική, κοινωνιολογική, εκπαιδευτική κατάσταση, στην απόσταση απ' τα Γιάννινα και στα μέσα συγκοινωνίας.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία ο συντάκτης της έκθεσης καταλήγει, για κάθε χωριό, σε γενικές παρατηρήσεις και προτείνει μέτρα που πρέπει να παρθούν για τη βελτίωση της κατάστασης.

Είναι αξιοζήλευτος, πραγματικά, ο τρόπος με τον οποίο ο Καθάριος συγκέντρωσε όλα τα απαραίτητα στοιχεία και τα παρουσίασε, με κάθε λεπτομέρεια και ακρίβεια, στην έκθεσή του. Στοιχεία πολύτιμα για όλους σχεδόν τους τομείς της ζωής των Ζαγοροχωριών, ιδιαίτρα όμως για τον τομέα της Παιδείας. Εδώ θαυμάζει κανείς την αγάπη των Ζαγορισίων για την Παιδεία. Αγάπη που εκδηλώθηκε έμπρακτα με τη διάθεση τεράστιων ποσών για την ανέγερση και τη λειτουργία των σχολείων.

Στο τρίτο μέρος —τον επίλογο— καταλήγει ο Καθάριος σε γενικά συμπεράσματα γύρω απ' τη γενική κατάσταση των Ζαγοροχωριών και εισηγείται προς την Πολιτεία μέτρα που τα θεωρεί απαραίτητα για να συνεχίσουν τα Ζαγοροχώρια, και κατά τα χρόνια της απελευθέρωσης, να προσφέρουν τις πολύτιμες υπηρεσίες τους προς το Έθνος.

Μέτρα με τα οποία θα ισχυροποιηθεί η θρησκευτική και εθνική συνείδηση των κατοίκων αυτής της κοιτίδας του αρχαίου Ελληνισμού και θα τεθούν τα γερά θεμέλια για την ηθικοκοινωνική διαμόρφωση των μέχρι τότε υπόδουλων Ζαγορισίων.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι και τα δυο κείμενα που περιέχονται σε τούτο το βιβλίο, η «Πραγματεία περί Ζαγορίου» του Σούλη και η «Έκθεσις Επιθεωρήσεως», του Καθάρειου, καταλήγουν στα ίδια συμπεράσματα:

Τα Ζαγοροχώρια υπήρξαν μια απ' τις ακροπόλεις εκείνες, στις οποίες το φως της ελευθερίας και της παιδείας διατηρήθηκε, κατά τα πιο δύσκολα χρόνια του εθνικού μας βίου και απ' εκεί μεταλαμπαδεύτηκε σ' ολόκληρο τον Ελληνισμό.

β. Βιογραφικό σημείωμα του Αλεξάνδρου Καθάρειου



Ο Αλέξανδρος Καθάρειος, γόνος της μεγάλης και ιστορικής οικογένειας των Καθάρειων Κορινθίας, γεννήθηκε το 1872 στο Δερβένι Κορινθίας. Στο Δερβένι τελείωσε το Δημοτικό και το Ελληνικό Σχολείο. Στη συνέχεια γράφτηκε στο Γυμνάσιο Κορινθίας και μετά στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στρατεύτηκε και ασθένησε, με αποτέλεσμα να περατώσει τις πανεπιστημιακές του σπουδές μόλις το 1898. Το ίδιο έτος διορίστηκε σχολάρχης στο Ελληνικό Σχολείο Αμαλιάδας. Κατά τα επόμενα έτη μετατέθηκε, για λόγους υπηρεσιακούς, στη Βόνιτσα, Λευκάδα, Άρτα, Τρίκαλα, Άργος και Κόρινθο. Με την κα-

τάληψη της πόλης των Ιωαννίνων απ' τον ελληνικό στρατό, το 1913, ήρθε στα Γιάννινα ως μέλος της εκπαιδευτικής αποστολής. Εδώ υπηρέτησε ως Γενικός Επιθεωρητής Μέσης Εκπαιδεύσεως της Α' Περιφέρειας Ηπείρου (Ιωαννίνων - Ζαγοροχωρίων - Μετσόβου) και ως Γενικός Διευθυντής Εκπαιδεύσεως στη Γενική Διοίκηση Ηπείρου. Με τις παραπάνω ιδιότητες εισήγαγε βασικές βελτιώσεις στην Εκπαίδευση, συνέταξε εκθέσεις για την τότε κατάσταση στα διάφορα μέρη της Ηπείρου, παρέστησε, στην τότε διεθνή επιτροπή καθορισμού των ορίων της Βορείου Ηπείρου, εμφανή και αναμφισβήτητη την Ελληνικότητά της, εξύμνησε τον πατριωτισμό των μεγάλων ευεργετών και δωρητών της Ηπείρου και συνέβαλε αποφασιστικά στην αναμόρφωση

της Εκπαίδευσης της Ηπείρου στα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης.

Το Σεπτέμβριο του 1914 έληξε η αποστολή του στην Ήπειρο. Τοποθετήθηκε τότε Γυμνασιάρχης στο Ληξούρι και αργότερα στο Αγρίνιο, στο Κιάτο και στην Τρίπολη. Το 1921 εξελέγη από τη Σύγκλητο του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου καθηγητής της Ελληνικής Γλώσσας και Ιστορίας του Πολυτεχνείου. Σ' αυτή τη θέση υπηρέτησε μέχρι το 1940, οπότε συνταξιοδοτήθηκε, ύστερα από 44 χρόνια ευδόκιμης υπηρεσίας.

Ο Αλέξανδρος Καθάρειος υπήρξε εξαιρετος επιστήμων, οικογενειάρχης άνθρωπος. Και μετά τη συνταξιοδότησή του δε σταμάτησε το κοινωνικό και εκπαιδευτικό του έργο. Ίδρυσε φιλανθρωπικές εταιρείες, συνεργάστηκε με εκπροσώπους της Εκκλησίας και της Πολιτείας για την ηθική και θρησκευτική μόρφωση της νεολαίας μας.

Πλουσιότατο υπήρξε και το συγγραφικό έργο του.

Συνέγραψε και δημοσίεψε πάνω από είκοσι διδακτικά έργα σε σειρά παιδαγωγικών εκδόσεων αρχαίων Ελλήνων και Λατίνων συγγραφέων, με εισαγωγή και σχόλια, σύμφωνα με τις αρχές της Παιδαγωγικής. Συνέγραψε επίσης Χριστιανική Ηθική και Γραμματολογία, ως βάθρα της Ορθόδοξης πίστης και της εθνικής αγωγής, ηθικοπλαστικά διηγήματα και δράματα. Θεωρείται σήμερα ένας απ' τους πιο αξιόλογους Κορίνθιους συγγραφείς. Πέθανε το 1965, σε ηλικία 93 ετών.

Στον Αλέξανδρο Καθάρειο οφείλουμε την Έκθεση Επιθεωρήσεως 27 Ζαγοροχωρίων, που παρουσιάζουμε παρακάτω.



ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ ΣΤΑ 1913





Πίναξ περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.	35
----------	-----------	----

I. ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΝ)

1) Γρεβενίτη	σελ.	39
2) Φλαμπουράριον	»	43
3) Τσερνέσιον	»	46
4) Βωβοῦσα	»	48
5) Λαΐστα	»	52
6) Παλαιοχώριον Λαΐστης	»	56
7) Δομπρίνοβον	»	59
8) Λεσ(ι)νίτσα	»	62

II. ΒΟΡΕΙΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

9) Σκαμνέλιον	σελ.	65
10) Τσεπέλοβον	»	69
11) Καπέσοβον	»	74
12) Βραδέτον	»	78
13) Κουκούλιον	»	80
14) Κάτω Βίτσα	»	83
15) Ἄνω Βίτσα	»	85
16) Μονοδένδριον	»	87

III. ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

17) Σωποτσέλιον	σελ.	91
18) Μπάγια	»	94
19) Δόλιανη	»	97
20) Δραγάριον	»	99
21) Μακρίνον	»	101

IV. ΔΥΤΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ
(ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

22) Ἐνω Σουδενά	σελ.	103
23) Τσερβάριον	»	107
24) Κάτω Σουδενά	»	110
25) Δοβρά	»	114
26) Μπούλτση	»	117

.....

V. ΝΟΤΙΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ
(ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

27) Δρεστενῖκον	σελ.	123
-----------------	------	----------

.....

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΗΠΤΕΑ ΜΕΤΡΑ σελ. 123

Συνοπτικός πίναξ ὑπ' ἀριθ. 1	σελ.	127
» » » 3	»	128 & 129
» » » 4	»	130

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ λέξις Ζαγόριον εἶναι Σλαβικὴ σημαίνουσα περιληπτικῶς χώραν παρωρείαν ἢ ὑπερωρείαν (ὄρεινήν) ὥς καὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης Ζαγορά, Ζαγόριανη, Ζαγόρτσα κ.λ.π. Καὶ ὄντως τοιαύτη χώρα εἶναι τὸ Ζαγόριον, τῶν πλείστων χωρίων αὐτοῦ κειμένων περὶ τὸ ψιλὸν καὶ ὑψηλὸν ὄρος Τύμφην (κατ' ἄλλους Λίγγον), τῶν δ' ἄλλων περὶ τὰς διαφόρους διακλαδώσεις τῆς Τύμφης, τοῦ Τομάρου καὶ τῆς Πίνδου. Τὴν χώραν ταύτην καὶ ὁ Στράβων ἀποκαλεῖ Τυμφαίων χώραν (τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Ζαγορίου) καὶ Παρωρείαν (τὸ δυτικὸν) Πρβλ. Στράβων, βιβλ. Ζ'.

Τὸ Ζαγόριον, ἀποτελοῦν τὸ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν σπουδαιότερον μέρος τῆς Ἐπαρχίας (Καζᾶ) Ἰωαννίνων, ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς περιφερείας Μετσόβου (τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας) καὶ ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ τμήματος Μαλακασίου (τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας), πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ τμήματος Κουρέντων (τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας καὶ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἐπαρχίας (Καζᾶ) Κονίτσης: διαρρέεται ὑπὸ τῶν πρώτων παραποτάμων τοῦ Ἀφίου (τοῦ Βοΐδομμάτι καὶ τῆς Βοϊούσης) καὶ τοῦ Ἀράχθου (τοῦ Ζαγορισίου) ποταμοῦ καὶ καλύπτεται κατὰ τὰ ἀνατολικά αὐτοῦ (Λεσινίτσα - Δομπρίνοβον - Βωβοῦσα - Φλαμπουράρη - Γρεβενίτη - Μακρίνον) ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν: ἀποτελεῖται δὲ ἐκ 46 χωρίων τῶν ἑξῆς.

Α'. Γρεβενίτη, Φλαμπουράρη, Τσερνέση, Βωβούσης, Λαῖστης, Παλαιοχωρίου Λαῖστης, Δομπρινόβου καὶ Λεσινίτσης, ἀποτελούντων τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ τμήματος Ζαγορίου καὶ ὄντων πάντων βλαχοφώνων μετὰ τῶν τῆς γείτονος περιφερείας τοῦ Ν.Α. κειμένου Μετσόβου,

Β'. Σκαμνελίου, Τσεπελόβου, Καπεσόβου, Βραδέτου, Κουκούλη, Κάτω Βίτσης, Ἄνω Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου ἀποτελούντων τὸ βόρειον κεντρικὸν καὶ ὄρεινόν μέρος τοῦ τμήματος, περὶ τὸ ὄρος Τύμφην, καὶ ὄντων Ἑλληνικωτάτων, πλουσίων καὶ εὐπρεπῶν εἰς οἰκίας, ἐπίπλωσιν κ.λ.π. καὶ καθόλου τὰ μέγιστα προηγμένων,

Γ'. Σωποτσελίου, Μπάγιας, Νεγάδων, Φραγκάδων, Λιασκοβετσίου, Δόλιανης, Δραγά(ρ)η καὶ Μακρίνου, ἀποτελούντων τὸ κεντρικὸν καὶ

χαμηλότερον μέρος τοῦ Ζαγορίου ἀφ' οὗ πηγάζει ὁ παραπόταμος τοῦ Βοϊδομμάτι καὶ ὁ βόρειος ἢ δεξιὸς βραχίων τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, καὶ ὄντων ὡσαύτως πλουσίων καὶ ἐν πολλοῖς προηγμένων.

Δ'. Παπίγκου, Βιτσικοῦ, Ἀρτσίστης, Ἀγίου Μηνᾶ, Μεσοβουνίου, Κάτω Ραβενίων, Ἄνω Ραβενίων, Μαυροβουνίου, Ἀληξότ-Τσιφλίκ, Ἄνω Σουδενῶν, Κάτω Σουδενῶν, Τσερβάρη, Δοβρᾶς καὶ Μπούλτση, ἀποτελούντων τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ τμήματος καὶ ὄντων ὡσαύτως πλουσίων καὶ

Ε'. Δρεστενίκου, Καβαλλάρη, Καμνιάς, Λυγγιάδων, Στολοβοῦ, Καλωτᾶ, Μανασῆ καὶ Τζονδήλας, ἀποτελούντων τὸ νότιον μέρος τοῦ τμήματος τούτου.

Ἐν τῷ Ζαγορίῳ, ὅπερ εἶναι τὸ μᾶλλον προηγμένον μέρος ὅλης τῆς Ἠπείρου, καὶ ὁ ἐθνισμὸς καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ Ἐκπαίδευσις εὐρίσκονται ἀνεπτυγμένα εἰς μέγιστον σχετικῶς βαθμόν, οὕτως ὥστε τὸ τμήμα τοῦτο δικαίως νὰ δύναται νὰ ὀνομασθῇ προπύργιον καὶ κοιτὶς τοῦ Ἠπειρωτικοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς παιδείας. Καὶ ὄντως παρὰ πάντας τοὺς ἀπηνεῖς διωγμούς, οὓς τὸ Ζαγόριον ὑπέστη ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ παρ' ὅλην τὴν φοβερὰν ἀπογύμνωσιν αὐτοῦ, τὴν γενομένην ἐκ τῶν



Ἡ νύφη γιὰ νερό

Ἑλβανικῶν καὶ ἄλλων ληστρικῶν ἐπιδρομῶν, ἡδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἀκμαῖον τὸ φρόνημα, ἀλώβητα τὰ ἔθιμα καὶ πλήρη τὴν Ἑκπαίδευσιν. Διὸ ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τὰ τελειότερα Σχολεῖα, τὰ λαμπρότερα διδασκτήρια τὰ περισσότερα καὶ σημαντικώτερα κληροδοτήματα τῶν Ζαγοριτῶν εὐεργετῶν Ριζαρῶν, Πασχάλη, Σαῖντζῆ, Παπαστυλοπούλου, Παπαγιαννοπούλου, Ἀναγνωστοπούλου, Παπάζογλου, Κόνιαρη, Λαζαρά, Ζωῖδου, Ἐξάρχου, Στύλου, Ἰωάννου, Τσιγαρά, Κοντοδήμου, Μαρίνου, Στρούμπου κ.λ.π.

Ἐνταῦθα ἐγεννήθησαν οἱ ἐξοχώτεροι πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ δεξιώτεροι ἔμποροι καὶ μεγαλοκτηματῖαι ἐν τῇ ξένῃ, οἱ διαπρεπέστεροι διδάσκαλοι, οἱ διασώσαντες καὶ διατηρήσαντες τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα οὐ μόνον ἀνὰ τὴν Ἑπειρον ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὰς παριστρίους χώρας, τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες. Ἐνταῦθα διετηρήθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἐν μέσῳ τοσούτων πολιτικῶν καταιγίδων ἡ γνησιωτέρα προφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ περιεσώθη ἀκραιφνέστερον τὸ ἔθνικόν φρόνημα. Ἐνταῦθα ἡ Παιδεία περισσότερον ἤκμαζε καὶ ἡ πρόοδος ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν τῶν ἀπὸ πολλοῦ ἐλευθερωθεῖσων χωρῶν. Εἰς τὸ Ζαγόριον ἠτένιζον πάντες οἱ Ἑπειρῶται πάντοτε ἀναμένοντες ἀπ' αὐτοῦ τὸ σύνθημα καὶ τὸ παράδειγμα ἐν πάσῃ δυσχερεὶ περιστάσει. Εἰς τὸ παράδειγμα τῶν Ζαγοριτῶν ὀφείλεται κυρίως ἡ πρώτη εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν μετάβασις καὶ πλείστων ἄλλων Ἑπειρωτῶν καὶ ἡ διὰ τῆς φιλοπονίας, τιμιότητος καὶ οἰκονομίας αὐτῶν συνάθροισις πλούτου καὶ θησαυρῶν, δι' ὧν ἐπετέλεσαν καὶ ἐπιτελοῦσι πάντοτε οἱ Ἑπειρῶται τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἔργα, τὰ ὅποια κινοῦσι τὸν θαυμασμὸν πάντων καὶ ἐπισύρουσι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἰς τὸ Ζαγόριον τέλος, τὴν ὀρεινὴν ἀλλὰ τερπνὴν καὶ γραφικὴν ταύτην ὁδὸν, τὴν Ἑλβετίαν ταύτην τῆς Ἀνατολῆς, ὀφείλει ὄντως καὶ πάλαι καὶ σήμερον πολλὰ οὐ μόνον ἡ Ἑπειρος ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ Ἑλληνισμός.

Λόγος τῆς τοιαύτης ἀκμῆς τοῦ Ζαγορίου πάλαι καὶ νῦν εἶναι βεβαίως καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑπείρου δοθεῖσα αὐτῷ αὐτοδιοίκησις καὶ αὐτονομία ἀντὶ τῆς εἰς τὸν κατακτητὴν αὐθορμήτου ὑποταγῆς τοῦ βορειοτέρου μέρους καὶ τῆς νομιμοφροσύνης τῶν κατοίκων, ἀλλὰ κυρίως εἶναι ἡ δραστηριότης, ἡ οἰκονομία, ἡ φιλοπατρία καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν τῶν Ζαγοριτῶν, ἀποδημούντων χάριν τῆς πατρίδος εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ πλουσίων ἐπανερχομένων.

Διὰ τοῦτο ἐν τῷ τμήματι τοῦτῳ καὶ δὴ ἐν τοῖς βορείοις ὀρεινοῖς

χωρίοις εἰ καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι ἄγονον παρατηρεῖται σήμερον πλοῦτος καὶ πολιτισμὸς μέγας καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως πάντῃ ξένος πρὸς τὴν ἄλλην Ἑπειρον· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα διαφέρουσιν ἐνταῦθα καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν κατοίκων εἶναι καλυτέρα καὶ ἡ ἐνδυμασία ὠραιοτέρα καὶ τὰ πάντα προηγμένα, ὥστε νομίζει ὁ τὰ μέρη ταῦτα ἐπισκεπτόμενος ὅτι εὐρίσκεται ἐν χώρᾳ οὐχὶ τυραννοκρατούμενῃ ἀλλ' ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐλευθέρᾳ καὶ πεπολιτισμένῃ.

Πρωτεύουσα τοῦ Ζαγορίου εἶναι τὸ ἐν τῷ βορείῳ μέρει κείμενον χωρίον *Τσεπέλοβον*, ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ Ζαγορίου εὐρισκόμενον καὶ ἀπέχον τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 9 ὥρας. Ἐνταῦθα ἡδρευεν ἄλλοτε μὲν ὁ γενικὸς προεστὼς τοῦ Ζαγορίου, ὅστις Ἑλλήν ὢν, κατὰ τὰ πρόνομια τῆς αὐτοδιοικήσεως, διώκει τὸ τμήμα ὅλον συνεννοούμενος μετὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Τουρκικῶν ἀρχῶν, ἐσχάτως δὲ ὁ Τοῦρκος Μουδήρης ἢ Λιουδούρης (= ἀντιπρόσωπος, ἀρχων), νῦν δὲ ἐδρεύει ὁ ἰδιαιτερος τοῦ Ζαγορίου ἀστυνομικὸς σταθμάρχης.

Τοῦ τμήματος τούτου περιῆλθον ἐν 13 ἡμέραις (ἀπὸ 19-31 Ἰουλίου) μόνον τὰ κατωτέρω αναγραφόμενα 27 χωρία, ἅτινα ἐξήτασα ὑπὸ Γεωγραφικὴν, Ἐθνολογικὴν, Κοινωνιολογικὴν, Ἐκπαιδευτικὴν κ.λ.π. ἐποψιν ὡς ἐξῆς·



I. ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΝ)

1. ΓΡΕΒΕΝΙΤΗ

Α'. Όνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι γενική κτητική κυρίου ὀνόματος, διότι κατά τινα παράδοσιν Γρεβενίτης τις (κάτοικος τῶν Γρεβενῶν ἢ τῆς Γρεβενίτης) ἦλθε καί κατώκησε πρῶτος ἐνταῦθα. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι παλαιότερον τῶν 300 ἐτῶν, ἰδρυθὲν ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν χάριν τοῦ ὑγιεινοῦ κλίματος καὶ τῶν ἀφθόνων ὑδάτων ἐνταῦθα μετοικησάντων ἐκ τοῦ κατωτέρω (Δ) κειμένου τότε νοσηροῦ χωρίου Καλωτᾶ, οὗ τὰ ἐρείπια σώζονται ἔτι καὶ σήμερον.

Β'. Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ Γρεβενίτη κεῖται ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ΝΑ τῆς ἰδίας τοῦ τμήματος πρωτευούσης Τσεπελόβου καὶ εἶναι χωρίον ὀρεινόν, δυτικόν, ἐπὶ καταφύτου καὶ εὐῦδρου ρωμαντικῆς κοιλάδος, παρὰ τοὺς πρόποδας δασώδους βουνοῦ τῆς Πίνδου, καλουμένου Τούφα, ἔχει κλίμα εὐκραές καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ὁμαλόν καὶ εὐφορον καὶ παράγει δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικά προϊόντα καὶ οἶνον ἀφθονον καὶ ἐκλεκτόν, ἐξαγόμενον εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου.

Γ'. Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Ὅλοι ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ἀποτελοῦντες ὁμόδοξον κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 1250 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι δύο γλώσσας, τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Κουτσοβλαχικὴν καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκογενεῖᾳ ὁμιλοῦνται ἀμφοτέραι, ἐπικρατούσης μᾶλλον τῆς Κουτσοβλαχικῆς, θεωρουμένης ὡς μητρικῆς γλώσσης, ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ ἐπικρατεῖ ἡ Ἑλληνικὴ διακρινομένη μάλιστα διὰ τὸ καθαρὸν τῆς προφορᾶς καὶ τὸ καλλίφωνον.

Δ'. Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι καλαί· πάντες σχεδόν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι ἐγγράμματοι καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Σχολείου· ἔχουσιν ἔθιμα γνήσια Ἑλληνικά, συμπεριφορὰν καὶ περιβολὴν καλὴν καὶ εἶναι ἱκανῶς εὐπρόσωποι, φιλόκαλοι καὶ φιλότιμοι. Καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι (90%) εἰς Μ.

Ἀσίαν, Ἀμερικὴν καὶ Ρουμανίαν καὶ εἶναι οἱ πλεῖστοι εὐποροὶ, πλὴν ὀλιγίστων, οἵτινες πένονται.

Ε'. Ἐκπαιδευτικὴ Ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

I. Ἐν πληρῇ Ἑλληνικόν Σχολεῖον ἀρρένων, ἔχον 3 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 15 (ἄλλοτε μέχρις 25) ἐν συνόλῳ, ἥτοι ἐν τῇ Α' τάξει 7, Β' 5 καὶ Γ' 3, φοιτήσαντας πάντας. Διδάσκαλος εἶναι εἷς ὁ Φώτιος Τζιμογιάννης ἐκ Πρωτόπαππα τῶν Κουρέντων, ἐτῶν 25, ἑγγαμος ἄτεκνος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας ἐν διαφόροις τῆς Ἡπείρου χωρίοις 3 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 40 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἱκανός, εὐπαρουσίαστος, ἐργατικὸς καὶ εὐμέθοδος ἀπολαύων τῆς ἐκτιμῆσεως τῆς Κοινωνίας. Τὸ διδασκῆριον τοῦ Σχολείου ἦτο κοινοτικὸν ἐπαρκές, ἀλλ' ἐπυρπολήθη· πρὸς ἀνοικοδόμησιν ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 6-8 χιλ. δραχμῶν, πολλὰ δὲ δύναται νὰ προσφέρῃ ἡ Κοινότης. Οὐδὲν σχολικὸν ἐπιπλὸν ἢ ὄργανον διεσώθη. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι οἱ τόκοι 50 χιλ. δραχμῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος Γρεβενίτη, διοικουμένης ὑπὸ τῶν Ἐφόρων τῶν Σχολείων καὶ σκοπούσης κυρίως τὴν εὐρεσιν σχολικῶν πόρων. Ὁ πόρος οὗτος εἶναι πάγιος καὶ θὰ αὐξηθῇ ἔτι μᾶλλον, κεφαλαιοποιουμένων τῶν κατὰ καιροὺς περισσευμάτων. Τὰ τυχόν ἐπὶ πλεον σχολικὰ ἔξοδα προσφέρει ἡ Κοινότης εἴτε ἐκ τοῦ Κοινοτικοῦ εἴτε ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου εἴτε καὶ διὰ συνεισφορῶν. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι 45 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ 5 εἰκοσόφραγκα πρὸς ἀγορὰν ὀλίγων βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης τῶν μαθητῶν. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο εἶναι πάγιον καὶ ἀσφαλές, οἱ δὲ πόροι τῆς Κοινότητος εἶναι 1) ἐνοίκια 1 χανίου δρχ. 386 καὶ 2) ἐνοίκια ἐνὸς μύλου δρχ. 318. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 7βρίου ἕως 1ης 8βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου μέχρι σήμερον ἐν τῷ διδασκῆριῳ τοῦ Παρθεναγωγείου. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη κατὰ τὰ 2/3 μόνον. Ἐγένοντο ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπῆντησαν καλῶς σχετικῶς.

II. Ἐν δημοτικόν σχολεῖον ἀρρένων ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 35 ἥτοι Α' 7, Β' 14, Γ' 7, Δ' 7, φοιτήσαντας πάντας, πλὴν 2 τῆς τετάρτης τάξεως. Διδάσκαλος εἶναι εἷς ὁ Δημήτριος Μπανέλλας ἐκ Πρωτόπαππα τῶν Κουρέντων, ἐτῶν 32, ἑγγαμος ἔχων 2 τέκνα, ἀπολυτήριον τοῦ γυμνασίου Ζακύνθου, ἔτη ὑπηρεσίας ἐν διαφόροις τῆς Ἡπείρου χωρίοις τρία καὶ ἐτήσιον μισθὸν 35 εἰκοσόφρ. Εἶναι ἐπιμελής, τακτικὸς, ἀξιοπρεπὴς καὶ ἱκανῶς εὐμέθοδος.- Διδα-

κτήριον τοῦ σχολείου τούτου ἦτο τὸ ἕτερον ἡμισυ τοῦ πυρποληθέντος Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Τὰ ἐπιπλα κ.λ.π. ἐπυρπολήθησαν. Πόροι καὶ τούτου εἶναι οἱ καὶ οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, προϋπολογισμὸς δὲ 40 εἰκοσόφρ. ἦτοι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ 5 εἰκοσόφραγκα πρὸς ἀγορὰν ὀλίγων βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης τῶν μαθητῶν. Ἐλειτούργησε καὶ τοῦτο ὅσον ὅπου καὶ ὅπως καὶ τὸ Ἑλληνικόν. Ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου ἐπληρώθη μόνον κατὰ τὰ 2/3. Ἐγένοντο ἑξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ αἱ μαθηταὶ ἀπήντησαν σχετικῶς καλῶς.

III. Ἐν Παρθεναγωγείῳ, ἔχον 4 τάξεις καὶ μαθητρίας 22 (ἄλλοτε περισσοτέρας) ἦτοι Α΄ 8, Β΄ 6, Γ΄ 4 καὶ Δ΄ 4. Ἐφοίτησαν πᾶσαι μόνον περὶ τὰς 10 ἡμέρας κατὰ 7βριον. Διδασκάλισσα εἶναι μία ἡ *Εὐθαλία Μπούντα* ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 16, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 8 τάξεως τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Α΄ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας ἐν καὶ ἐτήσιον μισθὸν 22 εἰκοσόφραγκα. Δὲν ἐπεθεώρησα τὸ Παρθεναγωγεῖον, διότι ἡ διδασκάλισσα ἀπελθοῦσα ἀπὸ τῆς ἐνάργεως τοῦ πολέμου δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οἱ κάτοικοι καὶ δὴ οἱ Ἐφοροὶ μοὶ διετύπωσαν παράπονα κατὰ τῆς διαγωγῆς αὐτῆς κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ἀνταρτῶν. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν, προελθὸν ἐκ δωρεᾶς τοῦ Εὐσταθίου Κοτούλα ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεύη, στερεῖται ὅμως διδακτικῶν ὀργάνων καὶ βιβλιοθήκης. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος, ὡς καὶ τῶν Ἀρρεναγωγείων. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς αὐτοῦ 25 εἰκοσόφραγκα, ἦτοι ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης καὶ 3 εἰκοσόφρ. δι' ὁδοιπορικὰ, ὀλίγα βιβλία καὶ γραφικὴν ὕλην τῶν μαθητριῶν. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Τὰ εἰσοδήματα εἶναι πάγια (Ἰδ. Ἀρρεναγ.). Οὐδόλως σχεδὸν ἐλειτούργησε τὸ Παρθεναγωγεῖον, πλὴν 10 ἡμερῶν ἐν ἀρχῇ, τῆς διδασκαλίσσης μὴ γενομένης δεκτῆς μετὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Ἐφόρων, ἅτε μετ' ἀνταρτῶν ἀπελθούσης κ.λ.π. Ἐπληρώθη ὁ μισθὸς μόνον τῆς πρώτης τριμηνίας, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἀμφισβητεῖται ἔνεκα τῆς συμπεριφορᾶς τῆς διδασκαλίσσης.

IV. Ἐν Νηπιαγωγείῳ μεικτὸν ἐξ ἀρρένων καὶ θηλέων ἔχον νήπια ἐγγεγραμμένα περὶ τὰ 50 (κατὰ τὸ θέρος ἀνέρχονται εἰς 70 ἀποστελλομένων καὶ τῶν τριετῶν παιδίων). Διδασκάλισσα εἶναι μία ἡ *Ἐλισάβετ Καζαντζῆ* ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 17, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τοῦ δημοτικοῦ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Β΄ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας ὀλίγα καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 εἰκοσόφραγκα. Ἀπῆλθε καὶ αὕτη κατὰ τὸν πόλεμον καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Διδακτήριον τοῦ

Νηπιαγωγείου εἶναι τὸ κάτω πάτωμα τοῦ Παρθεναγωγείου, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχον τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεύη. Πόροι αὐτοῦ οἱ καὶ τῶν ἄλλων Σχολείων. Προϋπολογισμὸς δὲ 22 εἰκοσόφραγκα. Ἐλειτούργησε καὶ τοῦτο μόνον 10 ἡμέρας τοῦ 7βρίου, ἐπληρώθη ὁ μισθὸς τῆς πρώτης τριμηνίας μόνον, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἀμφισβητεῖται τῆς διδασκαλίσσης οὐδόλως ἐπανελθούσης μετὰ τὸν πόλεμον, ἀπελθούσης δὲ μετὰ τῆς ἄλλης καὶ μετ' ἀνταρτῶν κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν Ἐφόρων.

Γ'. Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 8-9 ὥρας καὶ τοῦ Τσεπελόβου ἐτέρας τοσαύτας. Πρὸς Ν. αὐτοῦ 1/2 ὥραν κεῖται τὸ Δρεστενίκον, πρὸς Β. 2 ὥρ. τὸ Φλαμπουράριον καὶ πρὸς Δ. 2 ὥρ. ἡ Δόλιανη. Ἡ συγκοινωνία εὐκολος μόνον μετὰ τοῦ Δρεστενίκου.

Ζ'. Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τὴν θέσιν καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ δύναται νὰ γίνῃ σχολικὸν κέντρον πάντων τῶν εἰρημένων χωρίων, ἴσως δὲ καὶ τῶν Δραγαρίου, Μακρίνου καὶ Τσερνέση 2-3 ὥρας ἀπεχόντων. Παρατηρεῖται ἐνταῦθα τάσις πρὸς πρόοδον καὶ ἀποβολὴν τῆς ξενοφώνου προφορᾶς. Ἀναγκαῖον θεωρεῖται ἐνταῦθα 1) Νὰ ἀνεγερθῇ τὸ πυρποληθὲν διδασκῆριον δαπάναις τῆς Κοινότητος συνεπικουρούσης καὶ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως 2) Νὰ κατασκευασθῇ τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν αὐτοῦ καὶ νὰ συμπληρωθῶσι τὰ διδασκτικὰ ὄργανα πάντων τῶν Σχολείων, 3) Νὰ διορισθῇ νηπιαγωγός, εἰ δυνατόν, πρὸς ἐκρίζωσιν παντὸς ξενικοῦ, 4) Νὰ αὐξηθῶσιν οἱ μισθοὶ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ ἐξευρισκομένων καὶ νέων κοινοτικῶν πόρων καὶ 5) Νὰ διορισθῇ εἰς παιδονόμος, τῶν κατοίκων πολλοὺς ἤδη νεωτερισμοὺς εἰσαγαγόντων κ.λ.π.

Ἐν Γρεβενίτῃ τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ Ἐπιθεωρητής

Ἀ. Καθάρειος

2. ΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙΟΝ

Α'. Ὀνομασία. Φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἐκ τοῦ Β.Α. κειμένου ὅρους Φλάμπουρον τῆς βουνοσειρᾶς τῆς Τύμφης. Μᾶλλον ὁμως φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ τοῦτο γενικὴ κυρίου ὀνόματος Φλαμπουράρη.

Β'. Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ΝΑ τοῦ Τσεπελόβου. Εἶναι χωρίον ὄρεινόν, δυτικὸν κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας ὅρους δασώδους, ἔχει κλίμα εὐκραές καὶ ὑγιεινὸν ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ εὐφορον, προϊόντα δὲ δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἶνον, κηπευτικὰ εἶδη καὶ ὀλίγην οἰκοδομήσιμον ξυλείαν.

Γ'. Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 600 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι τὴν Κουτσοβλαχικὴν καὶ Ἑλληνικὴν, επικρατεῖ ὁμως ἡ Ἑλληνικὴ καὶ δὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔνθα ὁμιλεῖται μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ καθαρᾶς προφορᾶς· μόνον σχεδὸν αἱ γράϊαι ἐξακολουθοῦσι νὰ ὁμιλῶσιν ἤδη τὴν Κουτσοβλαχικὴν.

Δ'. Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις εἶναι καλὴ· πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράματοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πολλοὶ δὲ εἶναι ἐπιστήμονες καὶ ἀξιωματικοί, ἡ συμπεριφορὰ εὐγενὴς, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικώτατα, αἱ οἰκίαι καθαραί, αἱ γυναῖκες καλῶς ἐνδεδυμέναι καὶ ἀνεπτυγμέναι κ.λ.π. Καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσι κατὰ τὰ 3/4 εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, Τουρκίαν καὶ Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσιν ἐν μέρει, πολλοὶ δὲ πένονται ἔνεκα τῆς ληστείας.

Ε'. Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἄρρένων ἔχον 4 τάξεις (ἄλλοτε εἶχε καὶ Α' Ἑλληνικοῦ καὶ Β'), ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 16 φοιτήσαντας δὲ 10, ἥτοι Α' τάξ. 9, Β' 3, Γ' 2, Δ' 2. Διδάσκαλος εἶναι εἰς ὃ Γεώργιος Δ. Βρουσδάλης ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 48, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τοῦ Διδασκαλείου Σερρῶν (ἐξετασθεὶς καὶ ἐν τῷ ἐν Λαρίσση Διδασκαλείῳ), ἔτη ὑπηρεσίας 28 ἐν Πάτραις, Τρικκάλοις, ΓρεβENOῖς καὶ Μ. Ἀσίᾳ καὶ μισθὸν ἐκτάκτως νῦν μηνιαίον 113 δραχμῶν. Ἐδίδαξε μόνον ἀπὸ 1ης Ἰουνίου μέχρι σήμερον, οἱ δὲ μαθηταὶ ἀπῆντησαν μετριώτατα. Φαίνεται πεπειραμένος, ἀλλ' οὐχὶ εὐπροσῆγορος καὶ εὐμέθοδος, μᾶλλον δὲ ἰδιόρρυθμος καὶ ὀργίλος, διὸ δὲν ἔχει τὴν ἐκτίμησιν τῶν μαθητῶν καὶ τῆς Κοινωνίας. Τὸ διδακτῆριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές καὶ

ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχει πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, πλὴν χαρτῶν, εἰκόνων καὶ ἀριθμητηρίου. Πόροι τοῦ σχολείου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦσαν 226 δραχμαί, ἃς ἐκτάκτως ἐχορήγησε τὸ Προξενεῖον ἐπὶ δύο μόνον μῆνας. Πρότερον πόροι τοῦ σχολείου ἦσαν 15 λίραι τοῦ Προξενείου καὶ κοινοτικαὶ συνεισφοραί. Προϋπολογισμὸς τοῦ σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ 100 δρχ. διὰ τυχόν ἐκτάκτους ἐπισκευὰς τοῦ σχολείου καὶ ὁδοιπορικὰ τῶν διδασκάλων, καταβαλλόμενα ὑπὸ τῆς κοινότητος, οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Πλὴν τῆς προξενικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ τῶν συνεισφορῶν ἡ Κοινότης εἰσπράττει καὶ ἐκ βοσκησίμων γαιῶν δρχ. 3.500 καὶ ἐξ ὑλοτομίας δρχ. 1.500 ἥτοι 5.000 δρχ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης Ἰουνίου μέχρι σήμερον μόνον. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ὅλος.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητρίας 20, φοιτησάσας πάσας, ἥτοι Α΄ 10, Β΄ 3, Γ΄ 2, Δ΄ 0 καὶ Νηπιαγ. 5. Διδασκάλισσα μία ἡ Ὀλγα Κ. Κράκτου ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 19, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Δ΄ τάξεως τοῦ Ἐλισαβετίου Παρθεναγωγείου Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 5, ἐν διαφόροις Ἡπειρωτικοῖς χωρίοις, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 22 λίρας. Εἶναι πολὺ ἔμπειρος καὶ θαρραλέα, προσηνής, φίλεργος καὶ δραστηρία καὶ ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην: διό καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι καλὰ καὶ ἡ κοινωνία εἶναι πολὺ εὐχαριστημένη ἐξ αὐτῆς. Τὸ διδακτήριον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῶν ἀρρένων, διότι εἶναι τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐκείνου, διηρημένον διὰ σανιδώματος καὶ ἔχει τὰ αὐτὰ ἐπιπλα καὶ τὰς αὐτὰς ἐλλείψεις. Πόροι εἶναι 20 λίραι ἐκ τοῦ Προξενείου καὶ 2 ἐκ τῆς Κοινότητος, ἐτήσιος προϋπολογισμὸς εἶναι 22 λίραι, ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης καὶ 100 δρχ. ἐκ τῆς Κοινότητος δι' ὁδοιπορικὰ, ἐπισκευὰς κ.λ.π. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὰ εἰσοδήματα ταῦτα εἶναι πάγια (Ἰδ. Σχολ. ἀρρένων). Ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης Μαΐου μέχρι σήμερον κανονικῶς, αἱ δὲ μαθήτραι ἐξετασθεῖσαι ἀπλήντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ.

Γ΄ Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων μὲν 10-11 ὥρας, τοῦ Τσεπελόβου δὲ περὶ τὰς 8 ὥρας. Ν.Α. αὐτοῦ 2 ὥρας εἶναι τὸ Γρεβενίτη, Δ. 1/2 ὥραν ἡ Δόλιανη καὶ τὸ Δραγάριον, Β.Δ. 1 ὥραν τὸ Μακρίνον, Β 3/4 ὥρας τὸ Τσερνέσιον καὶ Β.Α. 4 ὥρας ἡ Βωβοῦσα. Ἡ συγκοινωνία μόνον μετὰ τοῦ Τσερνέσιου εἶναι δυνατὴ τὸν χειμῶνα καὶ μόλις ἴσως καὶ μετὰ τοῦ Μακρίνου.

Ζ΄ Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπὸ τοῦ 1881 ὑπῆρξε παλαιστρα ἀνταγωνισμοῦ Ρουμανιζόντων καὶ Ἑλλη-

νιζόντων καὶ ἐπεκράτησε μὲν καὶ ὁ Ρουμανισμὸς καὶ ἰδρύθη καὶ Ρουμανικὸν σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων ἐπὶ τινὰ ἔτη, ἀλλὰ κατίσχυσεν ἐν τέλει ὁ Ἑλληνισμὸς. Διὰ τοῦτο πολλάκις πολλοὶ ἐνταῦθα κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν Ρουμανιστῶν. Διὸ σήμερον εἶναι πάντες φανατικοὶ Ἕλληνες ζητοῦντες νὰ ἐξαλείψωσι τελείως πᾶν ἵχνος Ρουμανισμοῦ. Πρὸς τοῦτο ζητοῦσιν αὐξήσιν τοῦ σχολείου μέχρις ἑξατάξιου τουλάχιστον, διορισμὸν καλῶν διδασκάλων καὶ τὴν διδομένην προξενικὴν ἐπιχορήγησιν τοῦλάχιστον καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἀνάγκη ἐνταῦθα 1) νὰ διορισθῇ ἱκανὸς διδάσκαλος καὶ ἱκανὴ διδασκάλισσα, ἂν μὴ νηπιαγωγός. 2) Νὰ χωρισθῇ καλῶς τὸ διδακτήριον τοῦ ἀρρεναγωγείου καὶ τοῦ παρθεναγωγείου 3) Νὰ συμπληρωθῶσι τὰ διδακτικὰ ὄργανα ἀμφοτέρων 4) Νὰ διορισθῇ παιδονόμος, διότι οἱ κάτοικοι εἰσαγαγόντες τὸν νεωτερισμὸν ἐνταῦθα εἰσήγαγον ἐν μέρει καὶ τὴν χαρτοπαιξίαν κ.λ.π. 5) Νὰ συσταθῇ Ἑλληνικὸν σχολεῖον προσερχομένων μαθητῶν καὶ ἐκ τῶν σχολείων Μακρίνου καὶ Τσερνέση. Δύναται μάλιστα νὰ γίνῃ καὶ εὐρύτερον σχολικὸν κέντρον ἐνταῦθα ἰδρυομένου ἐνὸς Ἑλληνικοῦ σχολείου εἰς ὃ νὰ φοιτῶσιν οἱ μαθηταὶ Δόλιανης, Δραγαρίου, Μακρίνου, Τσερνέση, Βωβούσης, Γρεβενίτη καὶ Δρεστενίκου, ἀλλ' ἢ τοιαύτη σχολικὴ περιφέρεια θὰ εἶναι ἴσως πολὺ μεγάλη.

Ἐν Φλαμπουραρίῳ τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



3. ΤΟ ΤΣΕΡΝΕΣΙΟΝ

Α' Ὀνομασία. Εἶναι λέξις Σλαβική σημαίνουσα μαῦρην γῆν ἢ μαῦρον χῶμα. Λέγεται καὶ κατὰ γενικὴν κυρίου ὀνόματος Τσερνέση ἢ καὶ ἀκλίτως Τσερνέσι.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται ΒΑ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ν.Α. τοῦ Τσεπελόβου: εἶναι ὄρεινόν, ἔχει κλίμα ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ὀλίγον εὐφορον, παράγει δὲ δημητριακοὺς καρπούς, οἶνον, κτηνοτροφικὰ καὶ ὑλοτομίας (ὀλίγα) προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Εἶναι ἅπαντες Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν κοινότητα ἀποτελοῦντες (μία συνοικία κεχωρισμένη εἶχεν ἐπὶ ἓν ἔτος ἴδιον ὑποπάρεδρον), ἀνέρχονται εἰς 250 καὶ ὁμιλοῦσι τὴν Κουτσοβλαχικὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἓν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ τῇ οἰκογενεῖα ἐπικρατεῖ ἡ Κουτσοβλαχική.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι ἐλαχίστη, οἱ πλεῖστοι εἶναι ἀγράμματοι, ἀδιάφοροι καὶ ἀπρόθυμοι εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὸν ἐθνισμόν, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ὑλοτομίαν καὶ πρόχειρον ζαχαροπλαστικὴν (χαλβαντζήδες)· οἱ πλεῖστοι ἀποδημοῦσιν εἰς Μ. Ἀσίαν, Ἑλλάδα, Ρουμανίαν καὶ Ἀμερικὴν, πένονται δὲ σχεδὸν πάντες.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

Ι. Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων μετὰ 4 τάξεων (ἐνίοτε εἶχε καὶ Α' Ἑλληνικοῦ) καὶ ἐγγεγραμμένων μαθητῶν περίπου 15, ἐξ ὧν ἐφοίτησαν περὶ τοὺς 8 μόνον. Διδάσκαλος εἰς ὃ Χριστόδουλος Σαράβας ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 33, ἑγγαμος, ἔχων 1 τέκνον, ἐνδεικτικὸν Β' τάξεως Γυμνασίου Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 8 ἐν Ἡπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 λιρῶν. Εἶναι ἀπὼν ἀσθενοῦντος τοῦ τέκνου του. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικὸν ἐν οὐχὶ καλῇ καταστάσει καὶ μόλις ἐπαρκές, ἔχον 6 θρανία, πίνακα, τράπεζαν μετὰ ἑδρας ξυλίνης ἐν οὐχὶ καλῇ καταστάσει, οὐδὲν δ' ἄλλο σχολικὸν εἶδος ὑπάρχει. Πόροι τοῦ σχολείου εἶναι 1) τὸ ὄθωμ. λίραι χορηγοῦμεναι ὑπὸ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. 2) 20 ὄθωμ. λίραι χορηγοῦμεναι ὑπὸ τοῦ Προξενείου καὶ 3) 10 ὄθωμ. λίραι χορηγοῦμεναι ὑπὸ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις δημογεροντίας. Προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου μόνον· οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Αἱ ἐπιχορηγήσεις αὗται εἶναι τακτικαὶ ἀπὸ δετίας, ἡ δὲ κοινότης ἠδύνατο νὰ ἔχη πόρους ἱκανοὺς ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως βοσκησίμων γαιῶν καὶ ἐκ τῆς ὑλοτομίας, ἀλλ' οἱ κάτοικοι δεικνύουσι τελείαν ἀδιαφορίαν μεριμνῶντες μᾶλλον περὶ παιχνιδίων καὶ ἀναπαύσεως ἢ περὶ τῆς Κοινότητος. Τὸ σχολεῖον

ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 Ἰβρίου ἕως 7 Ν/βρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου ἕως σήμερον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ δὲν προσήρχοντο τακτικῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη μόνον κατὰ τὸ 1/4 τοῦ ὅλου.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ μαθητρίας 18. φοιτησάσας οὐχὶ τακτικῶς ἕνεκα τῶν ἐργασιῶν. Τάξεις Α' 8, Β' 5, Γ' 4, Δ' 1. Διδασκάλισσα μία ἡ Μαριγὼ Χρ. Σαράβα (σύζυγος τοῦ διδασκάλου) ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 26, ἑγγαμος ἔχουσα τέκνον 1, ἐνδεικτικὸν Α' Ἑλληνικοῦ Σχολείου Μονοδενδρίου, ἔτη ὑπηρεσίας 5 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 ὀθωμ. λιρῶν. Ἀπουσιάζει ἀσθενοῦντος τοῦ τέκνου τῆς. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἐν τῷ ἀρρεναγωγείῳ διότι τὸ διδακτήριον, ὅπερ ἦτο λαμπρὸν οἰκοδόμημα δωρηθὲν ὑπὸ τῆς Ρήνας Ζαμάνη, ἐπυρπολήθη. Πρὸς τούτοις ὑπῆρχε καὶ ἕτερον λαμπρὸν οἰκοδόμημα κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Κ. Πέσχα καὶ προωρισμένον ὡς Παρθεναγωγεῖον ἀλλ' ἐπυρπολήθη καὶ τοῦτο ὡς καὶ πᾶσαι αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου πλὴν 10 μόνον. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ ἀρρεναγωγείου. Προϋπολογισμὸς ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης μόνον. Ἐλειτούργησε καὶ τοῦτο ὡς καὶ τὸ ἀρρεναγωγεῖον, ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης ἐπληρώθη μόνον ἐν μέρει.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἀπέχει ἀπὸ μὲν τῶν Ἰωαννίνων 12 ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ Τσεπελόβου περὶ τὰς 7 Ν.Δ. αὐτοῦ 1 ὥραν κεῖται τὸ Μακρίνον, Β.5 ὥρας ἡ Λαΐστα, Α 4 ὥρας ἡ Βωβοῦσα καὶ Ν.Α. 1 ὥραν τὸ Φλαμπουράριον. Συγκοινωνία μόνον μετὰ τοῦ Φλαμπουραρίου δύναται ὅπωςσδήποτε νὰ ὑπάρξῃ καὶ μετὰ τοῦ Μακρίνου, ἀλλὰ εἶναι δύσκολος τὸν χειμῶνα.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐν πολλοῖς ἐρουμάνιζε· διὸ πρὸ τοῦ πολέμου ἐλειτούργει ἐνταῦθα καὶ Ρουμανικὸν σχολεῖον εἰς ὃ ἔστελλε τὰ τέκνα αὐτοῦ μόνον ὁ Κ. Γιώτης ἐκ συμφέροντος ρουμανίζων τότε. Εἶναι σχεδὸν ὅλον κατεστραμμένον. Δύναται νὰ ἐνωθῇ σχολικῶς μετὰ τοῦ Φλαμπουράρη. Ἀνάγκη ἐνταῦθα 1) Νὰ ἰδρυθῇ ἴδιον Παρθεναγωγεῖον 2) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τοῦ ἀρρεναγωγείου ἐπισκευαζομένου τοῦ διδακτηρίου 3) Νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς διδασκαλίσσης. 4) Νὰ διορισθῇ εἰ δυνατόν νηπιαγωγὸς πρὸς διόρθωσιν τῆς ξενιζούσης προφορᾶς 5) Νὰ ἐξελεγχθῶσιν οἱ πόροι τῆς Κοινότητος. 6) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ κτηνοτροφία, ὑλοτομία καὶ μελισσοκομία πρὸς δημιουργίαν κοινοτικῶν πόρων καὶ 7) Νὰ διορισθῇ ἴδιος παιδονόμος, διότι οἱ ἄνθρωποι ῥέπουσιν εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν κ.λ.π.

Ἐν Τσερνεσίῳ τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



4. Η ΒΩΒΟΥΣΑ

Α' Όνομασία. Ίσως δὲν εἶναι ἄσχετος ἡ ὀνομασία αὕτη πρὸς τὸ βοῦς ἅτε πολλῶν βοῶν ἐνταῦθα πάντοτε τρεφομένων. Ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται ὅτι σχετίζεται ἡ ὀνομασία αὕτη πρὸς τὸν παραρρέοντα ποταμὸν *Βοΐουσαν* (Ἀῶν), καλούμενον καὶ Βωβοῦσαν, ἐντεῦθεν πηγάζοντα, ἥτις ὀνομασία ἔχει σχέσιν ἴσως καὶ πρὸς τὸ βοή, διότι ὁ ποταμὸς οὗτος παρᾶγει ὄντως βοήν.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β.Α. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Α τοῦ Τσεπελόβου παρὰ τὰ σύνορα Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας, μεταξὺ Ἰωαννίνων καὶ Γρεβενῶν, ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Ἀῶου ποταμοῦ συνδεδεμένων διὰ μεγάλης γεφύρας· εἶναι χωρίον ὄρεινόν καὶ ὠραῖον, ἔχον οἰκίας ξυλοσκεπεῖς, ἔχει κλίμα ψυχρὸν καὶ σχεδὸν ὑγιεινόν, διότι κατὰ τὸ θέρος ἀναπτύσσονται ὀλίγοι πυρετοί, ἔδαφος ἐν μέρει ὁμαλὸν καὶ ὀλίγον εὐφορον, παρᾶγει δὲ ξυλείαν καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ιδίως δὲ τυρούς, ὧν γίνεται ἐξαγωγή καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐτι δὲ καὶ ποταμίους ἰχθῦς πέρκας (πέστροφες) καλουμένους. Τὸ ἔδαφος εἶναι καταλληλότερον πρὸς κτηνοτροφίαν, ἰδία δὲ πρὸς διατροφήν βοῶν.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἑλλήνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μίαν κοινότητα ἀποτελοῦντες, τῶν πολλῶν ἄλλοτε ρουμανιζόντων ἐκλιπόντων ἤδη. Πρὸ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ἰδία Ρουμανίζουσα κοινότης ἀνεγνωρισμένη σιωπηρῶς ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως καὶ διευθυνομένη ὑπὸ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις κεντρικῆς Ρουμανικῆς Ἐφορείας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἀνεγνωρίζετο αὕτη καὶ κατεπολεμεῖτο ἕως ὅτου ἐσχάτως διὰ τοῦ πολέμου διελύθη. Οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 650 περίπου. Γλῶσσα ἐνταῦθα ὁμιλεῖται ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Κουτσοβλαχικὴ καὶ ἐπικρατεῖ μὲν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἡ Κουτσοβλαχικὴ, γνωρίζουσιν ὅμως πάντες καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πλὴν ὀλίγων τινῶν γραιῶν. Ἡ προφορὰ ἐνταῦθα εἶναι ξενόφωνος.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι σχεδὸν καλὴ. Πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράμματοι καὶ πρόθυμοι πρὸς ἐκπαίδευσιν, αἱ γυναῖκες εἶναι ἱκανῶς εὐπρόσωποι, αἱ οἰκίαι καθαραί, ἡ συμπεριφορὰ συνήθης· ἐπαγγέλλονται τὸν ὑλοτόμον, ποιμένα, ἀγωγέα, αἱ δὲ γυναῖκες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑφαίνουσιν ἐκλεκτὰ μᾶλλινά ὑφάσματα, κλινοσκεπάσματα κ.λ.π. Ὀλίγοι ἀποδημοῦσιν εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, Ρουμανίαν καὶ Ἀμερικὴν· πάντες δὲ ὡς ἐργατικοὶ εἶναι ὅπωςδῆποτε εὐποροὶ διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ζῶντες καλῶς.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

I. Ἐν δημοτικόν σχολεῖον ἀρρένων ἔχον 4 τάξεις (ἐνίοτε καὶ Α' Ἑλληνικοῦ) καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 63, φοιτήσαντας πάντας ἀτάκτως, ἦτοι Α' 10, Β' 10, Γ' 5, Δ' 6 καὶ Νηπιαγ. 13. Πρὸς τούτοις δὲ προσῆλθον καὶ ἕτεροι 21 ἐσχάτως ἐκ τοῦ διαλυθέντος Ρουμανικοῦ Σχολείου, οἵτινες δὲν κατετάχθησαν εἰς τάξιν τινὰ ὡς ἀγνοοῦντες ἀνάγνωσιν. Διδάσκαλος εἷς ὁ Γεωργ. Ζήσης ἐκ Βωβούσης, ἐτῶν 50, ἑγγαμος, ἔχων 4 τέκνα, πιστοποιητικὸν τῆς Γ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου Πατρῶν, ἔτη ὑπηρεσίας 13, ἅπαντα ἐν Βωβούσῃ, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 ὀθωμαν. λίρας. Δὲν ἐγένετο ἐπιθεώρησις, τοῦ διδασκάλου ἀπουσιάζοντος εἰς Ἰωάννινα λόγῳ ἀσθενείας, ἀλλ' ἐκ τῶν πληροφοριῶν καὶ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ διδασκάλου τούτου συνομιλίας μου βραδύτερον ἐσημάτισα τὴν γνώμην ὅτι οὗτος ἔδρασεν ὡς διδάσκαλος ἐπωφελῶς ἐνταῦθα κατὰ τῶν Ρουμανιζόντων πολλὰ παθὼν παρ' αὐτῶν μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πολλὰ κατ' αὐτῶν πράξας καὶ εἶναι ἄξιος πάσης ὑποστηρίξεως ὡς παθὼν καὶ τὴν ὑγείαν ἐκ τούτων. Τὸ διδακτήριον εἶναι ιδιωτικὴ οἰκία ἐπὶ ἐτησίῳ ἐνοικίῳ λιρῶν 4, ἐν μετρίᾳ καταστάσει καὶ ἀνεπαρκές. Ἐπιπλα καὶ σκεύη ἔχει τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀπαιτηθῶσι πλείονα διότι προμνύεται αὐξήσις μαθητῶν καταργηθείσης τῆς Ρουμανικῆς σχολῆς. Οὐδὲν διδακτικόν ὄργανον ὑπάρχει οὐδὲ βιβλιοθήκη. Πόροι τοῦ σχολείου εἶναι 30 λίραι διδόμεναι ὑπὸ τοῦ Προξενείου, ὑφ' οὗ πρὸς τούτοις παρέχονται δωρεὰν καὶ τὰ βιβλία καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη τῶν μαθητῶν. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ σχολείου εἶναι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ τὰ ἔξοδα βιβλίων κ.λ.π. λίραι περίπου 35 (ιδ. Προξενεῖον). Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Ἡ προξενικὴ ἐπιχορήγησις εἶναι παγία. Ἡ Κοινότης ἔχει εἰσοδήματα καὶ ἐκ βοσκησίμων γαιῶν δρχμ. 2.500 καὶ ἐκ τοῦ ἐνοικίου τοῦ στατῆρος τῆς Κοινότητος δρχ. 250 ἐτησίως, ἀλλὰ ταῦτα ἐξώδευεν εἰς ἐθνικὰς ἀνάγκας. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 7βρίου ἕως 18 8βρίου καὶ ἀπὸ 20 Ἀπριλίου ἕως 20 Ἰουλίου ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ὅλος παρὰ τοῦ Προξενείου.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ μαθητρίας ἐγγεγραμμένας περὶ τὰς 30, φοιτησάσας πάσας ἀτάκτως, ἦτοι Α' 4, Β' 3, Γ' 2, Δ' 1 καὶ Νηπιαγ. 20. Διδασκάλισσα μία ἡ Μαρίκα Βόντα ἐξ Ἀθηνῶν, ἐτῶν 28, νηπιαγωγὸς πτυχιούχος τοῦ Νηπιαγωγείου Λασκαρίδου, ἔχουσα ἔτη ὑπηρεσίας 3 ἐν Βωβούσῃ καὶ μισθὸν 35 λίρας. Κλείσασα τὸ σχολεῖον αὐτοβούλως ἀπὸ τῆς 30 Ἰουνίου ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τοὺς κατοίκους εἶναι καλὴ διδασκάλισσα, θεωρητικῶς, ἀλλ' οὔτε

εἰς τὰ χειροτεχνήματα εἰργάσθῃ, οὔτε σθένος ἔδειξεν ἐναντίον τῶν Ρουμανιζόντων, εἰ καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς διπλωματικὴ ἐνέργεια αὐτῆς. Τὸ *διδασκῆριον* εἶναι ἰδιωτικὴ οἰκία ἐπὶ ἐνοικίῳ ἐτήσιῳ 1 λίρας· εἶναι ἐν καλῇ καταστάσει, ἀλλ' ἀνεπαρκὲς καὶ ἀκατάλληλον συγκατοικούσης καὶ οἰκογενείας· ἔχει τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεῦη, πλὴν διδακτικῶν ὀργάνων καὶ βιβλιοθήκης. *Πόροι* αὐτοῦ εἶναι 35 λίραι τοῦ Προξενείου ἐτήσιος *προϋπολογισμός* ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσης καὶ βιβλία καὶ γραφικὴ ὕλη δωρεὰν ἐν ὧν περὶ τὰς 40 λίρας, οὔτε ἐλλείμματα ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα οὔτε πλεονάσματα. Ἡ ἐπιχορήγησις εἶναι παγία, ἡ Κοινότης οὐδὲν προσφέρει τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς πόρων διατιθεμένων ἀλλαχοῦ (Ἰδ. Ἀρρεναγ.). Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 Ἰουλίου ἕως 20 Ὀβρίου καὶ ἀπὸ 20 Ἀπριλίου ἕως 29 Ἰουνίου, ὅποτε ἡ διδασκάλισσα ἐνεργήσασα ἐξετάσεις αὐτοβούλως καὶ παρὰ τὴν διαταγὴν τῆς Γεν. Διοικήσεως καὶ τὴν θέλησιν τῶν Ἐφόρων, ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὁ μισθὸς αὐτῆς ἐπληρώθη ὅλος ὑπὸ τοῦ Προξενείου.

Γ' Ἀπόστασις - συγκοινωνία. Ἡ Βωβοῦσα ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 14 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 9 ὥρας. Ν.Δ. αὐτῆς 4 ὥρας κεῖται τὸ Φλαμπουράρη, Β.Δ. 4 ὥρ. ἡ Λάϊστα, ΒΔ 3 ὥρ. τὸ Περιβόλι (τῆς Μακεδονίας). Ἡ συγκοινωνία δύσκολος ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν ὁρέων καὶ ποταμῶν.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺ κέντρον Ρουμανικόν, κείμενον παρὰ τὰ Ρουμανίζοντα Μακεδονικὰ χωρία Κρανιάν, Περιβόλιον, Ἀβδέλλαν κ.λ.π. Καὶ ἐσχηματίσθη μὲν ἐνταῦθα καὶ Ρουμανικὴ κοινότης προσωρινῶς καὶ ἰδρυθῆσαν καὶ Ρουμανικὰ σχολεῖα πρωτοστατοῦντος καὶ τοῦ ἱερέως ἀλλ' ὁ Ἑλληνισμὸς ἀντέσχε τῇ δραστηρίᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ Σχολείου καὶ πολλῶν κατοίκων καὶ τῇ ἐνθέρμῳ ὑποστηρίξει τοῦ Προξενείου καὶ ἤδη μόλις ἵχνη τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας διαφαίνονται πάντων σφόδρα Ἑλληνιζόντων καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποκρουόντων πᾶν Ρουμανικόν. Διὰ τοῦτο διὰ τὴν ξενόφωνον προφορὰν καὶ διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τοῦ χωρίου ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἐνταῦθα 1) Νὰ διορισθῇ Νηπιαγωγὸς 2) Νὰ διορισθῇ καὶ δεύτερος δημοδιδάσκαλος ἵνα εἶναι εὐκόλος ἡ λειτουργία καὶ τάξεων τινων τοῦλάχιστον τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου πρὸς ταχύτεραν καὶ εὐκολωτέραν ἐκρίζωσιν τῆς Κουτσοβλαχικῆς. 3) Νὰ ἰδρυθῇ διδασκῆριον ἀρρεναγωγείου καὶ Παρθεναγωγείου ἐπισκευαζομένου καὶ συμπληρουμένου καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἀμφοτέρων, ἐνοικιαζομένων δὲ προσωρινῶς καταλληλοτέρων διδασκηρίων.

4) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συγκοινωνία καὶ ἐντεῦθεν πρὸς τὴν Ἡπειρον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Μακεδονίαν 5) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ὑλοτομία, ἡ ἐριουργία, ἡ ὑφαντουργική, ἡ γαλακτοκομία, ἡ τυροκομία καὶ ἐν γένει ἡ κτηνοτροφία, αἵτινες ἐνταῦθα εὐδοκιμοῦσι τὰ μέγιστα καὶ δύνανται νὰ ἀναδείξωσι τὴν Βωβοῦσαν πλουτοπαραγωγὸν κέντρον διὰ τε τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῆς. (Καὶ ἤδη λειτουργεῖ ἰδιωτικὸν γαλακτοκομεῖον καὶ τυροκομεῖον τοῦ δραστηρίου ἐν Ἰταλίᾳ σπουδάσαντος τυροκόμου Ἰωάν. Χρόνη Καζάνα, ὅστις καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀθλίαν κατάστασιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατῴρθου νὰ ἐξάγῃ καὶ εἰς Ἰταλίαν ἐκλεκτὸν τυρὸν τὸν κ. καλούμενον μανούρι.

Ἐν Βωβούσῃ τῇ 22α Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



5. Η ΛΑΪΣΤΑ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία εἶναι Σλαβική σημαίνουσα.

Β' Γεωγραφική εξέταση. Κεῖται ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων καὶ Α καὶ ΒΑ τοῦ Τσεπελόβου εἶναι χωρίον ὄρεινόν μεσημβρινοδυτικόν, ἐντὸς κοιλάδος, εἰς τοὺς πρόποδας συδένδρου ὄρους, ἐκατέρωθεν ρυακίου, ἔχει κλίμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ἀλλ' ὅπωςδήποτε ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ἄγονον καὶ παράγει οἶνον καὶ ὀλίγα δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογική εξέταση. Πάντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 1600 ἤδη, ἄλλοτε δὲ εἰς πολὺ περισσοτέρους καὶ ὁμιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Κουτσοβλαχικὴν, ὧν ἐν μὲν τῇ οἰκογενείᾳ ἐπικρατεῖ ἡ Κουτσοβλαχική, ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ ἀμφοτέραι, παρατηρεῖται ὁμως καὶ ἐνταῦθα τάσις ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς.

Δ' Κοινωνιολογική εξέταση. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι μετρία· ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα καὶ ὀλίγοι ἀγρόγραμματοι, αἱ δὲ γυναῖκες εἶναι ὀπισθοδρομικαί· ὡσαύτως παρατηρεῖται ἰδιοτέλειά τις ἐν μείζονι ἢ ἀλλαχοῦ βαθμῶ, συμφεροντολογία, ἀμέλεια καὶ ἀργία. Οἱ μαθηταὶ ἔχουσι τάσιν εἰς ἀπάθειαν, ἀμέλειαν καὶ ἐπιπολαιότητα, αἱ δὲ μητέρες θορυβωδῶς ὑβρίζουσι τοὺς διδασκάλους τοὺς τιμωροῦντας τὰ ἑαυτῶν τέκνα δι' ἀπειθειαν. Οἱ κάτοικοι ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργόν, ἀγωγέα καὶ μικροέμπορον, ἀποδημοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Μακεδονίαν καὶ Θράκην, ἐλάχιστοι δὲ εἰς Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσι σχεδὸν πάντες ἀλλὰ μικρὰν εὐπορίαν.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ εξέταση. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

Ι. Ἐν πληρῆς Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἔχον 3 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 21, φοιτήσαντας δὲ 16, ἥτοι Α' 10, Β' 7, Γ' 4. Διδάσκαλοι ἐν τε τῷ Ἑλληνικῷ καὶ ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολεῖω εἶναι 4 οἱ 1) Ἰωαν. Δ. Φιλίδης ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 34, ἔγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 16, ἐν Μακεδονικοῖς κέντροις καὶ ἐν Ἡπείρῳ, καὶ μισθὸν ἐτήσιον 53 ὀθωμ. λίρας. Εἶναι κατὰ πάντα ἄριστα κατηρτισμένος, ἔχων γνώσεις πολλὰς, μέθοδον καλὴν, πείραν, θάρρος, ἀξιοπρέπειαν, σοβαρότητα καὶ διοικητικὴν ἱκανότητα πρὸς τούτοις ἐπεδείξατο ἐν Μακεδονίᾳ καὶ δραστηριότητα καὶ πολιτικὴν σύνεσιν καὶ θάρρος ἐν τῷ κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν ἐνεργειῶν ἀγῶνι. 2) ὁ Νικόλαος Μπιζακίδης ἐκ Λεσινίτσης, ἐτῶν 45, ἔγγαμος ἔχων 2 τέκνα, ἀποφοιτήριον Δ' τάξεως τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη

ὑπηρεσίας 18, ἐν Ἑπειρωτικοῖς καὶ Μακεδονικοῖς χωρίοις καὶ ἐτήσιον μισθὸν 35 ὀθωμ. λίρας. Εἶναι σοβαρός, τακτικός, ἐπιμελής καὶ πεπειραμένος ἔχων αὐτοπεποίθησιν, ἀλλ' ὀλίγον εὐμέθοδος προλαμβάνων τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν. 3) ὁ *Ἰωάννης Κοπράντζιος* ἐκ Λεσινίτης, ἐτῶν 57, ἑγγαμος ἔχων 5 τέκνα, ἔτη ὑπηρεσίας 39, ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἑπείρου, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 28 ὀθωμ. λίρας. Εἶναι ἔμπειρος, ἐργατικός καὶ πρόθυμος, ἀλλ' ὀλίγον ἐπιπόλαιος μὴ κρατῶν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ διδασκάλου, προλαμβάνων καὶ οὗτος τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἔχει καλὰ ἀποτελέσματα ὅπωςδῆποτε ἢ ἐργασία αὐτοῦ 4) ὁ *Νικόλ. Ἀντ. Δεβελέγκος* ἐκ Λαϊστής, ἐτῶν 28, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριο τοῦ Ἑλληνικ. Σχολείου Λαϊστής, ἔτη ὑπηρεσίας 7 ἐν Λαϊστῇ μόνον καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 λίρας. Εἶναι ἐπιμελής, σοβαρός, μεθοδικός, εὐφυής καὶ ἔτοιμος· εἰ καὶ εἶναι αὐτοδίδακτος ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἶναι πολὺ καλὰ. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν, νεότευκτον, ἐπαρκέστατον καὶ ἐν ἀρίστη καταστάσει· πρὸς τελειοποίησιν δεῖται μικρᾶς μεταρρυθμίσεως ἐσωτερικῶς, προαυλίου καὶ κλίμακος λιθίνης, δαπάνης ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 2 χιλ. δραχμάς. Ἔχει πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, πλὴν εἰκόνων, χαρτῶν, ἀριθμητηρίου καὶ φυσικῶν ὀργάνων· βιβλιοθήκη δὲν ὑπάρχει. Πόροι τοῦ σχολείου εἶναι 220 περίπου ὀθ. λίραι προερχόμεναι ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων κοινοτικῶν γαιῶν, ἐκ δίσκων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ συνεισφορῶν. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ δημοτικοῦ σχολείου ὁμοῦ εἶναι 163 λίραι, ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ 17 λίραι πρὸς ἀγορὰν βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης πτωχῶν μαθητῶν, ὡς ὁδοιπορικὰ διδασκάλων κ.λ.π. Ἑλλειμμα ὑπάρχει τοῦ ἔτους 1912 περὶ τὰς 80 λίρας, ὀφειλομένας εἰς διαφόρους ἐν Λαϊστῇ. Αἱ κοινοτικαὶ πρόσοδοι πάγια καὶ ἀσφαλεῖς ἀνέρχονται εἰς 250-300 λίρας κατ' ἀσφαλεῖς δὲ ἰδιαιτέρας πληροφορίας εἰς 500-600 προερχόμεναι ἐκ βοσκησίμων γαιῶν καὶ ἐκ τοῦ δίσκου τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐλειτουργήσῃ κανονικῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος· ἐγένοντο ἤδη ἐξετάσεις τακτικαὶ καὶ προαγωγαί. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ἐν ὅλῳ.

II. Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἔχον 4 τάξεις καὶ νηπιαγωγεῖον, ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι 70 φοιτήσαντες πάντες ἥτοι ἐν Α' 10, Β' 16, Γ' 10, Δ' 9 καὶ Νηπιαγωγ. 25. Διδάσκαλοι οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ. Διδακτήριον τὸ αὐτό, ἐπιπλα καὶ σκεύη τὰ αὐτά. Πόροι οἱ αὐτοί· προϋπολογισμὸς δ' αὐτός, ἐλειτουργήσῃ ὡς καὶ τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν.

III. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητριάς 86, φοιτησάσας σχεδὸν πάσας. ἥτοι ἐν Α' 14, Β' 13, Γ' 9, Δ' 12 καὶ Νηπιαγ. 38. Διδασκάλισσαι εἶναι τρεῖς, ἥτοι 1) ἡ Ἀριστέα Μιχ. Μπέλλου, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν Δ' Ἑλλην. Σχολείου τοῦ Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 5 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 26 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι προσεκτική, ἐπιμελὴς καὶ τακτική, ἀλλὰ δειλὴ καὶ ἐξετάζει διὰ τοῦ βιβλίου, ὡς συνήθως, καὶ προλαμβάνει τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητριῶν ἐν τούτοις αἱ μαθήτραι ἀπήντησαν καλῶς. 2) ἡ Ἐλευθερία Ἰ. Ἀναγνωστάκη ἐκ Κάτω Βίτσης, ἐτῶν 22, μεμνηστευμένη, ἔχουσα ἀπολυτήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Βίτσης, ἔτη ὑπηρεσίας 6, ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἡπείρου, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 ὀθωμ. λιρῶν. Προκειμένου νὰ παραιτηθῇ ὡς μελλόννυμφος δὲν προσῆλθεν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ 3) ἡ Σύρμω-Πάτρα ἐκ Λαϊσσης, ἐτῶν 18, ἄγαμος, ἔχουσα ἀπολυτήριον τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Λαϊσσης, ἔτη ὑπηρεσίας 2 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 8 λίρας. Δὲν προσῆλθε πρὸς ἐπιθεώρησιν ἀρνηθεῖσα. Τὸ διδασκῆριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκέστατον ἀλλ' ἐν ὄχι καλῇ καταστάσει. Πρὸς ἐπισκευὴν ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 2 χιλ. δραχμάς. Ἐχει τὰ ἄλλα ἐπιπλα παλαιὰ ὄντα, ἐλλείπουσιν ὁμῶς χάρται, εἰκόνες, ἀριθμητήριον κ.λ.π. διδασκτικὰ ὄργανα. Πόροι αὐτοῦ εἶναι οἱ καὶ τῶν ἀρρεναγωγείων, προϋπολογισμὸς δὲ 55 λίραι, ἥτοι 54 οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν καὶ 1 διὰ διάφορα μικρὰ ἔξοδα. Ἐλειτούργησε κανονικῶς ἐγένοντο ἐξετάσεις καὶ προαγωγαὶ καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἡ Λαϊῖστα ἀπέχει ἀπὸ μὲν τῶν Ἰωαννίνων 15 ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ Τσεπελόβου περὶ τὰς 6½. Ν.Α. αὐτῆς 4 ὥρας κεῖται ἡ Βωβοῦσα, ΒΔ 1½ τὸ Δοβρίνοβον καὶ 2½ ὥρας ἡ Λεσινίτσα καὶ 1½ ὥρ. τὸ Παλαιοχώριον Λαϊσσης, Β. περὶ τὰς 5 ὥρας ἡ Μπριάζα (τῆς Μακεδονίας) κ.λ.π. Συγκοινωνία μόνον μετὰ τοῦ Παλαιοχωρίου ὑπάρχει, τῶν ἄλλων χωριζομένων διὰ ποταμῶν.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἡ Λαϊῖστα εἶναι τὸ μεγαλύτερον χωρίον τοῦ Ζαγορίου σχεδὸν κωμόπολις ἀκμάζουσα ἄλλοτε, καταπεσοῦσα δὲ ἐσχάτως ἕνεκα τῆς κακῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀσφαλείας, τῶν πέριξ μερῶν ὄντων κρησφυγέτων τῶν ληστῶν. Ἦδη προμηνύεται αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ πρόοδος ἐν πᾶσιν, ἂν ἀναπτυχθῇ συγκοινωνία καὶ ὑπάρξη δημοσία ἀσφάλεια. Οἱ κάτοικοι ἕνεκα τῆς δουλείας, τῆς ληστείας καὶ τῆς Ρουμανικῆς προ-

παγάνδας ἔχουσι ἐλαττώματα κοινωνικά, δυνάμενα εὐκόλως νὰ ἐκλί-
πωσι διὰ τοῦ σχολείου. Ἰδιαιτέρως δ' ἐνταῦθα παρατηρεῖται, ἰδίως
παρὰ ταῖς γυναιξί καὶ τοῖς παισίν, ἀπείθειά τις εἰς τὸ σχολεῖον καὶ
τὰς ἄλλας ἀρχάς, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν στοργὴν καὶ ἀφοσίω-
σιν τῶν μητέρων πρὸς τὰ ἄρρενα τέκνα καὶ τοῦτο τὸ μὲν διότι τὰ
ἄρρενα ἐνταῦθα, ἔνεκα τῆς συνεχοῦς σχεδὸν ἀπουσίας τῶν συζύγων
καὶ τίς οἶδε διὰ ποίους ἄλλους λόγους, εἶναι ὀλίγα, τὸ δὲ διότι καὶ
ταῦτα μόλις ἀποφοιτήσωσι τοῦ Σχολείου μεταβαίνουν εἰς τὸ ἐξω-
τερικὸν καὶ ἐπανέρχονται μετὰ πολλὰ ἔτη. Πρὸς πρόοδον καὶ εὐημε-
ρίαν τῆς κωμοπόλεως ταύτης πρέπει ἐνταῦθα 1) Νὰ διορισθῇ νηπια-
γωγὸς καὶ διδασκάλισσα Ἀρσακειάς, 2) Νὰ διορισθῶσι διδάσκαλοι ξέ-
νοι, ἱκανοὶ νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἑαυτῶν θέλησιν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ
ν' ἀνθίστανται εἰς τὰς μητρικὰς ἰδιοτροπίας, 3) Νὰ διορισθῇ παιδο-
νόμος εἰδικὸς πρὸς περιστολὴν τῆς παιδικῆς αὐθαιρεσίας τῆς ὑπερ-
βαινούσης πᾶν ὄριον, ὥστε τὰ τέκνα ἀπὸ 12 ἐτῶν νὰ δέρωσι καὶ τὰς
μητέρας αὐτῶν!, 4) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συγκοινωνία μετὰ τῆς Βωβούσης,
Δομπρινόβου καὶ Κονίτης, 5) Νὰ ὑποστηρικθῇ ἡ κτηνοτροφία,
ὕλοτομία καὶ μελισσοκομία καὶ 6) Νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ οἰκονομικά τῆς
Κοινότητος δυναμένης ν' ἀποβῇ πλουσιωτάτης καὶ νὰ συντηρῇ ἰδιω-
τικὸν Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὅπερ εἶναι ἀναγκαῖον ἐνταῦθα διὰ τε τὴν
γλῶσσαν καὶ διὰ τὰ ἔθιμα καὶ διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τοῦ χωρίου.
Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Λαϊστίων συνα-
θροίζων χρήματα ἵνα βοηθήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ
τόπου. Οὗτος ἔχει ἤδη περιουσίαν χιλίων περίπου λιρῶν, θὰ κάμῃ δὲ
χρῆσιν τοῦ πόρου τούτου μόνον μετὰ τριετίαν, ὁπότε ὑπολογίζει νὰ
ἔχῃ ἱκανὰ κεφάλαια.

Ἐν Λαϊστῇ τῇ 23ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



6. ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ ΛΑΪΣΤΗΣ

Α' Όνομασία. Όνομάζεται ούτω είτε διότι είναι τὸ παλαιὸν χωρίον τ.ξ. ἡ μητρόπολις, ἀφ' ἧς ὀρμηθέντες οἱ Λαϊστικοὶ ἐκτίσαν τὴν Λαϊσταν, είτε διότι εἶναι μικρὸν καὶ ἄσημον χωρίον (παλιοχωριὸν) τῆς Λαϊσθης.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ μικρὸν καὶ ἄσημον ὄντως τοῦτο χωρίον τῆς Λαϊσθης κεῖται βορειότερον αὐτῆς περὶ τὴν 1 ὥραν, εἰς τὰς αὐτὰς σχεδὸν ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ Τσεπελόβου ἀποστάσεις καὶ διευθύνσεις, εἶναι ὄρεινόν, ἔχει κλίμα ὑγρὸν καὶ σχεδὸν ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον ἀλλὰ γόνιμον καὶ παράγει οἶνον, δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, νῦν μὲν μίαν κοινότητα ἀποτελοῦντες, πρὸ τοῦ πολέμου ὁμῶς δύο, Ἑλληνικὴν καὶ Ρουμανικὴν, συσταθέντος καὶ Ρουμανικοῦ Σχολείου τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀργυρωνήτου ἱερέως Παπαγιάννη Γεωργιάδου, καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ καταφυγόντος ἤδη εἰς Ρουμανίαν, ὃ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἀνέρχεται εἰς 150 περίπου ψυχάς, γλῶσσα δὲ ὁμιλεῖται ἐνταῦθα ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Κουτσοβλαχικὴ, ἐπικρατεῖ ὁμῶς παντοῦ ἡ Κουτσοβλαχικὴ, τῆς Ἑλληνικῆς σπανίως ἀκουμένης.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι ἐλαχίστη διὰ τε τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ διὰ τὴν νοθείαν τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τὰς ἐκ τῆς πενίας δημιουργηθείσας ἔθνικας ἐριδας κ.λ.π. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι οἰκογενειακῶς εἰς Μακεδονίαν καὶ Θράκην καὶ πένονται σχεδὸν πάντες, ἔνεκα τῆς ἀκαταστασίας, ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἔχον 3 τάξεις μόνον καὶ μαθητὰς ἐγγεγραμμένους περὶ τοὺς 15 (ἐν οἷς αἱ 5 μαθήτραι). Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἴδιον παρθεναγωγεῖον, ἔχον περὶ τὰς 15 μαθητρίδας, ἐσχάτως δὲ ἰδρύθη καὶ Ρουμανικὸν σχολεῖον ἄνευ μαθητῶν ὁμῶς. Ἡ διδασκάλισσα ἐλάμβανε περὶ τὰς 15 λίρας. Διδάσκαλος εἶναι εἰς ὃ *Εὐστάθιος Κωνσταντινίδης* ἐκ Δεμάτη, ἐτῶν 60, ἔγγαμος ἔχων 3 τέκνα, ἐνδεικτικὸν τῆς Γ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου (κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ), ἔτη ὑπηρεσίας 40, ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας καὶ ἐτήσιον μισθὸν 15 ὀθωμ. λίρας. Εἶναι γέρων ἀνίκανος, φίλερις καὶ ἀρνησίπατρις, γενόμενος, ἔνεκα τῆς πενίας του, ὄργανον καὶ συνεργάτης τοῦ Ρουμανίζοντος ἱερέως Πα-

παγιάννη: διὸ περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ χωρίου καὶ τῶν Ἐφόρων, οἵτινες καὶ ἐξεδίωξαν αὐτὸν, διορισθέντα ἄλλως τῇ ἀπαιτήσει καὶ πιέσει τῶν Ρουμανιζόντων. Τὸ *διδασκῆριον* εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές, ἀλλ' ἐν κακῇ καταστάσει, ἔχον μὲν πεπαλαιωμένα ἐπιπλα, στερούμενον ὅμως χαρτῶν, εἰκόνων καὶ λοιπῶν ὀργάνων. *Πόροι* τοῦ Σχολείου εἶναι 1) 50 περίπου *λίραι* ἐξ *ἐνοικίων κοινοτικῶν βοσκησίμων γαιῶν*. ὧν πολλοὶ καλλιεργοῦνται ὑπὸ τῶν κατοίκων δωρεὰν καὶ 2) 10-17 *λίραι* ἐκ Προξενικοῦ ἐπιδόματος: ἐτήσιος *προϋπολογισμός* τοῦ σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου, ἐνίστε δὲ μόνον παρέχονται καὶ ὀλίγα βιβλία τοῖς πτωχοῖς μαθηταῖς, πάντα δὲ τὰ ἄλλα σπαταλῶνται ἀλλαχοῦ! οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς Κοινότητος, ἀνερχόμενον εἰς 45-55 *λίρας*, εἶναι ἀσφαλές καὶ πάγιον, προσφέρει ὅμως καὶ τὸ Προξενεῖον 10-17 *λίρας* ἐτησίως. Τὸ Σχολεῖον ἤνοιξε τὰς θύρας αὐτοῦ μόνον 10-20 *ἡμέρας* μετὰ τὸ Πάσχα, οὐδεὶς ὅμως μαθητῆς προσῆλθε τῆς Κοινότητος μὴ ἀνεχομένης τὸν διδάσκαλον ἔνεκα τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη μετὰ πολλὰς *ἔριδας* ἐν μέρει μόνον.

II. Ὡσαύτως ἐλειτούργει *ἄλλοτε καὶ Παρθεναγωγεῖον* μετὰ 2 τάξεων καὶ 10-15 μαθητριῶν καὶ μισθοῦ διδασκαλίσσης 10-15 *λιρῶν*. Ὑπάρχει καὶ *διδασκῆριον* αὐτοῦ, κοινοτικόν, ἐπαρκές, ἐν μετρία καταστάσει, ἰσόγειον μετὰ 2 δωματίων καὶ ὀλίγων πεπαλαιωμένων θρανίων. *Πόροι* αὐτοῦ εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ ἀρρεναγωγείου. Οὐδόλως ἐλειτούργησε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲ διωρίσθη διδασκάλισσα ἔνεκα τῶν περιστάσεων καὶ ἐξ ἀκηδίας.

Γ' **Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία.** Ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 16 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 7. Συγκοινωνία δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον μετὰ τῆς Λαΐστης (ιδὲ Λαΐσταν).

Ζ' **Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα.** Τὸ ἀπώτατον τοῦτο χωρίον τοῦ Ζαγορίου ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν ὥς πρὸς τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι δὲν εἶναι χωρίον τοῦ Ζαγορίου. Ἡ κατάστασις αὕτη ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὰς πιέσεις τῆς Ρουμανικῆς Προπαγάνδας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀκηδίαν τῶν κατοίκων καὶ τὴν κακὴν διαχείρισιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων. Ἀναγκαῖον εἶναι ἐνταῦθα 1) Νὰ ἰδρυθῇ ἐν μεικτὸν Νηπιαγωγεῖον διοριζομένης εἰδικῆς Νηπιαγωγοῦ πρὸς διόρθωσιν τῆς γλώσσης, 2) Νὰ διορισθῇ εἰς δραστήριος διδάσκαλος, 3) Νὰ ἐπισκευασθῶσι τὰ διδασκῆρια καὶ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων, 4) Νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ οἰκονομικὰ τῆς Κοινότητος. 5) Νὰ σταλῇ εἰς καλὸς καὶ ἱκα-

νός Ἱερεὺς ἐπὶ τινὰ ἔτη πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Κοινωνικῆς ἡρεμίας καὶ 6) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ κτηνοτροφία καὶ γεωργία ἀναπτυσσομένης συγκοινωνίας καὶ παρεχομένης ἐπαρκoῦς δημοσίας ἀσφαλείας.

Ἐν Δομπρινόβω τῇ 24ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



7. ΔΟΜΠΡΙΝΟΒΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι Βουλγαρική σημαίνουσα.... καὶ διαμείνασα ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Ἑπειρον Σλαβικῆς εἰσβολῆς.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται Β.Δ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Τσεπελόβου· εἶναι χωρίον ἀνατολικὸν ὑπὸ τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τῆς Τύμφης, ἐπὶ ἐπικλινούς συδένδρου ἐδάφους διαρρεομένου ὑπὸ ῥυακίων. Εἶναι ὄρεινόν ἔχον ὀρίζοντα ἀναπεπταμένον, κλίμα ὑγιεινὸν ἀλλὰ ψυχρὸν καὶ ὀλίγον ὑγρὸν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ σχεδὸν ἄγονον καὶ προϊόντα οἶνον, δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικά, ὀπωρικά διάφορα, ὄσπρια κ.λ.π.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι πάντες Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 760 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι δύο γλώσσας τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Κουτσοβλαχικὴν (τινὲς τῶν εἰς Βουλγαρίαν ἀποδημούντων γνωρίζουσι καὶ τὴν Βουλγαρικὴν)· ἐν τε τῇ οἰκογενείᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπικρατεῖ ἡ Κουτσοβλαχική, αἱ δὲ γυναῖκες θεωροῦσιν αἰσχος νὰ ὁμιλῶσι τὴν Ἑλληνικὴν! Ἡ προφορὰ ξενίζει καὶ ἐνταῦθα.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ ἰδίᾳ ἡ Κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι μικρὰ· οἱ πλεῖστοι εἶναι ἀγράμματοι καὶ ξενόφωνοι, παρέχοντες πράγματα τῷ Σχολείῳ ἐκ τῆς προφορᾶς. Ἡ συμπεριφορὰ εἶναι τελείως χωρικὴ, αἱ γυναῖκες ἀκοινωνῆτοι, πάντες δ' ἐριστικοὶ καὶ φιλόνικοι, καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν· οἱ πλεῖστοι ἀποδημοῦσιν εἰς Θεσσαλίαν ὡς παντοπῶλαι καὶ ξενοδόχοι (χαντζῆδες), εἰς Βουλγαρίαν, Βλαχίαν καὶ Ἀμερικὴν, πολλοὶ πένονται, οἱ δ' εὐποροῦντες συνήθως ἀποδημοῦσιν ἐλλείψει ἀσφαλείας, ἥδη ὅμως προμηνύεται παλιννόστησις.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι·

Ι. Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων μετὰ Α' καὶ Β' τάξεως Ἑλληνικοῦ Σχολείου· ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι 40, φοιτήσαντες δὲ 30 ἐν Α' τάξει 10, Β' 10, Γ' 3, Δ' 3, Ε' 3 καὶ Γ' 4 καὶ Νηπιαγ. 17. Διδάσκαλοι δύο 1) ὁ Σταῦρος Μ. Τσιγαρᾶς ἐξ Ἄνω Σουδενῶν, ἐτῶν 35, ἔγγαμος ἔχων 2 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ριζαρείου Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἔτη ὑπηρεσίας 11 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἑπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 λίρας. Εἶναι πεπειραμένος, δραστήριος καὶ τακτικὸς ἔχων πεποιθήσιν εἰς ἑαυτὸν καὶ θάρρος, ἀλλ' ἡ μέθοδος αὐτοῦ εἶναι ἡ συνήθης παλαιά, ἡ δὲ συμπεριφορὰ αὐτοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς ὀλίγον ἀπότομος καὶ ἀνάρμοστος, ὅπερ ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν αὐτοῦ, ἴσως ὅμως καὶ εἰς τὸ φιλόνικον καὶ τραχὺ καὶ φίλερι τῆς

κοινωνίας επιδρασάσης καὶ ἐπ' αὐτοῦ 2) ὁ *Φίλιππος Κοκκίδης* ἐκ Τζονδήλας, ἐτῶν 60, ἔγγαμος ἔχων τέκνα 2, ἔτη ὑπηρεσίας πολλά, ἀπολυτήριο τῆς Δ' τοῦ Δημοτικοῦ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 εἰκοσόφραγκα. Ἀσθενήσας, ἀπῆλθεν ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου, ἐδόθη ὁμῶς αὐτῷ ὁ μισθός. Οἱ ἔφοροι καὶ προεστῶτες πρὸς αὐτὸν μὲν μηδόλως σχεδὸν ἐργασθέντα διάκεινται εὐμενῶς, πρὸς τὸν Τσιγαρᾶν δέ, ἀποτελεσματικῶς ἐργασθέντα, δυσμενῶς· ἐντεῦθεν καὶ αἱ φιλονικίαι καὶ ἡ διάστασις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἐφορείας καὶ τῆς παροιμιωδῶς φιλονίκου Κοινότητος. Τὸ *διδασκῆριον* εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκέστατον καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, δεόμενον μόνον διαιρέσεως εἰς δύο δωμάτια· ἔχει καὶ κάτω πάτωμα δυνάμενον νὰ ἐπισκευασθῇ διὰ μικρᾶς δαπάνης καὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐν ἀνάγκῃ. ἔχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεύη, πλὴν χαρτῶν, εἰκόνων καὶ ἀριθμητηρίου· ἄλλα εἰδικὰ ὄργανα δὲν ἔχει οὐδὲ βιβλιοθήκην. *Πόροι* τοῦ σχολείου εἶναι 1) Προξενικὸν ἐπίδομα 10 λίραι, 2) ἐνοίκια βοσκησίμων κοινοτικῶν γαιῶν 2 μύλων καὶ 1 μαγαζίου περὶ τὰς 50 λίρας καὶ 3) Κοινοτικαὶ συνεισφοραί, ἐτήσιος *προϋπολογισμός* τοῦ σχολείου εἶναι ἕως 60 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι ὁ μισθός τοῦ διδασκάλου καὶ περὶ τὰ 5-6 εἰκοσόφραγ. διὰ τὰ λοιπὰ ἔξοδα τοῦ σχολείου. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Αἱ κοινοτικαὶ πρόσοδοι ἐκ 50 περίπου λιρῶν, ἐξ ἐνὸς μαγαζίου, 2 μύλων καὶ βοσκησίμων γαιῶν καὶ δίσκων ἐκκλησίας, δι' ὧν συντηρεῖται ἅμα καὶ ἡ Ἐκκλησία, εἶναι πάγιοι, ποικίλλουσαι ἀπὸ 45-55 λιρῶν. Τὸ σχολεῖον *ἐλειτούργησε* καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐνταῦθα μετὰ τινων μικρῶν ἀνωμαλιῶν ἔνεκα τοῦ πολέμου. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν σχεδὸν ἐν ὅλῳ.

II. Ἐν *Παρθεναγωγεῖον* ἔχον 4 τάξεις· μαθήτριάι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἐνεγράφησαν, διότι ἡ διδασκάλισσα οὐδόλως ἐνεφανίσθη ἔνεκα τοῦ πολέμου. Διδασκάλισσα μία ἡ *Φωτεινὴ Πάντου* διορισθεῖσα μὲν ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως ἀλλὰ οὐδόλως ἐμφανισθεῖσα· ὡς μισθός αὐτῆς εἶχεν ὀρισθῇ 22 ἢ 20 εἰκοσόφρ. Οὐδὲν ἄλλον εἶναι γνωστὸν περὶ αὐτῆς. Ἀλλοτε ἐλειτούργει τὸ Παρθεναγωγεῖον μετὰ 25 μαθητριῶν, διδασκομένων καὶ τὴν ὑφαντικὴν συστηματικῶς, ἣν ὁμῶς κατήργησεν ὁ Ἐπίσκοπος διελθὼν ἐντεῦθεν δι' ἄγνωστον λόγον. Τὸ *διδασκῆριον* εἶναι κοινοτικόν κτισθὲν δαπάνῃ τοῦ ἐν Ρουμανίᾳ διαμένοντος ἤδη Ἰω. Νικολαΐδου καὶ δωρηθὲν προφορικῶς τῇ κοινότητι, ἐπὶ οἰκοπέδῳ δωρηθέντος πρότερον τῇ Κοινότητι ὑπὸ τοῦ Μιχ. Νασιώκα, ὅστις ἀντὶ τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ παρὰ τῆς ιδιοκτητρίας τοῦ οἰκοπέδου Μαρίας Γιαννοῦσου, ἔλαβε τὸ οἰκόπεδον ὅπερ ἐδώρησε τῇ Κοινότητι. Εἶναι ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει ἔχον δύο αἰθούσας καὶ παράρτημα πρὸς κατοικίαν τῆς διδασκαλίσσης· ἔχει πάντα τὰ

ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεύη, πλὴν χαρτῶν, εἰκόνων, ἀριθμητηρίου καὶ εἰδικῶν ὀργάνων. Πρὸς τούτοις ἔχει καὶ 3-4 ἰστοὺς (ἀργαλειοὺς) καὶ τινα ἄλλα ὑφαντικὰ ἐργαλεῖα. *Πόροι* τοῦ παρθεναγωγείου εἶναι 1) ἐκ τοῦ Προξενείου 15 λίραι καὶ 2) ἐκ τῆς Κοινότητος τὰ ὑπόλοιπα (ιδ. Ἀρρεναγ.) ἐτήσιος *προϋπολογισμός* τοῦ σχολείου εἶναι ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας καὶ ἐλάχιστα δι' ἑκτακτα μικρὰ ἔξοδα τοῦ Παρθεναγωγείου· οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Αἱ πρόσοδοι τῆς Κοινότητος εἶναι πάγαι ποικίλλουσαι (ιδ. Ἀρρεναγ.). Τὸ Παρθεναγωγεῖον οὐδόλως ἐλειτούργησεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἔνεκα τοῦ πολέμου. Ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας ἐπληρώθη, ἥτοι μόνον αἱ 15 λίραι τοῦ Προξενείου.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 15 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 5 μόνον. Πρὸς Α 1½ ὥραν κεῖται ἡ Λαῖστα, ΒΑ 1½ ὥραν τὸ Παλαιοχώριον Λαΐστης, Β 1 ὥρ. ἡ Λεσινίτσα καὶ ΝΔ. 4 ὥρ. τὸ Σκαμνέλιον. Ἡ συγκοινωνία τὸν χειμῶνα μόνον μετὰ τῆς Λεσινίτσης δυνατόν νὰ εἶναι εὐκολος, τοῦ Παλαιοχωρίου καὶ τῆς Λαΐστης διαχωριζομένων διὰ ποταμοῦ, τοῦ δὲ Σκαμνελίου ἀπέχοντος πολὺ.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἡ κοινωνία τοῦ Δομπρινόβου ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν μετὰ τῶν τοῦ Ζαγορίου διὰ τὸ ξενόφωνον, τὸ τραχὺ καὶ φίλερι αὐτῆς καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸ ἀπροθυμίαν καὶ ἀδιαφορίαν. Διὰ τοῦτο εἰκάζεται, ὥς καὶ ἐκ τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου φαίνεται, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι παλαιὸς συνοικισμὸς Βουλγάρων, διαμεινάντων μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα εἰσβολὴν τῶν Σλαβικῶν φύλων καὶ ἐξελληνισθέντων. Διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὰ προϊόντα καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τοῦ χωρίου κ.λ.π. ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἐνταῦθα 1) Νὰ ἀνοιχθῇ ὁδὸς μετὰ τῶν τοῦ χωρίου τούτου καὶ τῆς Λεσινίτσης-Κονίτσης ἀφ' ἑνός, τῆς Λαΐστης-Βωβούσης-Μετσόβου ἀφ' ἑτέρου καὶ τοῦ Σκαμνελίου Ἰωαννίνων ἐκ τρίτου. 2) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ὑλοτομία. 3) Νὰ ἰδρυθῇ ἴδιον ὑφαντουργεῖον πρὸς ἀσχολίαν καὶ ἐκπολιτισμὸν τῶν γυναικῶν. 4) Νὰ διορισθῇ εἰδικὴ νηπιαγωγὸς καὶ ἱκανὸς διδάσκαλος πρὸς διόρθωσιν τῆς προφορᾶς καὶ τῆς συμπεριφορᾶς. 5) Νὰ ἀποστέλληται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἱεροκῆρυξ καὶ 6) νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ οἰκονομικὰ τῆς Κοινότητος πρὸς αὐξήσιν τῶν πόρων αὐτῆς.

Ἐν Δομπρινόβω τῇ 24ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος

8. ΛΕΣΙΝΙΤΣΑ

Α' Όνομασία. Ἡ λέξις αὕτη προφερομένη καὶ συγκεκομμένως Λεσνίτσα, εἶναι Σλαβικὴ σημαίνουσα λεπτοκαρυῶνα, διότι ὄντως τὸ μέρος τοῦτο εἶναι κατάφυτον ἐκ λεπτοκαρυῶν ἀγρίων, ἀποτελουσῶν πυκνότητα δάσος.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β.Α. τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Τσεπελόβου, εἶναι χωρίον ὄρεινόν, ἐκτισμένον ἐπὶ ἐπικλινούς ἐδάφους εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῆς Τύμφης, οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀώου (Βοϊούσης), εἶναι ἐστραμμένον πρὸς βορρᾶν, περιβάλλεται ὑπὸ πυκνοτάτου δάσους ἀγρίων καὶ ἡμέρων λεπτοκαρυῶν καὶ διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ῥυακίων· ἔχει κλίμα ὀλίγον ὑγιεινὸν ὡς ὑγρότατον, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ σχεδὸν ἄγονον, κατάλληλον ἰδίως πρὸς δενδροφυτεῖαν καὶ δὴ καρυῶν, λεπτοκαρυῶν, ἀμυγδαλῶν κ.λ.π. παράγει οἶνον, ὀλίγους δημητριακοὺς καρπούς, ἐλάχιστα κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ κάρνα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μίαν αἰέποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 850 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι δύο γλώσσας τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Κουτσοβλαχικὴν, ὧν ἡ δευτέρα ἐπικρατεῖ, ὡς μητρικὴ, ἐν τε τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι σχεδὸν καλὴ· πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράμματοι, πλεῖστοι δὲ διδάσκαλοι καὶ ἱερεῖς, πρόθυμοι ἐν γένει πρὸς μόρφωσιν καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων. Οἱ δὲ μαθηταὶ εὐφυεῖς. Ἡ δὲ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ὡσαύτως· ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ οἰκίαι ὅπωςδήποτε εὐπρόσωποι, ἡ ἐνδυμασία καὶ συμπεριφορὰ σχετικῶς καλὴ· αἱ γυναῖκες ἐργάζονται ἐν τε τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς οὔσαι τύπου χωρικοῦ. Ἀσχολοῦνται εἰς μικρὸν τοπικὸν ἐμπόριον, γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἐργαζομένων κυρίως τῶν γυναικῶν, τῶν δὲ ἀνδρῶν μὴ ἐργαζομένων ἢτε προσωρινῶς διαμενόντων ἐν τῷ τόπῳ. Ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι (80%) εἰς Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Ἀμερικὴν, οὔτε εὐποροῦσιν, οὔτε πένονται ἐντελῶς, ἀλλ' εὐρίσκονται ἐν μετρίᾳ καταστάσει.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν ἀρρεναγωγείῳ μετὰ 5 τάξεων καὶ νηπιαγωγείου· ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι 40 ἥτοι Α' 8, Β' 6, Γ' 8, Δ' 11, Ε' 2 καὶ Νηπιαγ. 5 (Νήπια ὑπάρχουσι περισσότερα ἀλλ' ἐλλείψει διδασκάλου δὲν γίνονται δεκτά). Ἄν δὲ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος διδάσκαλος θὰ ἐσχ-

ματίζετο καὶ Γ' τάξις ἐλληνικοῦ ὑπαρχόντων 4 μαθητῶν) ἐφοίτησαν πάντες· Διδάσκαλος εἷς ὁ Δημήτριος Ἀδ. Κουνάβος ἐκ Λεσινίτσης, ἐτῶν 36, ἐγγαμος ἔχων 6 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας ἐν διαφόροις τῆς Ἡπείρου χωρίοις 14 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 40 ὀθωμ. λίρας. Εἶναι κατὰ πάντα ἄριστος μὴ διαφέρων τῶν καλῶν διδασκαλιστῶν, κατὰ τὴν μέθοδον, τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα, τὰς ἡρέμους καὶ παιδαγωγικὰς ἐρωτήσεις, τὴν μελιχλιότητα, τὴν ἀξιοπρεπῆ παράστασιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σχολείου· Διὸ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπήντησαν ἄριστα. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές, ἀλλ' ἐν οὐχὶ καλῇ καταστάσει καὶ ἐν ἀκαταλλήλῳ θέσει στερεῖται διαιρέσεως, φωτισμοῦ καὶ πατώματος καὶ κεῖται παρὰ τὴν πλατεῖαν καὶ τὰ δημόσια ἀποχωρητήρια. Ἀντὶ νὰ ἐπισκευασθῇ συμφέρει νὰ οἰκοδομηθῇ ἀλλαχοῦ, ἵνα ἔχῃ χώρον, γυμναστήριον καὶ κήπον, θεωρούμενον ἀναγκαιότατον ἔνεκα τῶν ὅρων καὶ συνθηκῶν τοῦ βίου ἐνταῦθα καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου. Ἐχει θρανία κ.λ.π. πεπαλαιωμένα· ἐλλείπουσι δὲ χάρται, εἰκόνες, ἀριθμητήριον καὶ λοιπὰ ὄργανα καὶ βιβλιοθήκη. Πόροι τοῦ σχολείου τούτου εἶναι 1) ἐκ τοῦ Προξενείου 15 λίραι, 2) ἐκ Κοινοτικῶν προσόδων περὶ τὰς 70 λίρας. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου λίραι 40· οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν, διότι τὰ ἐλλείμματα ἀποφεύγουσι παραλείποντες τὸν ἕνα διδάσκαλον! Αἱ πρόσοδοι τῆς Κοινότητος εἶναι 1) ἐνοίκια βοσκησίμων γαιῶν, (ἐνίοτε ὁμῶς μὴ ἐνοικιαζομένων), 2) ἐνοίκια ἐνὸς μύλου 3) ἐνοίκια ἐνὸς μαγαζίου καὶ 4) ἐκ δίσκων, ἐν ὧν λίραι περὶ τὰς 70, οὐχὶ πάγαι, συμπληροῦνται πολλάκις διὰ κοινοτικῶν συνεισφορῶν. Ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης Λεσινίτσης «ἡ ἀγάπη» σκοποῦσα τὴν ἐξεύρεσιν κεφαλαίου πρὸς βοήθειαν τῶν σχολείων καὶ ιδίως πρὸς ἱδρυσιν ὑφαντικῆς σχολῆς θηλέων. Αὕτη ἔχει ἤδη περὶ τὰς 200 λίρας ἀλλ' οὐδεμίαν χρῆσιν αὐτῶν θέλει κάμει πρὶν συμπληρωθῇ τὸ ποσὸν τῶν 500 λιρῶν. Τὸ Σχολεῖον ἐλειτούργησε σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος κανονικῶς καὶ ἐγένοντο ἑξατάσεις· ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ὅλος.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 3 μόνον τάξεις καὶ μὴ λειτουργήσαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διδασκαλίας μὴ ἐλθούσης ἔνεκα τοῦ πολέμου. Εἶχε περίπου 35 μαθητρίας, δύνανται ὁμῶς νὰ ἔχῃ καὶ μέχρι 45. Διδασκάλισσα ἦτο μία, λαμβάνουσα μισθὸν 20 λίρας, ὧν τὰς 10 ἔδιδε τὸ Προξενεῖον καὶ τὰς 10 ἡ Κοινότης. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχον καὶ πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα. πλὴν χαρτῶν, εἰκόνων κ.λ.π. εἰδικῶν ὀργάνων καὶ βιβλιοθήκης. Πόροι

αὐτοῦ εἶναι οἷοι καὶ τοῦ ἀρρεναγωγείου ἦτοι 15 λίρ. Προξεν. κ.λ.π. Προϋπολογισμός 20 λίραι ἦτοι ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας μόνον. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα. Οὐδόλως ἐλειτούργησε μὴ προσελθούσης τῆς ὑπὸ τῆς Κοινότητος συμπεφωνημένης διδασκαλίας· ἄγνωστον, ἂν ἐπληρώθη μισθὸς ὑπὸ τοῦ Προξενείου· ἡ Κοινότης δὲν ἐπλήρωσε διδασκάλισαν.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 16 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 6½. Πρὸς Ν.Α. 1 ὥραν κεῖται τὸ Δομπρίνοβον, μεθ' οὗ εὐκόλως δύναται νὰ συγκοινωνῇ καὶ τὸν χειμῶνα ἴσως, πρὸς Α. 3 ὥρας ἡ Λαΐστα καὶ 2 ὥρας τὸ Παλαιοχώριον Λαΐστης, διαχωριζόμενον διὰ ποταμοῦ. Πέραν δὲ τοῦ Ἀώου κεῖται τὸ χωρίον Πάδες καὶ τὸ Παλαιοσέλιον τῆς Κονίτσης.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ κάτοικοι τῆς Λεσινίτσης φαίνονται ἐνθουσιώδεις ὑποστηρικταὶ παντὸς Ἑλληνικοῦ καὶ πάσης προόδου. Διατρανοῦσι τοὺς κατὰ τῆς Ρουμανικῆς Προπαγάνδας ἀγῶνας αὐτῶν καὶ ζητοῦσιν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐκπαιδεύσεως πρὸς διόρθωσιν τῆς γλώσσης κ.λ.π. καὶ τῆς Γεωργίας πρὸς εὐημερίαν ὑπάρχοντος πέριξ ἀνεκμεταλλεύτου δασικοῦ πλοῦτου καὶ ἄλλων πόρων. Ἐν τούτοις φαίνεται καὶ ἐνταῦθα κακὴ ἡ διαχείρισις τῶν κοινοτικῶν πόρων καὶ ἡ περὶ τῶν Σχολείων ἀντίληψις· διὸ παρατηρεῖται καὶ ἐνταῦθα ἀδιαφορία τῶν Ἐφόρων πρὸς πρόοδον τοῦ σχολείου καὶ ἐριδες καὶ ἀντιζηλίαι μεταξὺ ἐφόρων καὶ διδασκάλων. Ἀναγκαῖα ληπτέα μέτρα ἐνταῦθα θεωροῦνται 1) Νὰ διορισθῇ εἰδικὴ νηπιαγωγὸς 2) Νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων 3) Νὰ κατασκευασθῇ διδακτήριον τοῦ ἀρρεναγωγείου κατάλληλον μετὰ γυμναστηρίου καὶ κήπου. 4) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν Ἀρρεναγωγείου καὶ Παρθεναγωγείου. 5) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ νὰ συσταθῇ ἐν Δομπρινόβω, 6) Νὰ ὑποστηρικθῇ ἡ γεωργία καὶ ἰδία ἡ δένδροκομία διὰ τοῦ Σχολείου, δι' εἰδικῶν Γεωπόνων κ.λ.π. 7) Νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ οἰκονομικὰ τῆς Κοινότητος πρὸς ἐξεύρεσιν καὶ νέων Κοινοτικῶν πόρων καὶ 8) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συγκοινωνία μετὰ τῆς Κονίτσης ἐκεῖθεν καὶ μετὰ τοῦ Δομπρινόβου-Ἰωαννίνων ἐντεῦθεν κ.λ.π.

Ἐν Λεσινίτῃ τῇ 24ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος

II. ΒΟΡΕΙΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΟΡΕΙΝΟΝ)

9. ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΝ

Α' Όνομασία. Άγνωστος ή σημασία τῆς λέξεως. Λέγεται καὶ Σκαμνέλι καὶ Σκαμνέλη κατὰ γενικὴν κυρίου ὀνόματος. Ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν σκαμνιάν (συκαμινέαν), ἣτις ἤκμαζεν ἄλλοτε ἐνταῦθα ἢ πρὸς τὸ σκαμνί (Λατ. scamnium) ἕνεκα τῆς θέσεως ἐν ἣ κεῖται, ὁμοιότητος πρὸς κάθισμα (σκαμνί).

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Α. τοῦ Τσεπελόβου ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινούσας πετρώδους καὶ ἀδένδρου ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τῆς Τύμφης· εἶναι χωρίον ὄρεινόν ἔχον κλίμα ψυχρὸν καὶ ὑγιεινότατον, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ὀλίγον εὐφορον καὶ παράγον δημητριακοὺς καρποὺς, οἶνον, ὄσπρια, λεπτοκάρυα, κάρυα καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα (ἄλλοτε παρήγε καὶ προϊόντα ὑφαντικῆς καὶ ὑλοτομίας).

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 650 καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ προφορᾶς καθαρᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι ἐγγράμματοι, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες, ἡ συμπεριφορὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καλὴ, αἱ οἰκίαι καὶ ἡ περιβολὴ εὐπρεπεῖς, παρουσιάζονται καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τοὺς ξένους κ.λ.π. Ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργὸν καὶ κτηνοτρόφον (ἄλλοτε δὲ καὶ τὸν σηροτρόφον), ἀποδημοῦσι κατὰ τὰ 3/4 εἰς Μ. Ἀσίαν, Ρουμανίαν, Αἴγυπτον καὶ Παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσιν ἀπλῶς πάντες σχεδόν.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

Ι. ἐν ἀρρεναγωγεῖον ἔχον 6 τάξεις καὶ Νηπιαγωγεῖον, καλούμενον «*ἡ Σαῖντζαία Σχολή*», ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ ἐν αὐτῷ εἶναι 53 φοιτήσαντες πάντες, ἥτοι ἐν τῇ Α' τάξει 5, Β' 5, Γ' 9, Δ' 10, Ε' 5, Γ' 4 καὶ Νηπιαγ. 15. Διδάσκαλοι ἐν αὐτῷ εἶναι τρεῖς 1) ὁ Θεοχαρ. Ν.

Βέτσης ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 48, ἐγγαμος ἔχων τέκνα 2, ἀπολυτήριον τοῦ ἐν Σέρραις διδασκαλείου, ἔτη ὑπηρεσίας 28, ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Ἡπείρῳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 65 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι τακτικὸς καὶ σοβαρὸς, ἔχων πεποίθησιν εἰς ἑαυτὸν ἡ μέθοδος αὐτοῦ εἶναι παλαιὰ μὲν ἀλλὰ μετὰ καλῶν ἀποτελεσμάτων. 2) ὁ Θεοφάνης Φραγκούλης ἐκ Σκαμνελίου, (ἐτῶν 37, ἐγγαμος ἔχων τέκνα 4, ἀπολυτήριον τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 15 ἐνταῦθα καὶ ἐν Σμύρνῃ ὡς Ἑλληνοδιδάσκαλος καὶ ἐτήσιον μισθὸν 60 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἀξιοπρεπής, μειλίχιος, εὐμέθοδος μετὰ πείρας καὶ αὐτοπεποιθήσεως καὶ καλῶν αἰσθημάτων κ.λ.π. καὶ 3) ὁ Ἀνδρέας Τόλογλους ἐκ Καπεσόβου ἐτῶν 33, ἐγγαμος ἔχων τέκνα 4, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 14 ἐν Ἡπείρῳ καὶ Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 48 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, μειλίχιος, σοβαρὸς καὶ εὐμέθοδος. Τὸ διδασκῆριον ἦτο κοινοτικὸν καὶ ἐπαρκὲς ἀλλ' ἐπυρπολήθη καὶ πρὸς ἀνέγερσιν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 10 χιλ. δραχμῶν, ἅτινας ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ ἡ Κοινότης. Πάντα τὰ ἐπιπλα, ὄργανα καὶ ἡ βιβλιοθήκη ἐκάησαν. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι ἐκ παγίων κληροδοτημάτων 1) τῶν ἀδελφῶν Σαῖντζῆ 10-12 χιλ. δραχμαὶ ἐτησίως, τὰ εἰσοδήματα ταῦτα προέρχονται ἐκ κτημάτων τῶν δωρητῶν εὐρισκομένων ἐν Βασσαραβία τῆς Ρωσσίας καὶ δωρηθέντων (τῷ 1802) τῇ Κοινότητι διὰ διαθήκης, ἥς ὑπάρχει ἐντυπον. 2) τοῦ Ἀνδρ. Ζεράρη, καταθέσαντος εἰς τὴν Ἑθνικὴν τράπεζαν 10 χιλ. δραχμ. διὰ διαθήκης ὑπὲρ τῆς Κοινότητος Σκαμνελίου· τῆς διαθήκης ἀντίγραφον δύναται νὰ εὑρεθῇ παρὰ τῷ Δημ. Τσόγια (ἐν Πειραιεὶ ὁδὸς Τσαμαδοῦ 12) - 3) ἐκ χρημάτων κατατεθειμένων ἐν τῇ Ρωσικῇ τραπέζῃ ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως καὶ προελθόντων ἐκ πωλήσεως κτημάτων καὶ ζώων τῶν ἀδελφῶν Σαῖντζῆ (λεπτομερείας ἴσως γνωρίζουσιν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν) - 4) ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων γαιῶν τῆς Κοινότητος λιβρ. 150 καὶ 5) ἐξ ἐνοικίου ἐνὸς πρίονος λίραι 30. Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα καὶ δύο μοναὶ ἀλλὰ παρημελημέναι καὶ ἄνευ εἰσοδήματος. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τῆς Σχολῆς εἶναι 200 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων 173 εἰκοσ. καὶ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, γραφικῆς ὕλης κλπ. 27 εἰκοσόφρ. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια ὡς καὶ οἱ πόροι τῆς Κοινότητος. Ἡ Σχολὴ ἐλειτούργησεν ἀπὸ 5 7βρίου ἕως 15 8βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι σήμερον. Ἐγένοντο ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπήντησαν καλῶς. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν ἐν ὅλῳ.

II. Ἐν Παρθεναγωγείον ἔχον 4 τάξεις καὶ Νηπιαγωγεῖον· μαθήτριάι ἐγγεγραμμένοι εἶναι 35 φοιτήσασαι περὶ τὰς 30, ἥτοι τὰς Α΄ 6, Β΄ 5, Γ΄ 5, Δ΄ 2 καὶ Νηπιαγωγ. 17. Διδασκάλισσαι εἶναι δύο ἥτοι 1) ἡ Βασιλικὴ Μεργκούνη ἐκ Μετσόβου, ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Δ΄ τάξεως τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 7 ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, προσεκτική, ἔχουσα πείραν καὶ ἐπιβολήν, μέθοδον δὲ τὴν συνήθη, καὶ 2) ἡ Οὐρανία Ὀδυσσεώς ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 16, ἄγαμος, ἔχουσα ἀπολυτήριον (Β΄ Γυμν.) τοῦ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 1 μόνον καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 εἰκοσόφρ. Εἶναι διδακτική, εὐμέθοδος, τακτική καὶ ἐπιμελής προαγγέλλουσα εὐδοκίμησιν ἐν τῷ διδασκαλικῷ σταδίῳ. Τὸ Διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν, δωρηθὲν τῇ Κοινότητι πρὸ 12 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀστερινοῦ Σαγιάνου, ἐκ Σκαμνελίου, διὰ λόγου· εἶναι ἐπαρκέστατον ἔχον 4 δωμάτια, καὶ ἐν καλῇ καταστάσει· ἔχει δὲ μόνον 5 θρανία, 1 τράπεζαν 2 καθίσματα καὶ στερεῖται πάντων τῶν ἄλλων. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου· προῖπολογισμὸς δὲ 1400 φράγκα, ἥτοι ὁ μισθὸς τῶν διδασκαλισσῶν καὶ 200 φράγκα πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, γραφικῆς ὕλης κ.λ.π. Οὔτε ἐλλείμματα, οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Ἐλειτούργησε δὲ τὸ Παρθεναγωγεῖον ὅσον καὶ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον· ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ἐγένοντο ὁμοῦ καὶ αἱ μαθήτριάι ἀπήντησαν καλῶς. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι.

Γ΄ Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ Σκαμνέλιον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 9-10 ὥρας τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὴν 1 ὥραν. Πρὸς Δ. αὐτοῦ εἰς 1 ὥραν κεῖται τὸ Τσεπέλοβον, πρὸς Ν. 2½ ὥρ. ἡ Μπάγια καὶ αἱ Νεγάδες, πρὸς Α. 4½ - 5 ὥρας τὸ Δομπρίνοβον. Ἡ συγκοινωνία μόνον μετὰ τοῦ Τσεπελόβου εἶναι εὐκόλος.

Ζ΄ Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου, ἡ θέσις αὐτοῦ, ἡ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων καὶ τὰ πολλὰ κληροδοτήματα ἐπιβάλλουσι τὴν διατήρησιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ Σχολείου εἰς τετρατάξιον δημοτικὸν καὶ πλήρες τριτάξιον Ἑλληνικόν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου ἐπὶ τοῦ παρακειμένου βραχώδους βουνοῦ περὶ τὰ 5΄ μακράν, κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίου Πελασγικοῦ τείχους, ἀποτελοῦντος θαυμασίαν ὀχυρὰν ἀκρόπολιν ἀρχαίας πόλεως, ἧς οὐδὲν ἶχνος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς φαίνεται. Ἐνταῦθα ἀναγκαῖον νομίζομεν 1) Νὰ ἐξελεγχθῶσι καὶ νὰ τακτοποιηθῶσι τὰ σπουδαῖα κληροδοτήματα, ὥς καὶ οἱ πόροι τῆς Κοινότητος 2) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ

καὶ ἄλλοτε ἀκμάζουσα σηροτροφία, ἔτι δὲ καὶ ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ μελισσοκομία, 3) Νὰ ἰδρυθῇ Ὑφαντουργεῖον 4) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ Συγκοινωνία 5) Νὰ οἰκοδομηθῇ διδασκῆριον ἀρρεναγωγείου ἀνάλογον πρὸς τὰ σπουδαῖα κληροδοτήματα 6) Νὰ κατασκευασθευασθῇ ἀρκετὸν καὶ κατάλληλον ὕλικόν Ἀρρεναγωγείου καὶ Παρθεναγωγείου καὶ 7) Νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων.

Ἐν Σκαμνελίῳ τῇ 25ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



Ο επιθεωρητής Α. Καθάρειος στα Πελασγικά τείχη Σκαμνελίου

10. ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ λέξις Σλαβικὴ σημαίνουσα.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ Τσεπέλοβον, ὅπερ εἶναι ἡ πρωτεύουσα ὅλου τοῦ Ζαγορίου, κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τῶν Ν. κλιτύων τῆς Τύμφης (Λίγκου ἢ Παληοβουνίου) ἐπὶ ἐδάφους πετρώδους καὶ σχεδὸν ἀδένδρου, εἶναι χωρίον ὀρεινὸν μὴ ἔχον μὲν εὐρὺν ὀρίζοντα, ἔνεκα ἀποτόμου πρὸς Δ. ὑψουμένου βράχου, ἀλλὰ κατέχον θέσιν μαγευτικὴν, ἄφθονα ὕδατα καὶ ἀξιόλογα κάτωθεν κηπάρια. Ἔχει κλίμα εὐκραὲς καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ἐν μέρει εὐφορον, κατάλληλον πρὸς δενδροφυτεῖαν, ἀμπελοφυτεῖαν καὶ καπνοφυτεῖαν, παράγει δ' οἶνον, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, κάρνα, λεπτοκάρνα, μήλα, κηπευτικὰ εἶδη, ὄσπρια κ.λ.π.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Ἀπαντες ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ἀποτελοῦντες ὁμόδοξον Κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 800 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ προφορᾶς καθαρᾶς Ἑπειρωτικῆς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες, μὴδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων, εἶναι ἐγγράμματοι, πλεῖστοι δὲ ἐπιστήμονες αὐτόθι διαμένοντες καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ συμπεριφορὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον τελεία, ἡ ἐνδυμασία καλὴ, ἡ καθαριότης κατοίκων καὶ οἰκιῶν μεγάλη, οἱ πάντες εὐκοινώνητοι. Ἑπαγγελματικαὶ ἐργασίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἐν τῷ τόπῳ ἐμπορία· Ἀποδημοῦσι κατὰ τὰ 4/5 εἰς Μακεδονίαν, Θράκην, Παλαιὰν Ἑλλάδα, Μ. Ἀσίαν καὶ Ἀμερικὴν, εὐποροῦσι δὲ μετρίως.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐν Τσεπελόβῳ λειτουργοῦσι τὰ ἑξῆς σχολεῖα:

Ι. ἐν Ἑλληνικόν Σχολεῖον ἔχον 3 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 8, φοιτήσαντας πάντας· τὰς Α' 3, Β' 3, Γ' 2. Διδάσκαλοι ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ δημοτ. σχολεῖῳ ὁμοῦ εἶναι 4 οἱ ἑξῆς 1) Νικόλαος Ρέσσος ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 45, ἔγγαμος ἔχων τέκνα δύο, πτυχίον ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Διδασκαλείου, ἔτη ὑπηρεσίας 25, ἐν διαφόροις πόλεσι καὶ χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 55 ὀθωμ. λίρας εἶναι κατὰ πάντα ἄριστα συγκεκροτημένος, μεθοδικώτατος, μελιχιώτατος, καὶ τὰ μέγιστα εὐπαρουσίαστος φιλόκαλος καὶ φιλοπονώτατος, αἱ δὲ ἰδιαίτεραι σπουδαὶ αὐτοῦ ἐν τῇ χειροτεχνίᾳ καὶ τῇ μελισσοκομίᾳ ἀναδεικνύουσιν αὐτὸν

χρησιμώτατον διδάσκαλον τῷ μέλλοντι 2) ὁ Δημήτρ. Μάος ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 28, ἔγγαμος, ἔχων 1 τέκνον, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἐτη ὑπηρεσίας 8 ἐν διαφόροις Ἑπειρωτικοῖς χωρίοις καὶ ἐτήσιον μισθὸν 37 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι καλῶς κατηρτισμένος, προσεκτικός, εὐπροσήγορος καὶ ἱκανῶς εὐμέθοδος· 3) ὁ Χριστόδουλος Πετρηνός ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 28, ἔγγαμος ἄρτι, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἐτη ὑπηρεσίας 5 ἐν χωρίοις τῆς Ἑπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι καὶ οὗτος καλῶς κατηρτισμένος, φιλόπονος καὶ ἱκανῆς διδακτικῆς τέχνης κ.λ.π. καὶ 4) ὁ Νικόλ. Ζήσης, ἱερεὺς ἐκ Τσεπελόβου, ἐτῶν 55, ἔγγαμος, ἔχων 2 τέκνα ἐτη ὑπηρεσίας 2 μόνον καὶ μισθὸν 10 λίρας. Οὗτος ἦτο πρότερον δικολάβος ἐν Ἰωαννίνοις, εἴτα ἐγένετο ἱερεὺς, ἐσχάτως δὲ διορίσθη διδάσκαλος τῆς Τουρκικῆς ἐνταῦθα τῇ ἀπαιτήσει τῶν Τούρκων μετὰ τὸ Τουρκικὸν σύνταγμα. Τὸ διδακτήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, κοινὸν ὄν μετὰ τοῦ δημοτικοῦ, εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει. Ἀποτελεῖται ἐκ 4 ἀνωγείων εὐρυχώρων δωματίων καὶ μιᾶς μεγάλης αἰθούσης καὶ εἶναι ἡ οἰκία τοῦ Ι. Δούμα, δωρηθεῖσα τῇ Κοινότητι δι' ἐπιστολῆς ἀπολεσθείσης ἤδη. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα, ἀλλὰ πεπαλαιωμένα, στερεῖται δὲ χαρτῶν, ἀριθμητηρίου καὶ πινάκων Φυσικῆς Ἱστορίας. Βιβλιοθήκη ὑπῆρχεν ἀλλ' ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις δὲ ὀλίγα βιβλία σώζονται, παλαιαὶ στερεότυποι ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων, σχεδὸν ἄχρηστοι. Πόροι τοῦ Σχολείου, ἑλληνικοῦ καὶ δημοτικοῦ καὶ Παρθεναγωγείου εἶναι 1) ἐκ κληροδοτήματος τῶν Δούμα, Μπήκα, Πολυχρόνη καὶ Πετρηνοῦ, καταθεσάντων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ διάφορα ποσά, ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν, ἀνερχομένων εἰς 3 χιλ. δραχμ. ἐτησίως, συντηρῶνται πάντα τὰ Σχολεῖα Τσεπελόβου τῶν μὲν 2 πρώτων ὑπάρχουσιν ἐντυποὶ διαθῆκαι ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, τῶν δὲ 2 δευτέρων ὑπάρχει ἀπόδειξις καταθέσεως τῶν χρημάτων παρὰ τῷ ἐν Ἰωαννίνοις βιβλιοπώλῃ κ. Ἰω. Ἰωαννίδῃ. 2) Κοινοτικὰ εἰσοδήματα ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων γαιῶν καὶ δίσκων 365 εἰκοσόφραγκα ἐτησίως. Ἐκ τῶν κοινοτικῶν τούτων εἰσοδημάτων ὑπάρχει περίσσευμα τοῦ παρελθόντος ἔτους 180 εἰκοσόφραγκα φυλασσόμενα ὑπὸ τοῦ ταμίου τῆς Κοινότητος· ἂν δὲ ἡ διαχείρισις ἦτο καλυτέρα θὰ ὑπῆρχε πολὺ μεγαλύτερον περίσσευμα ἐτησίως. Ἐνταῦθα ἐξαιρετικῶς ἡ Ἐφορεία τῶν Σχολείων ἔχει ἴδιον ταμεῖον εἰσπράττον μόνον ἐκ τῶν κληροδοτημάτων μέχρι 3 χιλ. δραχμῶν ἐτησίως· ἂν δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐξαρκέσῃ χρεοῦται τὸ ταμεῖον τοῦτο· ἡ δὲ Κοινότης ἐνταῦθα ἔχει ἴδιον ταμεῖον, ἐξ οὗ δὲν προσφέρει,

εἰ μὴ ἑξαιρετικῶς ἐνίστε, ὑπὲρ τῶν Σχολείων. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ ἴδιον κληροδότημα τὸ *Τσουφλειον*, προωρισμένον πρὸς πληρωμὴν ἐνὸς κοινοτικοῦ ἱατροῦ, πρὸς ὑποτροφίαν πάντων τῶν ἐκ Τσεπελόβου μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ 2 φοιτητῶν καὶ πρὸς βοήθειαν πτωχῶν ἐν Τσεπελόβῳ. Τὸ εἰσόδημα τοῦ κληροδοτήματος τούτου, 1.000-1.100 εἰκοσ. ἐτησίως ἀποστέλλεται τῇ Κοινότητι (πρὸς εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐκλεγομένους δημογέροντας διαχειριζομένους, αὐτὸ) διὰ τοῦ Προξενείου, εἰσπραττόμενον ἐκ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ κτημάτων τοῦ εὐεργέτου Τσουφλη, καταλιπόντος αὐτὰ διὰ διαθήκης τῇ κοινότητι Τσεπελόβου. Καὶ τούτου τοῦ κληροδοτήματος δὲν εἶναι καλὴ ἡ διαχείρισις κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν Τσεπελοβιτῶν. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου εἶναι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἀνάλογον μέρος τοῦ ἐκ τῶν μισθῶν τοῦ ὅλου διδακτικοῦ προσωπικοῦ περισσεύματος ἐκ δραχμῶν 100-200 ἐτησίως ἢ καὶ περισσοτέρων (ἀναλόγως τοῦ μισθοῦ τῶν διδασκάλων), προωρισμένον πρὸς ἀγορὰν ὀλίγων βιβλίων, γραφικῆς ὕλης μαθητῶν κ.λ.π. Ὑπάρχει ἔλλειμμα κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος ἐκ 30 εἰκοσοφράγκων, τὸ ὅποῖον ἡδύνατο νὰ πληρώσῃ τὸ κοινοτικὸν ταμεῖον ἀλλὰ δὲν πληρώνει! Τὰ μὲν κληροδοτήματα εἶναι πάγια, τὰ δὲ κοινοτικά εἰσοδήματα ποικίλλουσιν. Ἐλειτούργησε τὸ Σχολεῖον ἀπὸ 5 Ἰουλίου - 15 Ἀπριλίου καὶ ἀπὸ 20 Ἀπριλίου μέχρι σήμερα, ἐγένετο ἐπιθεώρησις, οἱ δὲ μαθηταὶ εὐρέθησαν ὀλίγον κατηρτισμένοι.

II. Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἔχον τάξεις 4 καὶ Νηπιαγωγεῖον, ἐγγεγραμμένους δὲ μαθητὰς 50, φοιτήσαντας σχεδὸν πάντας, ἦτοι ἐν τῇ Α' 6, Β' 5, Γ' 8, Δ' 6 καὶ Νηπιαγ. 25 μετὰ τῶν κορασίων ὁμοῦ. Διδάσκαλοι ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πλὴν τοῦ ἱερέως Ζήση. Διδασκῆριον τοῦ σχολείου τούτου καὶ ἐπιπλὴ εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ Ἑλλην. σχολείου. Πόροι αὐτοῦ εἶναι ὡσαύτως οἱ αὐτοί, προϋπολογισμὸς δὲ ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων καὶ ἀνάλογον μέρος ἐκ τοῦ περισσεύματος πρὸς ἀγορὰν βιβλίων κ.λ.π. (ἰδ. Ἑλλην. Σχολεῖον). Ὡσαύτως περὶ ἐλλείμματος καὶ καταστάσεως τῶν πόρων κ.λ.π. ἰδ. Ἑλληνικὸν σχολεῖον. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐλειτούργησεν ὅσον καὶ τὸ Ἑλληνικόν, οἱ δὲ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν ἐν ὅλῳ.

III. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ Νηπιαγωγεῖον μεικτὸν. Ἐγγεγραμμέναι μαθήτριά εἶναι 38 φοιτήσασαι πᾶσαι τάξεις Α' 10, Β' 14, Γ' 8 καὶ Δ' 6. Διδασκάλισσα εἶναι μία ἡ *Γλυκερία Παπαευστρατίου* ἐκ Ρακαστοῦ, ἐτῶν 40, ἄγαμος, (ἄγνωστα τὰ προσόντα αὐτῆς ὡς

ἀπούσης) καὶ ἐτήσιον μισθὸν 25 εἰκοσὸφραγκα. Ἡ διδασκάλισσα αὕτη παθοῦσα ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον ἀπῆχθεν εἰς Ἀθήνας καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον... *Διδακτῆριον* τοῦ Παρθенаγωγείου εἶναι τὸ κάτω πάτωμα τοῦ Ἀρρεναγωγείου (οἰκία Δούμα), ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, δεόμενον μόνον μικρᾶς μεταρρυθμίσεως πρὸς πλείονα φωτισμὸν κ.λ.π. *Πόροι, προϋπολογισμός, ἐπιπλα κ.λ.π.* τοῦ Παρθенаγωγείου εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου. *Ἐλειτουργήσῃ* δὲ τὸ Παρθенаγωγεῖον μόνον ἐν ἀρχῇ ἓνα περίπου μῆνα. Ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης ἐπληρώθη.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ Τσεπέλοβον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 9 ὥρας. Πρὸς Α. αὐτοῦ κεῖται τὸ Σκαμνέλιον 1 ὥραν πρὸς Ν. 2 ὥρ. ἡ Μπάγια καὶ οἱ Νεγάδες, πρὸς Δ. 1½ ὥραν τὸ Καπέσοβον καὶ 2 ὥρας τὸ Βραδέτον. Συγκοινωνία εὐκόλος δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον μετὰ τοῦ Καπεσόβου καὶ Σκαμνελίου.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ διατηρηθῶσι πάντα τὰ σχολεῖα ὥς ἔχουσι καὶ νὰ συμπληρωθῶσι μάλιστα· ἔνεκα τῆς θέσεως τοῦ χωρίου, τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ, τῆς ἀναπτύξεως τῶν κατοίκων καὶ τῶν πολλῶν κληροδοτημάτων· ¾ τῆς ὥρας Ν.Δ. τοῦ χωρίου κεῖται μονὴ τοῦ «Ἁγίου Ἰωάννου» ἐπὶ ὁροπεδίου ἀναπεπταμένου καὶ μεσημβρινοῦ μετὰ θαυμασίου ὀρίζοντος καὶ μεγάλης ἐκτάσεως. Ἐπὶ τούτου, καταλληλοτάτου ὄντος, ζητοῦσιν οἱ κάτοικοι νὰ ἰδρυθῇ Γεωργικὴ Σχολὴ πλήρης χρησιμοποιομένου καὶ τοῦ κτιρίου τῆς μονῆς. Ἡ σχολὴ αὕτη θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα ὅλου σχεδὸν τοῦ Ζαγορίου, εὐρισκομένη ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν αὐτοῦ. Ἐν Τσεπελόβῳ ὑπάρχουσι πλεῖστα κοινοτικά κτίρια ἀχρησιμοποίητα, ἄλλο μὲν ἐν καλῇ καταστάσει, ἄλλο δὲ ἐν κακῇ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ κομψὸν ἐν τῷ μεσοχωρίῳ οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐχρησίμευεν ὡς Διοικητήριον τοῦ χωρίου ἐν ᾧ ἤδρευεν ὁ μουδῆρης. Ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ ἕτερον οἶκημα δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Γ. Ἄρτα, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς Παρθенаγωγεῖον, ἀλλὰ μήπω χρησιμοποιηθὲν. Ὡσαύτως ὑπάρχει καὶ μεγάλη, ἔξοχος ἀλλὰ πεπαλαιωμένη ἤδη οἰκία τοῦ Ρέσσου, κινήσασα τὸν φθόνον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, φιλοξενθέντος ἐνταῦθα ἐπὶ πολὺ κατὰ τινα περιόδον αὐτοῦ. Τὰ κτίρια ταῦτα προθύμως προσφέρει ἡ Κοινότης ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς δημόσια ἢ δημοτικά καταστήματα, ἂν τὸ Τσεπέλοβον γίνῃ ἔδρα δήμου ἢ ἐπαρχίας. Ἀνάγκη ἐνταῦθα 1) Νὰ ἰδρυθῇ ἡ μνημονευθεῖσα Γεωργικὴ Σχολή, μέλουσα νὰ ἐξυπηρετήσῃ σπουδαῖα συμφέροντα 2) Νὰ ἰδρυθῇ τέλειον Ὑφαντουργεῖον πρὸς ἀσχολίαν τῶν γυναικῶν, μὴ ἐργαζομένων ἐκτός

τῆς οἰκίας ἐκ κακῶς ἐννοουμένου πολιτισμοῦ 3) Νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ κληροδοτήματα καὶ τὰ κοινοτικά εἰσοδήματα, ἵνα τὰ περισσεύματα χρησιμοποιηθῶσιν ὑπὲρ τοῦ Ὑφαντουργείου, τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Συγκοινωνίας. 4) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συγκοινωνία. 5) Νὰ ἰδρυθῇ ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον καὶ τηλεφωνεῖον. 6) Νὰ ἐπισκευασθῇ δαπάναις τῆς Κοινότητος τὸ ἴδιον Παρθεναγωγεῖον. 8) Νὰ συμπληρωθῇ προσηκόντως τὸ ὑλικὸν πάντων τῶν σχολείων Τσεπελόβου καὶ 8) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ μελισσοκομία, σπηροτροφία καὶ κτηνοτροφία, αἵτινες ἐνταῦθα δύνανται τὰ μέγιστα νὰ εὐδοκιμήσωσιν.

Ἐν Τσεπελόβῳ τῇ 25ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητής

Ἀ. Καθάρειος



11. ΚΑΠΕΣΟΒΟΝ

Α' Όνομασία. Σλαβική λέξις σημαίνουσα λαχανότοπον. Τὸ χωρίον πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔκειτο κατωτέρω Ν. παρὰ τὴν Μπάγιαν, ἐνθα ἐφύοντο πολλὰ λαχανικά, καὶ ὠνομάζετο *Καπούσκα* (καποῦζ = κράμβη) διὰ λόγους ὁμως ὑγείας καὶ ἀσφαλείας μετωκίσθη ἐνταῦθα. Παρὰ τὸ χωρίον Δ. ὑπάρχει μέγας λάκκος ὀνομαζόμενος Κατέσιος (λέξις Σλαβική = λάκκος)· ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τοῦτον ἡ ὀνομασία τοῦ χωρίου.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται πρὸς Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ πετρώδους ἐπικλινούσας ἐδάφους καὶ προφυλάσσεται ἀνωθεν Β. ὑπὸ κρημνώδους βράχου, ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀπορροῇ χαράδρα. Εἶναι χωρίον ὀρεινόν, μεσημβρινόν, ἔχον κλίμα εὐκραὲς καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον, πετρώδες καὶ ἄγονον, κατάλληλον μόνον πρὸς δένδροφυτείαν, ἀμπελοφυτείαν, μελισσοκομίαν καὶ κτηνοτροφίαν, παράγει δ' οἶνον ἐκλεκτόν, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ὀλιγίστους δημητριακοὺς καρπούς.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μετὰ φανατικοῦ Ἐθνισμοῦ, μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 250 περίπου (πολλαὶ τῶν οἰκιῶν, ἀνερχομένων εἰς 70, εἶναι ἤδη ἔρημοι καὶ πεπαλαιωμένοι, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ ἄρχοντος Μαρίνου) καὶ ὀμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γηνησίαν καὶ καθαρὰν.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι ἐγγράμματοι, πλεῖστοι δὲ διδάσκαλοι, ἡ συμπεριφορὰ αὐτῶν εἶναι οἷα ἡ τῶν μεμορφωμένων ἀνθρώπων· πάντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι εὐπρόσωποι, καθαροὶ καὶ εὐκοινώνητοι· ἀποδημοῦσι κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς Αἴγυπτον, Ἀθήνας, Μακεδονίαν καὶ Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσιν ὀλίγον, πολλοὶ δὲ πένονται.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν ἡνωμένον σχολεῖον ἀρρένων, «ἡ Πασχάλειος σχολή» ἔχον 4 τάξεις δημοτικοῦ, 3 Ἑλληνικοῦ καὶ Νηπιαγωγεῖον. Ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ ἐν αὐτῷ εἶναι 22 (ἄλλοτε περισσότεροι) φοιτήσαντες πάντες ἦτοι Α' 5, Β' 0, Γ' 5, Δ' 0, Ε' 5, Γ' 3, Ζ' 2 καὶ Νηπιαγ. 2. Διδάσκαλοι εἶναι δύο 1) ὁ Βασίλειος Σακελλαρίου ἡ Βαταβάλης ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 38, ἔγγαμος ἔχων 6 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ εἰσιτήριον Πανεπιστημίου πρωτοετοῦς φοιτητοῦ τῆς Θεο-

λογίας, ἔτη ὑπηρεσίας 14 ἐν χωρίοις τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 50 ὀθωμ. λίρας. 2) ὁ *Φίλιππος Δούκας* ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 28, ἑγγαμος ἔχων τέκνα 1, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 10 ἐν Ἡπειρωτικοῖς χωρίοις καὶ ἐτήσιον μισθὸν 50 ὀθωμ. λίρας. Ἀμφότεροι οἱ διδάσκαλοι οὗτοι εἶναι κατάλληλοι, ὥς εὐπρόσωποι καὶ ὁπωσδήποτε εὐμέθοδοι, ἐργατικοί, ἐπιμελεῖς καὶ τακτικοί. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικόν, κτισθὲν δαπάνῃ τῶν ἀδελφῶν Παύλου καὶ Κωνστ. Πασχάλη τῷ 1861 κατὰ σχέδιον ὑγιεινὸν καὶ παιδαγωγικόν (σταλὲν ἐκ Μόσχας) καὶ δωρηθὲν τῇ Κοινότητι διὰ διαθήκης εὐρισκομένης ἐντύπου ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, προωρισμένον δὲ νὰ χρησιμεύῃ ὡς δημοτικὸν σχολεῖον, ὡς Ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ ὡς Γυμνάσιον ὅλου τοῦ Ζαγορίου· εἶναι οἶκημα μεγαλοπρεπέστατον καὶ ἐπαρκέστατον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἐν ταῖς πόλεσιν. Ἔχει δύο πατώματα, ὧν τὸ ἄνω ἔχει 6 δωμάτια καὶ μίαν μεγάλην αἴθουσαν τελετῶν, τὸ δὲ κάτω 5 δωμάτια καὶ αἴθουσαν· εἶναι ἐν ἀρίστῃ καταστάσει καὶ ἔχει πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη πλὴν εἰκόνων καὶ εἰδικῶν διδακτικῶν ὀργάνων. Ἔχει καὶ βιβλιοθήκην ἐκ παλαιῶν ἐκδόσεων ἀρχαίων συγγραφέων, στερεοτύπων, τοῦ Δούκα κ.λ.π. ἔτι δὲ τοῦ Κυριακοδρομίου τοῦ Θεοτόκη, μεγάλης εἰκονογραφημένης Ζωολογίας, ἐνὸς παλαιοῦ Λεξικοῦ πολλῶν γλωσσῶν, Ἀτλαντος Ρήγα τοῦ Φεραίου κ.λ.π. Ἄλλοτε ἦτο πληρεστέρα ἄλλ' ἀφηρέθησαν πολλὰ κατὰ καιροὺς βιβλία ὑπὸ διδασκάλων καὶ ἐφόρων. Πόροι τῆς Σχολῆς εἶναι 1) οἱ τόκοι παγίου κληροδοτήματος κατατεθειμένου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Πασχάλη διὰ διαθήκης (εὐρισκομένης ἐν τῇ Μητροπόλει) ἐν Ρωσσίᾳ. 2) τόκοι 3,300 δρχ. ἐτησίως 16 ὁμολογιῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς Πασχαλείου σχολῆς, ἀγορασθεισῶν δὲ ἐκ τῶν περισσευμάτων τοῦ Πασχαλείου κληροδοτήματος. Τὸ μὲν Πασχάλειον κληροδοτήμα διαχειρίζεται ἰδιαίτερα ἰσοβία ἐπιτροπεία καλουμένη Πασχάλειος, τοὺς δὲ τόκους τῶν ὁμολογιῶν ἡ Ἐφορεία τῶν Σχολείων. 3) πόρος εἶναι 75 φιορίνια τόκοι χρημάτων κατατεθειμένων ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Γεωργίου διὰ διαθήκης (περὶ ἧς ἰδὲ Μητρόπολιν). Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τῆς Σχολῆς εἶναι 130 λίραι, ἧτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἔξοδα ἀγορᾶς βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης τῶν μαθητῶν. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε περισσεύματα ὑπάρχουσι νῦν. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια καὶ ἀσφαλῆ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 5 7βρίου ἕως 15 8βρίου καὶ ἀπὸ 15 Δ/βρίου μέχρι σήμερον. Ἐξετάσεις ἐγένοντο πρὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι.

II. Ἐν Παρθεναγωγείῳ, ὅπερ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἐλειτουργήσεν ἔνεκα τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀκηδίας τῶν Ἐφόρων καὶ τῆς Πασχαλείου ἐπιτροπείας, ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους πάντοτε περὶ τῆς διδασκαλίας κ.λ.π. Ἄλλοτε ἐλειτουργεῖ πάντοτε ἔχον 3 ἢ 4 τάξεις καὶ μαθητρίας 15-20. ὁ ἐτήσιος μισθὸς τῆς διδασκαλίας ἦτο 25 εἰκοσόφραγκα. Διδακτῆριον τοῦ Παρθεναγωγείου ὑπάρχει κοινοτικόν, δωρηθὲν τῇ κοινότητι ὑπὸ τῆς Χρυσῆς καὶ Σωσάνης Πασχάλη, ἀνεψιῶν τοῦ δωρητοῦ, διὰ διαθήκης εὐρίσκομένης ἐν τῇ Μητροπόλει· εἶναι ἐπαρκέστατον ἀλλ' ἐν κακῇ καταστάσει — πρὸς ἐπισκευὴν καὶ μεταρρύθμισιν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 2½ χιλ. δραχμῶν. Οὐδὲν ἐπιπλὸν ἔχει πλὴν ὀλίγων πεπαλαιωμένων θρανίων. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου δὲν ὑπάρχουσιν ὁ δὲ μισθὸς τῆς διδασκαλίας ἐπληρῶντο ὑπὸ τῆς Πασχαλείου ἐπιτροπείας. Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ χωρίῳ Μπάνι τῆς Ἄρτης κτήματα, τὰ ἐνοίκια τῶν ὁποίων, ἄγνωστον πόσα, ἔχουσι κληροδοτηθῇ τῇ Κοινότητι, ὡς πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἐπίδικος ἀπὸ 20ετίας καὶ εὐρίσκεται παρὰ τῷ ἐν Ἄρτῃ δικηγόρῳ κ. Μήλωνι.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 8 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὴν 1½ ὥραν. Πρὸς Β. 1 ὥραν εἶναι τὸ Βραδέτον, πρὸς Α. 1½ τὸ Τσεπέλοβον, πρὸς Ν. ½ ὥρ. τὸ Κουκούλη καὶ περαιτέρω ἑτέραν ½ ὥραν ἡ Μπάγια. Συγκοινωνία δύναται ὅπωςδήποτε νὰ ὑπάρξῃ μόνον μετὰ τοῦ Τσεπελόβου καὶ Κουκουλίου, δυσκολωτέρα δὲ τὸν χειμῶνα μετὰ τοῦ Βραδέτου.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Τὸ Καπέσοβον ἔνεκα τοῦ σημαντικοῦ κληροδοτήματος καὶ τοῦ λαμπροῦ διδακτηρίου δύναται νὰ ἔχῃ καὶ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον πλήρες, ἂν ἀποστέλλωνται εἰς αὐτὸ μαθηταὶ καὶ ἐκ Κούκουλη καὶ Μπάγιας καὶ Βραδέτου· ἀλλὰ καὶ οἰκοτροφεῖον δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐν τῷ οἰκοδομῆματι τούτῳ, διευκολύνον τὴν φοίτησιν ξένων μαθητῶν καὶ Γυμνάσιον δὲ ἢ ἡμιγυμνάσιον δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐν τῷ λαμπρῷ τούτῳ καταστήματι, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαθέτου, ἀποστελλομένων εἰς αὐτὸ μαθητῶν ἐκ πάντων τῶν χωρίων τοῦ Ζαγορίου ἀντὶ ν' ἀποστέλλωνται εἰς Ἰωάννινα. Πρὸς τούτοις καὶ ὑφαντουργεῖον δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐν τῷ οἰκοδομῆματι τούτῳ καὶ ὡς Γεωργικὴ Σχολὴ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ τοῦτο καὶ ὡς Ἐμπορικὴ Σχολὴ κ.λ.π. Ἐνταῦθα ἐρίζει ἡ Ἐφορεία τῶν Σχολείων μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Πασχαλείου κληροδοτήματος Γ. Σαρηγιάννη, περὶ τῆς προτάσεως καὶ τοῦ διορισμοῦ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν διδασκάλων, πλεῖστοι δὲ κατηγοροῦσι σφό-

δρα τὸν γενικὸν ἐπίτροπον τοῦ Πασχαλείου κληροδοτήματος ὡς κά-
κιστα διαχειριζόμενον αὐτὸ καὶ ὡς ὄργανον τῶν Τούρκων μέχρι τῆς
ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων κ.λ.π. Ἀναγκαῖον θεωρεῖται ἐνταῦθα
1) Νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ νὰ συμπληρωθῇ ὅπωςδῆποτε ἡ Πασχάλειος
Σχολὴ διὰ τὸ ἔξοχον τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς. 2) Νὰ
ἐπισκευασθῇ τὸ Παρθεναγωγεῖον καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ, 3) Νὰ ἰδρυθῇ
Ὑφαντουργεῖον πρὸς ἀσχολίαν τῶν μὴ ἔχουσων ἄλλην ἐργασίαν γυ-
ναικῶν, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς βιομηχανίας ἐνταῦθα, καὶ πρὸς ἀπο-
σόβησιν τῆς εἰσαχθείσης ἐνταῦθα πολυτελείας καὶ ἀργίας, δι' ἣν τὸ
χωρίον εἶναι πτωχότατον ἤδη. 4) Νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθὸς διδασκάλων καὶ
διδασκαλίσσης καὶ νὰ συμπληρωθῇ τὸ προσωπικὸν τῆς Σχολῆς διο-
ριζομένου Σχολάρχου διδάκτορος. 5) Νὰ ἰδρυθῇ βαθμηδὸν καὶ κατ'
ὀλίγον καὶ Γυμνάσιον ἢ ἀντὶ τούτου Ἐμπορικὴ Σχολή, 6) Νὰ ἐξελεγ-
θῶσι τὰ κληροδοτήματα πρὸς αὐξήσιν τῶν σχολικῶν πόρων καὶ 7)
Νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ μελισσοκομία, σφηροτροφία καὶ κτηνο-
τροφία, ἵνα δημιουργηθῶσι καὶ κοινοτικοὶ πόροι.

Ἐν Καπεσόβῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



12. ΒΡΑΔΕΤΟΝ

Α' Όνομασία. Άγνωστος ἡ σημασία τῆς ὀνομασίας ταύτης.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ ὄροπεδίου ὑψηλοῦ, ἀφ' οὗ ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς καθορᾶται ὅλον σχεδὸν τὸ Ζαγόριον εἰς τὸ Ν. καὶ Ν.Δ. τῆς Τύμφης· ἔχει ὀρίζοντα τὰ μέγιστα ἀναπεπταμένον, κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ψυχρόν, ἔδαφος ἐν μέρει ἀνώμαλον καὶ γόνιμον· παράγει πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ὀπώρας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ πολλῶν χασμάτων, δι' ὧν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίων καὶ ὧν σπουδαιότερον τὸ πρὸς Δ. αὐτοῦ, ὁ περίφημος Βίκος (= χάσμα).

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 90 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν μόνον μετὰ προφορᾶς γνησίας Ἑλληνικῆς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι μετρία· ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργὸν καὶ ποιμένα, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ Μακεδονίαν, τῶν κτημάτων καλλιεργουμένων ὑπὸ τῶν φιλέργων γυναικῶν καὶ εὐποροῦσι πάντες.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ ἐν ἡνωμένον σχολεῖον ἀρρένων ἔχον 4 τάξεις δημοτικοῦ καὶ Α' καὶ Γ' τάξιν Ἑλληνικοῦ σχολείου. Ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι 11, φοιτήσαντες πάντες, Α' 3, Β' 1, Γ' 0, Δ' 3, Ε' 1 καὶ Ζ' 3. Διδάσκαλος εἷς ὁ Ἰωάννης Βογᾶς ἐκ Καπεσόβου ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἔχων ἐνδεικτικὸν τῆς Γ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου, τὸ πρῶτον νῦν διορισθεὶς ἐπὶ μίαν ἑξαμηνίαν ἀντὶ 12 εἰκοσοφράγκων. Φαίνεται ἐπιμελὴς καὶ τακτικὸς ἀλλὰ στερεῖται πείρας καὶ μεθόδου. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές, ἀλλ' ἐν κακῇ καταστάσει, ἐν ἀκαταλλήλῳ θέσει καὶ σχεδὸν ἐτοιμόρροπον. Δὲν πρέπει νὰ ἐπισκευασθῇ, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ, πολὺ ὑγροῦ ὄντος, νὰ κατασκευασθῇ ἕτερον ἀλλαχοῦ. Ἔχει τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐπιπλα ἀλλὰ πεπαλαιωμένα πάντα. Ἐλλείπουσι δὲ χάρται, εἰκόνες, διδακτικὰ ὄργανα κ.λ.π. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 18 λίραι ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων γαιῶν, αἵτινες ἀποδίδουσι πλεονα εἰσοδήματα, ἀλλὰ ταῦτα δίδονται εἰς τοὺς ὀφειλέτας τῆς Κοινότητος καὶ θὰ δίδωνται εἰσέτι ἐπὶ 15 ἔτη, μέχρις ὅτου ἀποπληρωθῇ τὸ χρέος καὶ ἀρθῇ ἡ ὑποθήκη. Προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἄλλοτε δὲ 27 λίραι συμπληρούμεναι διὰ συνεισφορῶν. Τὸ εἰσόδημα τῶν 18 λιρῶν, ὅπερ μετὰ 15 ἔτη, ἀπαλειφομένου τοῦ χρέους, θὰ εἶναι 350-400 λίραι ἐτησίως, εἶναι πάγιον. Τὸ Σχολεῖον ἐλει-

τούργησεν ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι Ἰουλίου, ὅποτε ἐγένοντο ἐξετάσεις πρὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως. Τὸν διδάσκαλον ἐκάλεσα μετὰ τινων μαθητῶν τοῦ εἰς Καπέσοβον, ὃ μισθὸς ἐπληρώθη.

Γ' Ἀπόφασις καὶ συγκοινωνία. Ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 9 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 2 ὥρας. Πρὸς Ν. $\frac{1}{2}$ ὥραν κεῖται τὸ Καπέσοβον, χωριζόμενον ἀπ' αὐτοῦ δι' ἀποτομωτάτης χαράδρας διὰ μέσου τῆς ὁποίας ὑπάρχει περίεργος ὁδὸς πρὸς τὸ Καπέσοβον καὶ Τσεπέλοβον. Τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τοῦ Βραδέτου πρέπει νὰ καταργηθῇ, οἱ δὲ μαθηταὶ νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ τοῦ Καπεσόβου.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Τὸ μικρὸν καὶ ἀπομονωμένον διὰ τῶν πέριξ βράχων χωρίον τοῦτο τῶν φιλέργων Βραδετηνῶν ἔχει ἀνάγκην συγκοινωνίας πρὸ πάντων ἔτι δὲ καὶ ἐνισχύσεως τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας.

Ἐν Καπεσόβῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



13. ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν κοινὴν τοῦ ἄλλοτε ἐνταῦθα καλλιεργουμένου μεταξοσκώληκος (κ. κουκούλιου), ἴσως ὅμως εἶναι γενικὴ κυρίου ὀνόματος Κουκούλη.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ ἐπικλινούσ καὶ ξηροῦ ἐδάφους, ἐντὸς δένδρων καρποφόρων, ἔχον οἰκίας μεγάλας καὶ παλαιάς. Εἶναι ὄρεινόν, μεσημβρινόν, ἔχει κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον ἄγονον, κατάλληλον πρὸς ἀμπελοφυτείαν καὶ δενδροφυτείαν καὶ παράγει οἶνον, ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ὀλίγας ὀπώρας.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 200 περίπου (ἄλλοτε ἦσαν τριπλάσιοι) καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ προφορᾶς καθαρᾶς καὶ γνησίας.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες, πλὴν ὀλίγων γυναικῶν, εἶναι ἐγγράμματοι, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες ἐνδύονται καὶ παρουσιάζονται ἄνδρες καὶ γυναῖκες καθαρείως καὶ εὐπροσώπως καὶ εἶναι εὐκρινῶνῃτοι. Καταγίνονται κυρίως εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ κηπευτικὴν ἐν μέρει δὲ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν· ἀποδημοῦσι σχεδὸν πάντες εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ Ἀμερικὴν, πένονται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διὰ τὸ ἄγονον τοῦ τόπου καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀσφαλείας.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ ἐν ἡνωμένον ἀρρεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις τοῦ δημοτικοῦ καὶ 2 τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου· ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι ἐν ὅλῳ 12 ἦτοι Α' 2, Β' 4, Γ' 0, Δ' 2, Ε' 2 καὶ Ζ' 2, φοιτήσαντες πάντες. (Ἄλλοτε ἐλειτούργει καὶ Παρθεναγωγεῖον ἔχον 20 περίπου μαθητρίας ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ. Αἱ μαθητρίαι ἐνταῦθα ἔχουσι καλυτέραν καὶ μεγαλυτέραν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν!). Διδάσκαλος εἰς ὃ *Θωμᾶς Πούσιος* ἐκ Καπεσόβου ἐτῶν 70, ἄγαμος ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 42 ἐν Ἡπείρῳ, Ἀλβανίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 35 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἄριστα συγκεκροτημένος καὶ πολὺ πεπειραμένος, κυρίως δ' εἰπεῖν σοφὸς καὶ μεθοδικώτατος· διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς μελέτης ἐγένετο καὶ παιδαγωγικὸς καὶ εὐμέθοδος. Εἶναι μελίχιος καὶ εὐπροσήγορος καὶ ἱκανῶς ἀκμαῖος παρ' ὅλην τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ. Τὸ διδασκῆριον τοῦ σχολείου εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει ἔχει πάντα τὰ ἐπιπλα, πλὴν χαρτῶν, εἰκόνων, ἀριθμητηρίου

κ.λ.π. *Πόροι* τοῦ σχολείου εἶναι: 1) ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων γαιῶν 250 εἰκοσόφραγκα 2) περὶ τὰς 40-50 δραχμ. ἐκ τῶν χιλίων περίπου δραχμῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Στροῦμπου (Ἄγνωστον ἐνταῦθα ἂν ὑπάρχῃ δωρητήριον ἢ διαθήκη· γινώσκει ὁ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Εὐάγ. Πλακίδης). 3) ἄγονος πόρος 30 εἰκοσόφραγκα εἰσόδημα τῆς ἐν (Κραβασαρά) Ἀμφιλοχία περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος διδασκάλου Δ. Ρίζου, καταλιπόντος αὐτὴν διὰ διαθήκης ὑπὲρ τῶν Σχολείων Κουκουλίου εἰς τοὺς ἐν Κραβασαρά ἀδελφοὺς Κατσάρας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δίδωσι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ εἰσόδημα εἰς τὴν κοινότητα Κουκούλη. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο ἐκ 30 εἰκοσοφ. ἐδόθη μόνον ἐπὶ τινα ἔτη, εἴτα δὲ ἡμφισβητήθη ἡ περιουσία· ἡ ὑπόθεσις καὶ διαθήκη εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ ἐν Ἀθήναις δικηγόρου Νικολ. Ρούση. *Προϋπολογισμὸς* τοῦ σχολείου εἶναι περὶ τὰ 45 εἰκοσόφρ. ἥτοι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ περὶ τὰ 10 εἰκοσόφρ. πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, γραφικῆς ὕλης τῶν μαθητῶν κ.λ.π. Ἑλλειμμα ὑπάρχει προηγουμένων ἐτῶν 350 εἰκοσόφραγκα, διότι ἐδαπάνησαν πρὸς κατασκευὴν τῆς γεφύρας Νούτσου Κοντοδήμου, ὀφειλόμενον εἰς τὸν Εὐάγ. Πλακίδαν ἐν Ἰωαννίνοις. Τὰ εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος εἶναι πάγια, ἀλλ' ἀνεπαρκῆ καὶ κακῶς διαχειριζόμενα. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 7βρίου - 15 8βρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον τακτικῶς, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπῆντησαν πάνυ καλῶς, ὁ μισθὸς ἐπληρώθη.

ΣΤ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 8 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου 2 ὥρας. Πρὸς Β. $\frac{1}{2}$ ὥρ. εἶναι τὸ Καπέσοβον, πρὸς Α καὶ ΝΑ $\frac{1}{2}$ ὥρων ἢ Μπάγια, πρὸς Ν καὶ ΝΔ $\frac{3}{4}$ ὥρας τὸ Σωποτσέλιον καὶ πρὸς Δ $\frac{3}{4}$ ὥρ. ἢ Κάτω Βίτσα κ.λ.π. Ἡ συγκοινωνία εἶναι εὐκόλος μετὰ πάντων ἀλλὰ κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι ἀσφαλῆς μόνον μετὰ τοῦ Καπεσόβου τῶν ἄλλων χωρίων διαχωριζομένων διὰ ποταμῶν.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ κάτοικοι ἐνταῦθα ὄντες φανατικῶς κεκηρυγμένοι κατὰ τῶν Βλαχοφώνων καὶ δὴ τῶν σκηνητῶν, ὑφ' ὧν βλάπτονται τὰ ἑαυτῶν κτήματα, ζητοῦσι ν' ἀπομακρυνθῶσιν οὗτοι ἢ νὰ ἐγκατασταθῶσι μονίμως ἐν τῷ χωρίῳ ἀγοράζοντες κτήματα. Πρὸς τούτοις ζητοῦσι τὴν ἰδρυσιν Παρθεναγωγείου, ὁποῖον καὶ ἄλλοτε ἐλειτούργει καὶ τὴν Διοικητικὴν ἀρωγὴν. Τὸ χωρίον ἔχει πολλὰς μεγαλοπρεπεῖς ἀλλ' ἐρήμους ἤδη οἰκίας, ἐρημωθείσας ἐκ τῆς ἐνεκα τῆς ληστείας μεταναστεύσεως. Ἐντεῦθεν κατήγετο ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Στροῦμπος, ὁ ἄλλοτε γραμματεὺς τοῦ

Ἐλῆ Πασᾶ Μάνθος Οἰκονόμου, οὗ ὁ ἀδελφὸς Χριστόδουλος ἦτο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Αἱ οἰκίαι αὐτῶν ὑπάρχουσιν εἰσέτι. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἐλλείψει μαθητῶν. Οἱ ἐντεῦθεν ὀλίγοι μαθηταὶ τοῦ Ἑλλην. Σχολείου πρέπει νὰ φοιτῶσιν εἰς Καπέσοβον. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ἰδρυθῇ ἐνταῦθα Παρθεναγωγεῖον, νὰ διοχετευθῇ τὸ κάτωθεν τοῦ Διδακτηρίου ἀρρένων διαρρέον ὕδωρ πρὸς ἀποφυγὴν ὑγρασίας, νὰ ἐξελεγχθῇ ἡ διαχείρισις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Κοινότητος καὶ νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ μεταξοσκωληκοτροφία καὶ μελισσοκομία.

Ἐν Κουκουλίῳ τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



14. ΚΑΤΩ ΒΙΤΣΑ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία Βίτσα φαίνεται προελθοῦσα διὰ συγκοπῆς ἐκ τῆς Βεζίτσα εὐρισκομένης ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ναοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Ἀνω Βίτσης καὶ οὔσης καὶ ταύτης Σλαβικῆς.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται πρὸς Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ ἐπικλινούσ, ἀνωμάλου, ἀδένδρου καὶ ἀνύδρου ἐδάφους, εἶναι χωρίον ὀρεινόν, ἀνατολικομεσημβρινόν, ἔχει κλίμα ὑγιεινόν καὶ μετρίως ψυχρόν, εἶναι εὐάερον καὶ εὐήλιον μετ' ἀναπεπταμένου ὀρίζοντος, ἔχει ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ σχεδὸν ἄγονον καὶ ἀκαλλιέργητον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπιτήδειον πρὸς βοσκὴν ποιμνίων, παράγει δ' ὀλίγον οἶνον, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μίαν κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 260 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ γνησίας Ἑπειρωτικῆς προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις εἶναι καλὴ πάντες, καὶ αἱ γυναῖκες, εἶναι ἐγγράμματοι, πλεῖστοι δὲ ἐπιστήμονες, ἐνδύονται καὶ παρουσιάζονται καθαρείως καὶ εὐπροσώπως καὶ εἶναι φιλόκαλοι καὶ φιλόξενοι καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν (κυρίως αἱ γυναῖκες τῶν ἀνδρῶν ἀπουσιαζόντων), ἀποδημοῦσι σχεδὸν πάντες εἰς Αἴγυπτον, Μακεδονίαν, Μ. Ἀσίαν καὶ Ἀμερικὴν, εὐποροῦσι δὲ μετρίως καὶ ὀλίγιστοι πένονται.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ, ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἔχον 3 τάξεις (ἄλλοτε πάντοτε εἶχε 4) καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς 23 (ἐν οἷς καὶ 3 μαθητρίαι) φοιτήσαντες δὲ 20· ἐν Α' τάξει 13, Β' 5, Γ' 5. Διδάσκαλος εἰς ὃ *Φίλιππος Δαουδῆς* ἐξ Ἀνω Βίτσης, ἐτῶν 62, ἔγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἐνδεικτικὸν τῆς Β' Γυμνασίου, ἔτη ὑπηρεσίας 44 ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 36 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐργατικός, σοβαρὸς, πεπειραμένος καὶ ἱκανῶς εὐμέθοδος, μελίχιος δὲ καὶ ἀγαπητός. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει· ἔχει πάντα τὰ ἔπιπλα, πλήν εἰκόνων, χαρτῶν καὶ ἀριθμητηρίου. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) δραχμαὶ 240-260 ἐτησίως ἐκ τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος τῆς Ἀγγελικῆς Παπάζογλου καταθεσάσης εἰς τὴν Ἐθν. Τράπεζαν μέγα χρηματικὸν ποσὸν ἐξ ὁμολογιῶν, μετοχῶν κ.λ.π. ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτοῦ συντηρῶνται τὰ σχολεῖα Ἀνω καὶ Κάτω Βίτσης (ιδ. καὶ Ἀνω Βίτσαν), καὶ 2) ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου (διὰ τοῦ δίσκου) συμπληροῦνται οἱ πόροι οὗτοι· ἡ Κοινότης οὐδὲν ἴδιον εἰσόδημα ἔχει. Ὁ προϊπο-

λογισμός τοῦ Σχολείου εἶναι περί τὰ 40 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ 4 εἰκοσόφραγκα πρὸς μικρὰν βοήθειαν τῶν πτωχῶν μαθητῶν. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Τὰ εἰρημένα εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος εἶναι πάγια ἀλλ' ἀνεπαρκῆ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησε ἀπὸ 1ης 7βρίου ἕως 1ης 8βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι σήμερον. Οἱ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπῆντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περί τὰς 7 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περί τὰς 3, διαχωριζομένη αὐτοῦ διὰ τοῦ περιφῆμου χάσματος Βίκου. Πρὸς Α. 1 ὥρ. τὸ Κουκούλη καὶ Καπέσοβον καὶ ἡ Μπάγια, πρὸς Ν. 1 ὥρ. τὸ Σωποτσέλιον καὶ 2 ὥρ. τὸ Μπούλτση καὶ ἡ Δοβρά, πρὸς Δ. 10' ἡ Ἄνω Βίτσα καὶ ἕτερα 15' τὸ Μονοδένδριον. Ἡ συγκοινωνία μεθ' ὅλων τούτων δὲν εἶναι δύσκολος, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα δυσχερὴς. Μόνον μετὰ τῆς Ἄνω Βίτσης καὶ τοῦ Μονοδενδρίου εἶναι εὐκολωτάτη, διότι τὰ τρία ταῦτα χωρία εἶναι μᾶλλον συνοικίαι ἐνὸς χωρίου.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ λεπτεῖα μέτρα. Ἡ κοινότης τοῦ χωρίου τούτου εἶναι πτωχὴ ἀλλὰ πολὺ καλὴ καὶ ἡσυχος· αἱ σχέσεις Ἐφόρων καὶ Σχολείου πολὺ καλαὶ καὶ ὁμαλαί. Τὸ Παρθεναγωγεῖον καὶ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς Ἄνω Βίτσης, ἀπεχούσης μόνον 5' καὶ οὔσης ἐτέρας συνοικίας ἐνὸς χωρίου. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ κάτοικοι ζητοῦσι νὰ γίνῃ ἑνώσεις τελεία τῶν Σχολείων καὶ τῶν κοινοτήτων. Οὐ μόνον δὲ αὕτη ἡ ἑνώσις πρέπει νὰ γίνῃ ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ παρακειμένου χωρίου Μονοδενδρίου πρέπει νὰ γίνῃ ἑνώσεις Κοινοτήτων καὶ Σχολείων, κτιζομένου ἐνὸς κοινοῦ δημοτικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ σχολείου ἀρρένων καὶ θηλέων ἄνωθεν τῆς Ἄνω Βίτσης ἐν θέσει καταλλήλῳ καὶ κεντρικῇ. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως θὰ σχηματισθῇ μία λαμπρὰ κωμόπολις μέλλουσα νὰ εὐημερήσῃ καὶ ἐν τέλειον Σχολεῖον, θὰ λείψωσι δὲ καὶ αἱ ἤδη ὑφιστάμεναι ἐν Μονοδενδρίῳ ἔριδες καὶ μικροφιλοτιμίαι.

Ἐν Κάτω Βίτση τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος

15. ΑΝΩ ΒΙΤΣΑ

Α' Όνομασία. (ιδε Κάτω Βίτσαν).

Β' Γεωγραφική εξέτασις. Τοιαῦτα, ἃ καὶ ἐν τῇ Κάτω Βίτση.

Γ' Ἐθνολογική εξέτασις. Τὰ αὐτά, ἃ καὶ ἐν τῇ Κάτω Βίτση, ὁ δὲ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 280 περίπου.

Δ' Κοινωνιολογική εξέτασις. Τὰ αὐτά ἃ καὶ ἐν τῇ Κάτω Βίτση.

Ε' Ἐκπαιδευτική εξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι τὰ ἑξῆς Σχολεῖα:

Ι. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον, περιλαμβάνον 6 τάξεις, ἥτοι 4 τοῦ δημοτικοῦ καὶ 2 τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου· ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶναι 29 ἥτοι Α' 4, Β' 1, Γ' 4, Δ' 7, Ε' 2, Γ' 4 καὶ Νηπιαγωγ. 7, φοιτήσαντες δὲ 25. Διδάσκαλοι εἶναι δύο 1) ὁ Λεωνίδας Βασίνας ἐκ Ζίτσης, ἐτῶν 30, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας, ἔτη ὑπηρεσίας 6 ἐν Ζίτση καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 52 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἱκανῶς πεπειραμένος, εὐπρόσωπος καὶ διδακτικός, σοβαρὸς καὶ ἀξιοπρεπής. 2) ὁ Κωνστ. Βογᾶς ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 22, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας, ἔτη ὑπηρεσίας ἐν καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, προσεκτικός, σοβαρὸς καὶ διδακτικός, ἄπειρος ὁμως εἰσέτι. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικὸν κτισθὲν δαπάνῃ τοῦ Ἀναστασίου Μίσιογλου καὶ δωρηθὲν τῇ Κοινότητι διὰ λόγου, ἐπαρκὲς καὶ ἐν ὅπωςδήποτε καλῇ καταστάσει δεόμενον μόνον μικρᾶς ἐπισκευῆς (ἔχει 4 δωμάτια, αἰθούσας σχετικῶς μικρὰς καὶ ὀροφὴν χαμηλήν), ἀλλὰ κεῖται ἐν ἀκαταλλήλῳ θέσει, ἐν τῷ νεκροταφείῳ καὶ στερεῖται προαυλίου καὶ εἶναι ἀνάγκη ἢ τὸ Σχολεῖον νὰ μετατεθῇ ἀλλαχοῦ ἢ τὸ νεκροταφεῖον νὰ μετακομισθῇ καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὁ χώρος αὐτοῦ ὡς αὐλὴ τοῦ σχολείου. Ἐχει πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, παλαιὰ ὁμως ὡς καὶ τὰ διδακτικὰ ὄργανα πάντα πλήρη καὶ βιβλιοθήκην, ἀποτελουμένην ἐκ βιβλίων τοῦ Συλλόγου ὠφελίμων βιβλίων, τοῦ περιοδικοῦ «Μελέτης», τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀρχαίων συγγραφέων στερεοτύπων. Πόροι τοῦ σχολείου εἶναι τὸ κληροδότημα τῆς Ἀγγελικῆς Παπάζογλου καταθεσάσης μέγα χρηματικὸν ποσὸν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ εἰς ὁμολογίας, μετοχὰς κ.λ.π. διὰ διαθήκης, ἥς ἀντίγραφον ὑπάρχει παρὰ τῷ ἐν Ἰωαννίνοις δικηγόρῳ καὶ ἐκτελεστῇ κ. Σπ. Γκάνιω, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ὁποίου, ἀνερχομένου εἰς 4.865 δραχμ. ἐτησίως, διατίθεται πρὸς συντήρησιν τοῦ Ἀρρεναγωγείου ποσὸν 2.300 δραχμῶν ἐτησίως. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Ἀρρεναγωγείου εἶναι 2300 δραχμαί, ἥτοι ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων, πληρωμὴ βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης τῶν ἀπόρων μαθητῶν καὶ καυσίμου ὕλης, πληρωμὴ τοῦ περιοδικοῦ «Μελέτης», ἐπισκευαὶ τοῦ Σχολείου

κληροδότημα τοῦτο εἶναι πάγιον, ἡ δὲ Κοινότης οὐδένα πόρον ἔχει πάγιον, τὴν δὲ Ἐκκλησίαν συντηρεῖ διὰ τοῦ δίσκου μόνον. Τὸ Σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 20 Ἀπριλίου ἕως σήμερον ἐπιθεώρησις καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπῆντησαν καλῶς. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ Νηπιαγωγεῖον ἐγγεγραμμέναι μαθήτραι εἶναι 24, ἥτοι Α΄ 6, Β΄ 5, Γ΄ 4, Δ΄ 2 καὶ Νηπιαγ. 7, φοιτήσασαι 22. Διδασκάλισσαι ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ἡ Ὀλγα Μίσιου ἐξ Ἀνω Σουδενῶν, ἐτῶν 25, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 8 τάξεως τοῦ Α΄ Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 10 ἐν χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ μισθὸν 20 εἰκοσόφ. Εἶναι ἐτοιμη, θαρραλέα καὶ πεπειραμένη καὶ ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην δυναμένη δι' ἀσκήσεως νὰ βελτιωθῇ, εἶναι ὁμως σφᾶλμα αὐτῆς ἡ ιδιόρρυθμος ἀπαγγελία καὶ προφορὰ τῶν μαθητριῶν 2) ἡ Ἀρετὴ Ἀγγελίδου ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἄνευ πτυχίου, διδασκάλισσα τῆς ῥαπτικῆς πρακτικῆς. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν, δωρηθὲν διὰ διαθήκης ὑπὸ τῆς Εὐφροσύνης Βελογιάννη, ἐπαρκὲς ἔχον 5 δωμάτια, ἀλλ' ἐτοιμόρροπον καὶ κατεδαφιστέον πρὸς ἐπισκευὴν ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 5 χιλ. δραχμῶν. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα ἀλλὰ πεπαλαιωμένα, ἔτι δὲ καὶ 1 τράπεζαν ῥαπτικῆς καὶ 1 ῥαπτομηχανὴν καὶ ὀλίγα ἐργαλεῖα ὑφαντικῆς, ὑπολείμματα τοῦ ἄλλοτε λειτουργοῦντος ἐνταῦθα ὑφαντηρίου, οὐδὲν δ' ἄλλο σχολικόν εἶδος ὑπάρχει οὐδὲ βιβλιοθήκη. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ τοῦ Ἀρρεναγωγείου, προϋπολογισμὸς δὲ αὐτοῦ 1.000 δραχμαί, ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν καὶ 300 δραχμαί πρὸς ἀγορὰν βιβλίων καὶ γραφικῆς ὕλης τῶν πτωχῶν μαθητριῶν κ.λ.π. Οὔτε ἔλλειμμα ὑπάρχει οὔτε πλεόνασμα. Τὸ κληροδότημα πάγιον καὶ ἀσφαλές, ἡ δὲ Κοινότης οὐδὲν ἔχει εἰσόδημα. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 7βρίου ἕως 1 8βρίου καὶ ἀπὸ 20 Ἀπριλίου μέχρι σήμερον. Ἐγένοντο ἑξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ αἱ μαθήτραι ἀπῆντησαν καλῶς. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ὅλοι.

Γ' Ἀπόστασις - συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 7 ὥρας. Περὶ τῶν πέριξ χωρίων καὶ τῆς συγκοινωνίας Ἰδ. Κάτω Βίτσαν.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Καὶ περὶ τούτων ἰδὲ Κάτω Βίτσαν. Ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ἔνωσις τῶν σχολείων ἐνταῦθα καὶ τῶν τριῶν συνοικιῶν Κάτω Βίτσης, Ἀνω Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου, ἦν ζητοῦσι καὶ αἱ 3 κοινότητες.

Ἐν Ἀνω Βίτση τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς



16. ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΝ

Α' Ὀνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη προήλθεν ἐκ τινος ἐνταῦθα μεγάλου δένδρου, οὗτινος τὰ λείψανα σώζονται ἔτι καὶ σήμερον· μόλις δὲ πρὸ 100-120 ἐτῶν ἐπεκράτησεν ἡ ὀνομασία αὕτη πρότερον τοῦ χωρίου θεωρουμένου ὡς συνοικίας τῆς Ἄνω Βίτσης καὶ καλουμένου Ἄνω Μαχαλά τῆς Βίτσης.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ Μονοδένδρι εἶναι ὠραῖον μεσημβρινὸν χωρίον ἐν ὁμαλῷ ἀναπεπταμένῳ ὄροπεδίῳ ἐπὶ ξηροῦ καὶ ἀνύδρου ἐδάφους, περιβεβλημένου πέριξ ὑπὸ δένδρων. Κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων, εἶναι ὀρεινόν, ἔχει κλίμα ὑγιεινόν καὶ ὀλίγον ψυχρὸν (ὑψ. 840 μ.), ἔδαφος ἀνώμαλον ἐν μέρει καὶ σχεδὸν ἄγονον, κατάλληλον δι' ὀπωροφόρα δένδρα, ἄμπελον, σηροτροφίαν καὶ μελισσοκομίαν· προϊόντα δ' αὐτοῦ εἶναι ὀλίγοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, ἰδίαν νῦν ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀλλ' ἔχοντες εἰσέτι κοινὰ τὰ κτήματα αὐτῶν μετὰ τῶν τῆς Κοινότητος Ἄνω καὶ Κάτω Βίτσης, μεθ' ὧν πρότερον ἀπετέλουν μίαν κοινότητα μετὰ 3 συνοικιῶν (μαχαλάδων)· ἀνέρχονται εἰς 385 κατοίκους καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ καθαρᾶς καὶ γνησίας προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἦτε πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εὐρίσκονται εἰς καλὸν σημεῖον, πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράμματοι (πλὴν ὀλίγων γυναικῶν), πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες· εἶναι εὐπρόσωποι, καθάρειοι καὶ εὐκοινωνῆτοι, φιλότιμοι καὶ φιλόξενοι, ἀλλὰ δὲν ἐλλείπουσι καὶ ἐνταῦθα αἱ πρὸς ἀλλήλους ἔριδες καὶ οἱ κομματισμοί· ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργὸν καὶ κτηνοτρόφον, κυρίως δ' ἐργάζονται αἱ γυναῖκες, διότι οἱ ἄνδρες ἀπουσιάζουσιν. Ἀποδημοῦσι σχεδὸν πάντες εἰς παλαιὰν Ἑλλάδα, Αἴγυπτον, Ρουμανίαν, Μακεδονίαν, Μ. Ἀσίαν, Ἀμερικὴν καὶ Ἀφρικὴν καὶ εὐποροῦσι μετρίως.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ Β' μόνον τάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ (ἄλλοτε εἶχε καὶ ἄλλας τάξεις) Σχολεῖον· ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ εἶναι 28 ἦτοι Α' 10, Β' 5, Γ' 6, Δ 3, Ε' 0 καὶ Γ' 4 καὶ Νηπιαγ. ὀλίγα, φοιτήσαντες πάντες. Διδάσκαλοι ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ὁ Θεοχάρης Γκράντζος ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 50, ἕγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 25 ἐν διαφόροις χωρίοις καὶ κέντροις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 32 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι

πεπειραμένος, τακτικός και αξιοπρεπής, αλλά στερείται διδακτικής τέχνης ἀναμειγνύων τὰς ἐρωτήσεις και προλαμβάνων τὰς ἀπαντήσεις· ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἦτο καρποφόρος μόνον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. 2) ὁ Ἀναστάσιος Δούκας ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 29, ἐγγαμος ἔχων 2 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 9 ἐν χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 46 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, προσεκτικός, αξιοπρεπής καὶ ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην. Τὸ διδακτήριον τοῦ ἀρρεναγωγείου εἶναι κοινοτικὸν κτισθὲν δαπάναις τοῦ κληροδοτήματος τῆς Ριζαρείου ἐπιτροπῆς τῆς ἐν Ἀθήναις ἐδρευούσης. Εἶναι εἰσέτι ἀτελείωτον, ἐλλειπούσης τῆς ἐπιχρίσεως, τῆς αὐλῆς κ.λ.π. ἔνεκα τῆς ἀμελείας τοῦ συμβουλίου. Εἶναι ἐπαρκέστατον, μετὰ 2 μεγάλων αἵθουσῶν καὶ δύο δωματίων τῶν διδασκάλων καὶ ἐν ἀρίστη καταστάσει ὡς νεόδμητον· πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 2-3 χιλ. δραχμῶν. ἔχει μόνον 8 θρανία πεπαλαιωμένα, 2 πίνακας ἐλλειπείς καὶ 2 τραπέζας μετὰ τῶν καθισμάτων, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἐλλείπουσιν. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἄλλοτε καὶ βιβλιοθήκη, ἀλλὰ πρὸ δεκαετίας ἐκὰν τυχαίως. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) εἰκοσόφρ. 89 ἐκ τόκων κληροδοτήματος Ριζάρη, καταλιπόντος διὰ διαθήκης κτήματα καὶ χρήματα, διαχειριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις τριμελοῦς (μετὰ ἐτέρου 12μελοῦς) Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς· τὸ εἰσόδημα τοῦτο καθυστερεῖται πάντοτε καὶ παραπονοῦνται οἱ Ἐφοροί. 2) εἰκοσόφρ. 60 ἐκ τόκων κληροδοτήματος Χριστοδούλου Κόνιαρη, καταθέσαντος ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ διὰ διαθήκης ἄγνωστον τοῖς Ἐφόροις χρηματικὸν ποσὸν (ιδ. Μητρόπολιν καὶ ἐπετηρίδα Ἡπειρωτικοῦ Συλλόγου ὑπὸ Χασιώτη). 3) εἰκοσόφρ. 37 ἐκ τόκων χρημάτων κατατεθέντων τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι Τεργέστης ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Διονυσίου Παπαρούση καὶ αὕτη ἡ διαθήκη εἶναι ἄγνωστος τοῖς Ἐφόροις, ἴσως δὲ γινώσκουσιν ἐν τῇ Ι. Μητροπόλει, 4) εἰκοσόφρ. 4 ἐκ τόκων χρημάτων κατατεθέντων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίδου Ἀρεοπαγίτου, δι' ἀποδείξεως, ἣν ἔχει παλαιὸς τις ἔφορος ἐνταῦθα καὶ περὶ ἧς γνωρίζει καὶ ὁ ἐν Ἰωαννίνοις ζαχαροπλάστης Ἐλευθέριος Πανταζῆς. 5) εἰκοσόφρ. 4 ἐκ τόκων χρημάτων κατατεθειμένον ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ὑπὸ Δημ. Σεμιτέλου δι' ἀποδείξεως, ἣν ἔχει ὁ ἐνταῦθα πρῶην ἔφορος κ. Σεμιτέλος καὶ 6) εἰκοσ. 35-45 ἐτησίως ἕξ ἐνοικίων μιᾶς δεξαμενῆς (λούτσας) τῆς Κοινότητος. Ἦτοι ἐν ὄλῳ ἐτήσιον εἰσόδημα περὶ τὰ 234 εἰκοσόφραγκα. Ἡ Κοινότης ἔχει καὶ βοσκησίμους γαίας πρὸς ἐνοικίασιν, ἀλλ' αὗται καταπατοῦνται ὑπὸ τῶν Βλαχοποιμένων. Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα καὶ δύο μοναί, ἀλλ' εἶναι ἀποροί. Ὁ

προϋπολογισμός τοῦ Σχολείου εἶναι 80 εἰκοσόφργ., ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ 2 εἰκοσόφραγκα (!) πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, γραφικῆς ὕλης κ.λ.π., ἅτινα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν διετέθησαν. Ἄλλοτε ἐδίδοντο τοῖς μαθηταῖς βιβλία δωρεὰν ὑπὸ τῆς Κοινότητος. Ἐλλειμμα προηγουμένων ἐτῶν ἔχει ἡ Κοινότης 215 λίρας ὀφειλομένας εἰς ἐντοπίους δανειστάς· καὶ τοῦτο, διότι ἡ Κοινότης, παρὰ τὰς διαθήκας, δαπανᾷ σχολικὰ χρήματα εἰς μισθοὺς παρέδρου (μουχτάρη), ἱατροῦ, ἱερέων κ.λ.π. καταλιποῦσα τοὺς ἰδίους κοινοτικούς πόρους. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια, ἀλλὰ τὰ ἄλλα εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος ποικίλλουσιν καὶ ὑστεροῦνται ἐνεκα κακῆς διαχειρίσεως. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 7βρίου ἕως 25 8βρίου καὶ ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον. Ἐγένοντο ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπῆντησαν ὁπωσδήποτε καλῶς. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ἐν μέρει, ἀναμένονται δὲ οἱ τόκοι τῶν κληροδοτημάτων, ἵνα πληρωθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 3 τάξεις (ἄλλοτε εἶχε καὶ τετάρτην) καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητρίας 15, φοιτησάσας πάσας ἐν τῇ Α' τάξει 4 Β' 3, Γ' 3, καὶ Νηπιαγ. 5. Διδασκάλισσα μία ἡ Μαρία Μπούντα ἐκ Συράκου, ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Δ' τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Α' Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 7 ἐν διαφόροις χωρίοις καὶ κέντροις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 24 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, τακτικὴ, προσεκτικὴ καὶ ἐξετάζει μὲν διὰ τοῦ βιβλίου ἀλλ' ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην, διὸ καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς εἶναι καρποφόρος. Τὸ διδασκῆριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικὸν δωρηθὲν διὰ δωρητηρίου ἐγγράφου τοῦ νῦν ἐν ὑπηρεσίᾳ Σχολάρχου κ. Ἰω. Νικολαΐδου (περὶ οὗ γνωρίζει ὁ ἐν Ἰωαννίνοις ζαχαροπλάστης Ἐλευθέριος Πανταζῆς)· εἶναι ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει μετὰ 3 δωματίων παραδόσεων κ.λ.π. Ἐχει τὰ ἄλλα ἐπιπλα πεπαλαιωμένα, ἐλλείπουσιν ὅμως τὰ διδακτικὰ ὄργανα, χάρται, εἰκόνες, ἀριθμητήριον κ.λ.π. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου προϋπολογισμός δὲ ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσης 24 εἰκ. καὶ 1 εἰκοσ. διὰ τὴν καύσιμον ὕλην τῆς διδασκαλίσης. Ἄλλοτε ἐδίδοντο καὶ βιβλία εἰς τὰς μαθητρίας δωρεάν. Περὶ ἐλλείμματος καὶ τῆς καταστάσεως τῶν πόρων κ.λ.π. ἰδὲ Ἀρρεναγωγεῖον. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ὅσον καὶ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον· ἐξετάσεις ἐγένοντο ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ αἱ μαθήτραι ἀπῆντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει ὡς καὶ τῶν διδασκάλων.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 7 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 3½ κ.λ.π. (ἰδὲ Βίτσαν).

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἀξία παρατηρήσεως ἰδιαιτέρας ἐνταῦθα εἶναι ἡ κακὴ διαχείρισις τῶν κληροδοτημάτων, ἡ περὶ προόδου τοῦ Σχολείου ἀδιαφορία τῶν Ἐφόρων καὶ ἡ συχνὴ καὶ μακρὰ καθυστέρησις τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων. Εἰ καὶ οἱ νῦν ἔφοροι εἶναι δραστήριοι καὶ ἐπιθυμοῦσι ν' ἀνυψώσωσι τὴν Ριζάρειον Σχολὴν τοῦ χωρίου αὐτῶν εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπὴν κ.λ.π. ἐν τούτοις πρέπει νὰ ληφθῶσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ. Ὡσαύτως μεγάλη ἀμέλεια παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ εἰσπραξιν τῶν κοινοτικῶν πόρων, εἰς ὃ πολὺ συντελεῖ ἡ ἐνταῦθα ἐγκατάστασις πολλῶν Βλαχοποιμένων. Οἱ κάτοικοι ζητοῦσιν ἔνωσιν σχολικὴν καὶ κοινοτικὴν μετὰ τῶν δύο ἐτέρων παρακειμένων χωρίων Ἄνω καὶ Κάτω Βίτσης. Ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἐνταῦθα 1) Νὰ ἐξελεγχθῶσιν αἱ διαχειρίσεις τῶν κληροδοτημάτων καὶ τῶν πόρων τῆς Κοινότητος 2) Νὰ ληφθῇ μέριμνα, ὅπως ἐγκατασταθῶσι μονίμως ἐνταῦθα ἀγοράζοντες γαίας, ἢ νὰ ἀπέλθωσιν ἐντεῦθεν, οἱ Βλαχοποιμένες, ἵνα λείψῃ ἡ ἀφορμὴ τῶν ἐρίδων καὶ τῆς κοινοτικῆς σπατάλης, ὅπερ καὶ ἐν Κουκουλίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ὑπεδείχθη νὰ γίνῃ 3) Νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ κτηνοτροφία καὶ σηροτροφία, πρὸς αὔξησιν τῶν κοινοτικῶν πόρων. 4) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων καὶ 5) Νὰ διαταχθῇ ἡ πληρωμὴ τῶν καθυστερουμένων μισθῶν πολλῶν διδασκάλων κ.λ.π.

Ἐν Μονοδενδρίῳ τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



III. ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

17. ΣΩΠΟΤΣΕΛΙΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ λέξις φαίνεται Σλαβικὴ *σομποτσέλ* = ὑδατότοπος· ἀλλὰ καὶ Βλαχιστὶ *σόπετο* σημαίνει πηγὴν. Λέγεται καὶ Σομποτσέλι.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται πρὸς Β. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ συνδένδρου ὁμαλῆς κλιτύος· εἶναι χωρίον ἀνατολικὸν ὄρεινόν, ἔχον πέριξ καὶ πεδινὰς ἐκτάσεις, κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑγρὸν, ἔδαφος ἐν μέρει ὁμαλὸν καὶ ὀλίγον εὐφορον καὶ προϊόντα οἶνον, κτηνοτροφικὰ εἶδη, δημητριακοὺς καρπούς, λεπτοκάρυα, κάρυα καὶ ὀλίγην μέταξαν.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 420 περίπου, πολλῶν οἰκιῶν ἤδη μενουσῶν κενῶν καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ προφορᾶς καθαρᾶς καὶ γνησίας Ἑλληνικῆς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες, μηδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων, εἶναι ἐγγράμματοι, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες, ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ συμπεριφορὰ εἶναι πολὺ καλὴ, οἱ τρόποι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν Ἑλληνικώτατοι, ἡ ἐνδυμασία καὶ τὰ ἔθιμα γνησίως Ἑλληνικά, ἡ δὲ τάξις, ἡ φιλοκαλία καὶ ἡ καθαριότης εἶναι ἐξαιρετικαὶ ἐνταῦθα, προσδίδουσαι εἰς τὸ χωρίον, μετὰ τῶν κομψῶν, καθαρωτάτων καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκιῶν, ὅψιν ὥραίας Ἑλβετικῆς πολίχνης. Οἱ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσι σχεδὸν πάντες εἰς Αἴγυπτον, Ρουμανίαν καὶ Μ. Ἀσίαν καὶ εὐποροῦσι μετρίως ὀλίγοι δὲ σχεδὸν πένονται.

Δ' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

Ι. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον ἐκ 4 τάξεων Δημοτικοῦ καὶ δύο τάξεων Ἑλληνικοῦ Σχολείου· ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶναι ἐν ὅλῳ 25, ἥτοι Α' 0, Β' 7, Γ' 0, Δ' 4, Ε' 6, Γ' 3 καὶ Νηπιαγ. 5, φοιτήσαντες πάντες. Διδάσκαλος ἐν αὐτῷ εἶναι εἰς ὁ Κωνστ. Ηλ. Παπ-

παγεωργίου, ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 41, ἔγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 20 ἐν χωρίοις καὶ κέντροις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 49 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι κατὰ πάντα ἄριστος, προσηνής, μελίχιος, σεβαστός, εὐμέθοδος, ἐργατικώτατος καὶ ἐπιμελέστατος ἀπολαύων τῆς ἀμερίστου ἐκτιμήσεως τῆς Κοινωνίας. Τὸ διδακτήριον τοῦ Σχολείου εἶναι κοινοτικὸν κτισθὲν δαπάνῃ τῆς Κοινότητος καὶ τῶν Ἰωάννου καὶ Δημητρ. Ἀναγνωστοπούλων, ἐπαρκές καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχον καὶ πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη, πλὴν τῶν εἰκόνων, βιβλιοθήκης καὶ εἰδικῶν ὀργάνων. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) οἱ τόκοι 51 χιλ. δραμῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ διὰ διαθήκης ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινότητος Σωποτσελίου ὑπὸ τοῦ Δημ. Ἀναγνωστοπούλου. Τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ ἦτο μεγαλύτερον, ἀλλ' οἱ κληρονόμοι τοῦ διαθέτου, κερδίσαντες ἐν γενομένη δίκῃ, περὶ ἧς ἔχει γνῶσιν ἡ Μητρόπολις, ἡλάττωσαν τὸ ποσὸν εἰς 51 χιλ. δραμῶν. 2) οἱ τόκοι 20 χιλ. φράγκων κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθν. Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινότητος ὑπὸ τοῦ Ἰωαν. Βασαρά. 3) οἱ τόκοι 2.600 δραμῶν προελθουσῶν ἐκ τόκων τῶν 51 χιλ. τοῦ α' κληροδοτήματος, καταθειμένων δὲ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ὑπὸ τῆς Κοινότητος. Ἐκ τῶν 3 τούτων πόρων συντηρεῖται, τὸ Ἀρρεναγωγεῖον, τὸ Παρθεναγωγεῖον, οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ Ἰατρός τῆς Κοινότητος, ἄλλους δὲ πόρους ἡ Κοινότης δὲν ἔχει. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι 1.080 δραμ. ἥτοι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ 100 δραχμαὶ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων, γραφικῆς ὕλης κ.λ.π. Οὔτε ἔλλειμμα οὔτε πλεόνασμα ὑπάρχει. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια καὶ ἀσφαλῆ ἀλλ' ἀνεπαρκῆ πρὸς συντήρησιν τῶν Σχολείων καὶ Κοινότητος. Τὸ Σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 7βρίου ἕως 15 8βρίου καὶ ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον. Ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ἐγένοντο ὁμοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπήντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου ἐπληρώθη ἐν μέρει μόνον.

II. Ἐν Παρθεναγωγείῳ ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητρίας ἐν ὧν 25, ἥτοι Α' 2, Β' 4, Γ' 2, Δ' 5 καὶ Νηπιαγ. 12, φοιτησάσας δὲ 20. Διδασκάλισσα ἐν αὐτῷ εἶναι μία ἡ Χάϊδω Παππασούρου ἐκ Ζίτσης, ἐτῶν 28, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Γ' τάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Α' Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 13 ἐν Ζίτση, Βήσανη καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐτήσιον μισθὸν 25 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι πεπειραμένη, ἐργατικῇ, ἐπιμελῆς καὶ ἔχει τὴν συνήθη τῶν μὴ πτυχιούχων διδασκαλισσῶν διδακτικὴν ἱκανότητα, δυναμένη δι' ἀσκήσεως ν' ἀποβῇ ὠφέλιμος διδασκάλισσα. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγω-

γείου εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές καί ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχει πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα πεπαλαιωμένα, ἐλλείπουσιν ὁμως χάρται, πίνακες κ.λ.π. εἰδικὰ ὄργανα. Πόροι αὐτοῦ εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου, προϋπολογισμὸς δὲ 600 δραχμ. ἤτοι ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας καὶ 100 δραχμ. πρὸς ἀγορὰν βιβλίων κ.λ.π. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι καὶ ἐνταῦθα. Ἐλειτούργησε δὲ ἀπὸ 8 Ἰβρίου ἕως 25 Ἰβρίου καὶ ἀπὸ 8 Μαρτίου μέχρι σήμερον. Ἐγένοντο ἑξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις ὁμοῦ καὶ αἱ μαθήτραι ἀπήντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει μόνον.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 6½ ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 3½ ὥρας. Πρὸς Β. αὐτοῦ 1 ὥραν κεῖνται αἱ Βίτσαι καὶ τὸ Μονοδένδριον, πρὸς Α. 1 ὥρ. ἡ Μπάγια καὶ πρὸς Δ. 1 ὥραν τὸ Μπούλτση καὶ ἡ Δοβρά. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τῶν χωρίων τούτων δὲν εἶναι πολὺ δύσκολος, θὰ γίνῃ δὲ εὐκολος ἂν κατασκευασθῶσιν ὁδοὶ μετὰ αὐτῶν κατάλληλοι, ὅποτε τὸ Σωποτσέλιον δύναται ν' ἀποβῇ κέντρον πάντων τῶν πέριξ χωρίων.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἡ θέσις τοῦ χωρίου τούτου, ἡ ἀνάπτυξις καὶ εὐγένεια τῆς Κοινωνίας, ἡ καθαριότης καὶ τὸ πλῆθος τῶν μεγάλων καὶ εὐπρεπῶν οἰκιῶν κ.λ.π. συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνταῦθα ἰδρυομένου ἑνὸς πλήρους Ἑλληνικοῦ Σχολείου καὶ ἑνὸς πλήρους Παρθεναγωγείου, εἰς ᾧ νὰ φοιτῶσι μαθηταὶ καὶ μαθήτραι ἐκ πάντων τῶν πέριξ χωρίων ἢ ἐκ τινων μόνον· εἰς τοῦτο συνηγορεῖ καὶ τὸ εὐρύχωρον τοῦ διδασκτηρίου τῶν ἀρρένων, ὑπάρχοντος καὶ δευτέρου κάτωθι ἀνωγείου πατώματος ἀχρησιμοποιοῦτο. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου τὸ διδασκτῆριον εἶναι εὐρύχωρον καὶ διδάσκεται ἐν αὐτῷ συστηματικῶς πάντοτε καὶ ἡ χειροτεχνία ἕνεκα τῆς φιλοκαλίας καὶ ἐργατικότητος τῶν γυναικῶν ἐνταῦθα. Πρὸς τούτοις θ' αὐξηθῇ ἐνταῦθα καὶ ὁ πληθυσμὸς ἐπανερχομένων τῶν ἐλλείψει ἀσφαλείας ἐκπατρισθεισῶν ἄλλοτε οἰκογενειῶν. Πρὸς τούτοις ἀναγκαίαν θεωροῦμεν ἐνταῦθα καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς σφοδρῶς, ἥτις δύναται τὰ μέγιστα νὰ εὐδοκιμήσῃ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους ὄντων προσφορωτάτων. Διὰ ταύτης δύναται νὰ ἐξευρεθῶσι καὶ Κοινοτικοὶ πόροι τῆς πτωχῆς ἄλλως ἄλλὰ ἀρίστης καὶ εὐγενεστάτης ταύτης Κοινότητος.

Ἐν Σωποτσελίῳ τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος

18. Η ΜΠΑΓΙΑ

Α' Όνομασία. Ἡ λέξις εἶναι Σλαβική σημαίνουσα θερμόν (καὶ χαμηλόν) τόπον· καὶ ὄντως τὸ χωρίον κεῖται ἐν τῇ χαμηλοτάτῃ θέσει τοῦ Ζαγορίου, ἐν ᾗ καὶ θερμότερον εἶναι τὸ κλίμα καὶ μικροὶ ελώδεις πυρετοὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα ἀναπτύσσονται.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ χωρίον κεῖται Β. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ν.Δ. τοῦ Τσεπελόβου, εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ κατωφερείας παρὰ τὴν συμβολὴν δύο ξηροποτάμων καὶ εἶναι χωρίον μεσημβρινόν, εὐήλιον καὶ ὄρεινόν μὲν ἀλλ' ἔχει πέριξ μεγάλην παραποτάμιον πεδινὴν ἑκτασιν ἑκατέρωθεν τῶν εἰς τὸν Ἀῶν διὰ τοῦ περιφήμου χάσματος τοῦ Βίκου χυνομένων ὀρμητικῶν κατὰ τὸν χειμῶνα χειμάρρων· ἔχει κλίμα ὑγρὸν καὶ ὀλίγον νοσηρόν, ἔδαφος ἐν μέρει ὁμαλὸν καὶ μετρίως εὐφορον, προϊόντα δὲ δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ εἶδη, οἶνον, ὀπωρικά, λεπτοκάρυα καὶ γεώμηλα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 500 καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι μετρία ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως μέσων· ὑπάρχουσι καὶ ἀγράμματοι ἄνδρες, περισσότεραι δὲ γυναῖκες, οἱ δὲ ἐπιστήμονες ἐντεῦθεν εἶναι πολὺ ὀλίγοι· ἡ κοινωνικὴ ὁμῶς ἀνάπτυξις εἶναι καλὴ, αἱ οἰκίαι εἶναι μεγάλαι καὶ καθαραί, οἱ ἄνθρωποι εὐπρόσωποι, οἱ γυναῖκες εὐπαρουσίαστοι, ἡ ἐνδυμασία καλὴ κ.λ.π. Ἐπαγγελματικαὶ ἀσχολίαι ἐνταῦθα εἶναι ἡ γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι εἰς Μ. Ἀσίαν, Ρουμανίαν, Αἴγυπτον, Μακεδονίαν, Θράκην καὶ ὀλίγοι εἰς Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσι μετρίως οἱ πολλοί, οἱ δὲ λοιποὶ πένονται μετρίως.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον ἐκ 4 τάξεων δημοτικοῦ καὶ τριῶν Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἔχον μαθητὰς ἐγγεγραμμένους ἐν ὅλῳ 32, ἧτοι Α' 10, Β' 4, Γ' 8, Δ' 0, Ε' 8, Γ' 0 καὶ Ζ' 2, φοιτήσαντας δὲ 24. Διδάσκαλος ἐν αὐτῷ εἶναι εἷς ὁ Ἀπόστολος Τσάντης ἐκ Μονοδενδρίου, ἐτῶν 59, ἑγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 38 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἠπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Μ. Ἀσίας καὶ ἐτήσιον μισθὸν 34 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι πεπειραμένος, πρόθυμος καὶ ἐργατικὸς ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς μεθόδου, ποιούμενος παρεκβάσεις, ἀναμειγνύων τὰς ἐρωτήσεις κ.λ.π. καὶ ὀλίγον

ιδιόρρυθμος ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικόν, μόλις ἐπαρκὲς καὶ ἐν σχεδὸν καλῇ καταστάσει, διότι εἶναι σκοτεινόν, ἔχει χαμηλὴν ὀροφὴν καὶ εἰσοδὸν ἀκατάλληλον πρὸς μεταρρυθμίσιν καὶ διόρθωσιν ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 1000 δραχμάς. Τὰ ἐπιπλα εἶναι πεπαλαιωμένα, ἐλλείπουνσι δὲ χάρται, εἰκόνες καὶ ἀριθμητήριον. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) εἰκοσόφρ. 10-12 ἐξ ἐνοικίων ἐνός μύλου καὶ 2) ἐκ τοῦ δίσκου τῆς Ἐκκλησίας 10-15 εἰκοσ. Ἡ κοινότης οὐδένα ἄλλον πόρον ἔχει ἢ κληροδότημα. Προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου 34 εἰκοσόφραγκα. Ἐλλειμμα προηγουμένων ἐτῶν ὑπάρχει 20 εἰκοσοφράγκων μέχρι σήμερον, ὀφειλομένων εἰς τὸν ταμίαν τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Ἐφορείας κ. Χριστόδ. Κ. Γκούσγκου-λαν. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἐξ ἀρχῆς μέχρι σήμερον ἀνελλιπῶς. Οἱ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπήντησαν καλῶς. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει (μόνον 20 εἰκοσ.).

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητρίας ἐν ὧν 16, ἦτοι Α' τάξις 4, Β' 8, Γ' 2 καὶ Δ' 2, φοιτησάσας πάσας. Διδασκάλισσα εἶναι μία ἡ Μαρίνα Β. Πατριτσάνα ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 21, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Δ' τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Α' Ἑλισαβετείου παρθεναγωγείου Ἰωαννίνων, ἔτη ὑπηρεσίας 6 ἐν χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 20 εἰκοσοφράγκων. Εἶναι κατάλληλος, ἔχουσα πείραν, ζῆλον, αὐτοπεποιθήσιν καὶ θάρρος καὶ ἱκανὴν διδασκτικὴν τέχνην. Ἀσκουμένη δύναται ν' ἀποβῇ καταλληλοτάτη. Διδασκῆριον τοῦ Παρθεναγωγείου δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ λειτουργεῖ τοῦτο ἐν τῷ διδασκῆριῳ τοῦ Ἀρρεναγωγείου νῦν, ἄλλοτε δὲ ἐν ιδιωτικῇ οἰκίᾳ ἐνοικιαζομένη ἀντὶ 1 λίρας ἐτησίως. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα πεπαλαιωμένα, ἐλλείπουνσι δὲ χάρται, εἰκόνες, ἀριθμητήριον κ.λ.π. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου, ἀνεπαρκέστατοι, προϋπολογισμὸς δὲ μόνον ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης. Περὶ ἐλλειμμάτων ἰδὲ Ἀρρεναγωγεῖον. Τὰ εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος ἀνάξια λόγου καὶ οὐχὶ σταθερά. Ἐλειτούργησεν ὅσον καὶ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον, ὁ δὲ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης ἐπληρώθη ἐν μέρει (μόνον 12 εἰκοσόφραγκα).

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἡ Μπάγια ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 7 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 3 ὥρας. Πέριξ δ' αὐτῆς κεῖνται τὸ Τσεπέλοβον, Καπέσοβον, Κουκούλιον, Σωποτσέλιον, οἱ Νεγάδες (πρὸς Α. 1½ ὥρ.) καὶ Βίτσαι. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τούτων δὲν εἶναι εὐκόλος τὸν χειμῶνα, ἂν δὲν κατασκευασθῶσιν ὁδοί.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἡ κοινότης αὕτη εἶναι

πολὺ πτωχὴ ἐλλείψει εἰσοδημάτων καὶ συντηρεῖται σχεδὸν μόνον διὰ τῶν συνεισφορῶν, ἃς ἐσχάτως ἔπαυσαν οἱ δυνάμενοι νὰ δίδωσιν. Ὑπάρχει ὅμως ὁμόνοια καὶ σύμπνοια ἐνταῦθα, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὸν καλὸν ἐφοροταμίαν Γκούσγκουλαν, ἴσως δὲ καὶ εἰς τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει χρῆμα πρὸς διαχείρισιν. Οἱ κάτοικοι ζητοῦσιν ἵνα τὸ ἑαυτῶν χωρίον γίνῃ πρωτεύουσα τοῦ Ζαγορίου ὡς τὸ κεντρικώτερον καὶ διότι καὶ ἄλλοτε ὑπῆρξε τοιαύτη, παραπονοῦνται δὲ διότι οἱ παροικοῦντες ἐνταῦθα Ἀθίγγανοι δὲν στέλλουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ Κοινότης ὡς ἀποδεδειγμένως πτωχὴ ζητεῖ καὶ δεῖται ὄντως βοηθείας χρηματικῆς καὶ εκπαιδευτικῆς ἐνισχύσεως. Ἀνάγκη πρὸς τούτοις νὰ κτισθῇ ἴδιον Παρθεναγωγεῖον νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν ἀμφοτέρων τῶν σχολείων καὶ νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ σηροτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ὑφαντικὴ.

Ἐν Μπάγια τῇ 29ῇ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



19. Η ΔΟΛΙΑΝΗ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία Δόλιανη καὶ Δολιανά, ἀπαντῶσαι καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῆς Ἡπείρου, τῆς Πελοποννήσου κ.λ.π. εἶναι Σλαβικῆς ῥίζης σημαίνουσαι *κατωφέρειαν*. Καὶ εἶναι ὄντως τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ κατωφεροῦς πῶς ἐδάφους.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β.Α. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ν.Δ. τοῦ Τσεπελόβου, ἐπὶ γηλόφων συνδένδρων ἐν ἀναπεπταμένῳ καταφύτῳ μέρει, ἔχει ὀρίζοντα εὐρύν, κλίμα ὑγιεινὸν καὶ εὐκραές, ἔδαφος ὀρεινόν, ἀνώμαλον καὶ ὀλίγον εὐφορον, παράγει δ' ἀραβόσιτον, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἶνον, λεπτοκάρυα καὶ μῆλα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Οἱ κάτοικοι ἅπαντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 300 περίπου, καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ καθαρᾶς καὶ γνησίας ἑλληνικῆς προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες εἶναι ἐγγράμματοι, μὴδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων, καὶ πρόθυμοι εἰς ἐκπαίδευσιν, ἠθικοί, εὐγενεῖς, φιλόκαλοι καὶ φιλότιμοι, εὐπρόσωποι, καθαροί, περιποιητικοὶ καὶ εὐκοινώνητοι· καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ τὸ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπόριον· ἀποδημοῦσι πολλοὶ εἰς Ρουμανίαν, Τουρκίαν καὶ Μ. Ἀσίαν, εὐποροῦσι δὲ μετρίως.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ ἐν ἡνωμένον μεικτὸν Σχολεῖον ἔχον 4 τάξεις Δημοτικοῦ καὶ 2 Ἑλληνικοῦ (ἄλλοτε εἶχε καὶ Ζ') Σχολείου· ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριά εἰναι 25 ἐν ὧν ἦτοι Α' 7, Β' 2, Γ' 2, Δ' 0, Ε' 2, Γ' 4 καὶ Νηπιαγ. 8. Διδάσκαλος εἶναι εἰς ὃ Πέτρος Βαρόπουλος ἐκ Δόλιανης, ἐτῶν 31, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 14 ἐνταῦθα καὶ ἐν Ρουμανίᾳ, ἐνθα καὶ κατεδιώχθη, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 30 εἰκοσοφράγκων, ὡς διδάσκαλος, ψάλτης καὶ γραμματεὺς τῆς Κοινότητος. Εἶναι κατὰ πάντα ἄριστος, κατηρτισμένος καλῶς, ἀξιοπρεπέστατος, μειλίχιος, διδακτικὸς καὶ εὐμέθοδος, τυγχάνων ἀμερίστου παρὰ πάντων σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως· ἔτι δὲ καὶ ἄριστος ψάλτης. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές καὶ ἐν καλῇ καταστάσει. Ἔχει τὰ ἄλλα ἐπιπλα καὶ σκεύη, ἀλλὰ στερεῖται διδακτικῶν ὀργάνων καὶ βιβλιοθήκης (ὑπάρχουσι μόνον 2-3 νομικὰ παλαιὰ βιβλία, λείψανα παλαιᾶς Βιβλιοθήκης), τὰ δὲ ὑπάρχοντα 10 θρανία εἶναι ἐν κακῇ καταστάσει. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι οἱ τόκοι τριῶν ὁμολογιῶν ἐκ δρα-

χμῶν 12 χιλιάδων ἐν ὧ, κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ Ν. Χατζοπούλου, ἐπ' ὀνόματι τῆς Σχολῆς Δόλιανης· τοῦ δωρητηρίου τούτου ἐδόθη ἀντίγραφον καὶ ἐπισυνάπτεται· ὁ πόρος οὗτος εἶναι πάγιος καὶ ἀσφαλής, ὅ,τι δὲ ἐπὶ πλέον ἀπαιτεῖται συμπληροῦται διὰ συνεισφορῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου ὄντος πενιχροῦ καὶ μὴ ἐξαρκούντος μηδὲ πρὸς συντήρησιν τοῦ Ἱερέως. Προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου. Οὔτε ἐλλείμματα, οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὸ κληροδότημα εἶναι ἀσφαλές καὶ πάγιον, ἀλλ' ἀνεπαρκές. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησε 15-20 ἡμέρας πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου μέχρι σήμερον κανονικῶς, ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου ἐπληρώθη.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἡ Δόλιανη ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων μὲν 10-11 ὥρας (διὰ τῆς λίμνης 9-10), τοῦ Τσεπελόβου δὲ περὶ τὰς 8 ὥρας. Πρὸς Δ. αὐτῆς 2 ὥρ. κεῖται τὸ Λιασκοβέτσι, πρὸς Β. 1 ὥραν τὸ Δραγάριον καὶ πρὸς Α. 2 ὥρας τὸ Γρεβενίτι. Ἡ μετ' αὐτῶν συγκοινωνία εἶναι δύσκολος κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐλλείπει καταλλήλων ὁδῶν.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ Δολιανῆται φιλοπρόοδοι ὄντες ἐπιθυμοῦσι βελτίωσιν συγκοινωνίας καὶ ἐκπαιδεύσεως. Δύναται ἡ Δόλιανη νὰ ἐνωθῇ σχολικῶς μετὰ τοῦ Δραγαρίου. Ἀνάγκη ἐνταῦθα 1) νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ γεωργία καὶ ἰδίᾳ ἡ δένδροκομία ἐτι δὲ καὶ ἡ ὑφαντικὴ καὶ ἡ μελισσοκομία. 2) Νὰ ἰδρυθῇ ἴδιον Παρθεναγωγεῖον διδασκομένης καὶ τῆς ὑφαντικῆς. 3) Νὰ κατασκευασθῶσι 10 νέα θρανία ἐν τῷ ἀρρεναγωγείῳ καὶ νὰ προμηθευθῶσι καὶ τὰ ἀναγκαῖα διδακτικὰ ὄργανα τοῦ Σχολείου. 4) Νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου τῆς Γεν. Διοικήσεως ἐπερχομένης ἀρωγοῦ εἰς τὴν πτωχὴν ἀλλὰ καλὴν κοινότητα καὶ 5) Νὰ διορισθῇ καὶ δεύτερος διδάσκαλος ἐνουμένου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τοῦ Δραγαρίου.

Ἐν Δόλιανη τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



20. ΔΡΑΓΑΡΙΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι Σλαβικῆς προελεύσεως ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὸ κύριον ὄνομα Δράγα κ.λ.π. κοινῶς λέγεται Δραγάϊ ἢ Δραγάη, ἣτις ὀνομασία προῆλθεν ἐκ συγκοπῆς τῆς πρώτης ἢ εἶναι ἴσως γενικὴ κυρίου ὀνόματος.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ΝΑ τοῦ Τσεπελόβου· εἶναι χωρίον ὀρεινὸν ἀνατολικὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἐφ' ἧς καὶ ἡ Δόλιανη συνδένδρου λοφοσειρᾶς, ἐν μέσῳ δάσους ἐκ καστανεῶν· ἔχει κλῖμα ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ἄγονον, παράγει δὲ κάστανα ἄφθονα καὶ καλὰ, ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ὀλίγα ὑλοτομικὰ (οἰκοδομήσιμον ὕλην) καὶ ὀλίγον οἶνον.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν κοινότητα ἀείποτε ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 120 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν ἐλληνικὴν μετὰ καθαρᾶς προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ τε πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι μικρά· εἶναι μὲν πάντες ἐγγράμματοι, ἀλλ' ἡ παιδείσις αὐτῶν εἶναι μικρά, ἡ συμπεριφορὰ χωρικὴ μὲν ἀλλὰ καλὴ. Αἱ οἰκίαι καλαὶ καὶ καθαραὶ· καταγίνονται εἰς τὴν ἀμπελουργίαν, καστανοσυλλογὴν καὶ ξυλουργικὴν· ἀποδημοῦσι σχεδὸν πάντες εἰς Ρουμανίαν καὶ Μ. Ἀσίαν καὶ σχεδὸν πάντες πένονται ἐλλείψει προϊόντων καὶ ἰδίως ἔνεκα τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας ἐσχάτως, ἀντισταθέντες κατ' αὐτῆς ἐρρωμένως.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μόνον ἐν ἡνωμένον ἀρρεναγωγεῖον μετὰ 5 τάξεων (ἄλλοτε εἶχε καὶ 6ην ἐνίστε δὲ καὶ 7ην ἐρχομένων μαθητῶν ἐκ Δόλιανης) καὶ ἐγγεγραμμένων μαθητῶν 6, φοιτησάντων πάντων. Ἄλλοτε ἀνῆρχοντο εἰς 15 ἐλειτουργεῖ δὲ καὶ παρθεναγωγεῖον ἴδιον μετὰ 8-10 μαθητριῶν, ἀλλ' ἤδη ἔνεκα τῆς πενίας ἐμειώθη ὁ πληθυσμὸς καὶ παρημελήθη τὸ Σχολεῖον. Διδάσκαλος εἰς ὁ Στέφανος Χρ. Τζούφης ἐκ Καπεσόβου, ἐτῶν 55, ἐγγαμος ἔχων 8 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς (τοῦ 1877 ἀπολεσθὲν ἤδη), ἔτη ὑπηρεσίας 36 ἐν διαφόροις μικροῖς καὶ μεγάλοις χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 35 εἰκοσοφρ. Εἶναι ἐμπειρότατος, ἄριστα κατηρτισμένος καὶ εὐμέθοδος· διὸ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἶναι λαμπρά. Τὸ διδασκῆριον εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει ἔχον τὰ ἄλλα ἐπιπλά καὶ σκεύη, πλὴν ἀριθμητηρίου, χαρτῶν καὶ εἰκόνων. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι δύο κληροδοτήματα 1) τοῦ Χριστοδοῦλου Παπαστυλοπούλου,

δωρήσαντος διὰ διαθήκης, κατατεθειμένης ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, 660 λίρας ὀθωμανικὰς καὶ 2) τῆς Ἀγγελούσιως καὶ Μπάμπως δωρησασῶν τῇ κοινότητι τὰ ἐαυτῶν κτήματα, ἅτινα ἐξεποίησεν ἡ Κοινότης ἀντὶ 260 λιρῶν ὀθωμ. ὅλα τὰ χρήματα ταῦτα ἡ Κοινότης ἔχει δανείσει ἐπὶ ὑποθήκῃ τοῖς ἀδελφοῖς Γ. Παπαστυλοπούλου, εἰσπράττουσα ἐτησίως 56 λίρας. Τοῦ δανειστικοῦ συμβολαίου ἀντίγραφον ἔχει ὁ ἐν Ἰωαννίνοις δικηγόρος Ἀλέξ. Μέξης ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τούτου πληρώνεται ὁ διδάσκαλος, ἡ διδασκάλισσα καὶ ὁ ἱερεὺς. Προϋπολογισμός τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὸ κληροδότημα εἶναι πάγιον, ἄλλους δὲ πόρους ἡ Κοινότης δὲν ἔχει. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 20 Ἰβρίου ἕως 10 Ὀβρίου καὶ ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου μέχρι σήμερον. Οἱ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπήντησαν πολὺ καλῶς· ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει (μόνον 5 λίραι).

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει ἀπὸ μὲν τῶν Ἰωαννίνων 10-11 ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ Τσεπελόβου περὶ τὰς 8 ὥρας. Ν.Δ. 1 ὥραν κεῖται ἡ Δόλιανη, Β.Α. 1 ὥρ. τὸ Μακρίνον καὶ Α. 2 ὥρας τὸ Φλαμπουράριον· ἡ συγκοινωνία δυνατὴ μόνον μετὰ τῆς Δόλιανης.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἔχοντες ἀκραιφνῆ ἑλληνικὰ αἰσθήματα καὶ πολλὰ ὑπὸ τῶν Ρουμανιστῶν παθόντες ἐπιζητοῦσι τὴν Διοικητικὴν ἀρωγὴν πρὸς βελτίωσιν τῆς Κοινότητος αὐτῶν. Ἀνάγκη 1) νὰ ἰδρυθῇ παρθεναγωγεῖον διοριζομένης διδασκαλίσεως πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς Ἐκπαιδεύσεως 2) νὰ χορηγηθῶσι τῷ ἀρρεναγωγείῳ διδακτικὰ ὄργανα 3) νὰ ἐξελεγχθῇ ἡ διαχείρισις τοῦ κληροδοτήματος 4) νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ καστανοκομία καὶ ὑλοτομία πρὸς αὔξησιν τῶν κοινοτικῶν πόρων 5) νὰ αὔξηθῃ ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς διδασκαλίσεως καὶ 6) νὰ βελτιωθῇ ἡ συγκοινωνία τοῦ χωρίου διὰ Δόλιανης, μεθ' ἧς πρέπει νὰ γίνῃ σχολικὴ ἔνωσις ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον.

Ἐν Δραγαρίῳ τῇ 21ῇ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



21. ΤΟ ΜΑΚΡΙΝΟΝ

Α' Όνομασία. Άδηλον πόθεν προήλθεν ή όνομασία αύτη. Λέγεται και Μακρίνου κατὰ γενικήν και ίσως είναι και τουτο, ως και τὰ πλείστα άλλα, γενική κτητική κυρίου ονόματος.

Β' Γεωγραφική εξέταση. Τò χωρίον κείται Β.Α. τών Ίωαννίνων και Ν.Α. του Τσεπελόβου επί της αύτης, έφ' ής και τò Δραγάριον και ή Δόλιανη συνδένδρου λοφοσειράς και υπό τούς δυτικούς πρόποδας δασώδους διακλαδώσεως της Πίνδου ή της Τύμφης· είναι χωρίον ανατολικόν όρεινόν, έχει κλίμα ψυχρόν και υγιεινόν, έδαφος ανώμαλον και μετρίως εύφορον και προϊόντα κάστανα, κάρνα, μήλα, λεπτοκάρνα, όλίγους δημητριακούς καρπούς, οίνον, όσπρια και όλίγα μελισσοκομικά προϊόντα.

Γ' Έθνολογική εξέταση. Άπαντες οί κάτοικοι είναι Έλληνες χριστιανοί όρθόδοξοι μιάν αείποτε αποτελοῦντες όμόδοξον κοινότητα, ανέρχονται εις 140 περίπου (οικογ. 35 άλλοτε δέ 120) και όμιλοῦσι μόνον την Έλληνικήν μετά προφοράς καθαράς. Άλλοτε ώμιλείτο και ή Κουτσοβλαχική, αλλά πολεμηθείσα διά του Σχολείου εξέλιπε τελείως από πολλών ήδη δεκαετηρίδων.

Δ' Κοινωνιολογική εξέταση. Ένταῦθα ή πνευματική και κοινωνική ανάπτυξις είναι καλή. Πάντες, άνδρες και γυναίκες, είναι έγγραμματοι και πρόθυμοι εις ανάπτυξιν. Τò σχολεῖον αύτῶν είναι τò αρχαιότερον του Ζαγορίου και ήτο άλλοτε κέντρον γραμμάτων: επαγγέλλονται τόν γεωργόν, κτηνοτρόφον και άγωγέα, αποδημοῦσιν οί πλείστοι εις Θεσσαλίαν (Άλμυρόν) και όλίγοι εις Ρουμανίαν και εύποροῦσι μέν οί ταξειδεύοντες, πένονται όμως οί ένδημοῦντες ίδια ένεκα της ληστείας λυμαινομένης πάντοτε τò χωρίον τουτο και τὰ περίξ.

Ε' Εκπαιδευτική εξέταση. Ένταῦθα λειτουργεί έν δημοτικόν σχολεῖον άρρένων έχον 4 τάξεις και μαθητάς 23, έν οίς και περί τας 10 μαθητρίας, έξ ών έφοίτησαν περί τούς 10 έν τη Α' 8, Β' 3, Γ' 5, Δ' 7. Άλλοτε είχε και Α' τάξιν έλληνικοῦ. Διδάσκαλος είναι εις ό Δημ. Ν. Δημόπουλος εκ Μακρίνου, έτῶν 23, άγαμος, έχων απολυτήριον της Ίερατικής Σχολής Ίωαννίνων, έτη ύπηρεσίας 4 πάντα ένταῦθα, και έτήσιον μισθόν 20 είκοσοφρ. Τò διδασκῆριον ήτο κοινοτικόν κτισθέν δαπάναις της Χάϊδως Τσαμπαλή και της Κοινότητος, άλλ' έπυρπολήθη υπό τών Ρουμουνιστῶν πρός άνοικοδόμησιν αύτου απαιτοῦνται περί τας 5 χιλ. δραχμῶν. Οὐδέν είδος σχολικόν ύπάρχει. Πόροι του Σχολείου είναι 1) Οί εκ 10-11 είκοσαφράγκων τόκοι 20 όμολογιῶν κα-

τατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Μακρίνου, δωρηθεισῶν δὲ τῇ Κοινότητι ὑπὸ τοῦ Χριστοδούλου Β. Καφασίδου καὶ 2) ἀπὸ τοῦ 1905 καὶ ἐφεξῆς 5 λίραι προσφερόμεναι ὑπὸ τοῦ Προξενείου. Τὰ ἐπὶ πλέον προσέφερεν ἡ Κοινότης διὰ συνεισφορᾶς. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ Σχολείου εἶναι ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου μόνον· εἰς δὲ τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς προσφέρει πολλάκις ἡ Ἐκκλησία τὰ βιβλία· οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Τὸ κληροδότημα εἶναι πάγιον, ἡ δὲ Κοινότης πτωχὴ οὐδὲν ἄλλο εἰσόδημα ἔχουσα. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 17 Ἰβρίου ἕως 58βρίου ἀτάκτως καὶ ἀπὸ 20 Ἀπριλίου μέχρι σήμερον, οἱ δὲ μαθηταὶ ἀπήντησαν μετρίως. Ὁ μισθὸς ἐπληρώθη ἐν μέρει (4 εἰκοσ.).

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Ἀπέχει ἀπὸ μὲν τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 12 ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ Τσεπελόβου περὶ τὰς 8. Ν.Δ. αὐτοῦ 1 ὥραν κεῖται τὸ Δραγάριον, Α. 1 ὥρ. τὸ Τσερνέσιον, χωριζόμενον διὰ ποταμοῦ, Ν.Α. 1½ ὥρ. τὸ Φλαμπουράριον. Συγκοινωνία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὑπαρχούσης γεφύρας ἀλλ' εἶναι δύσκολος κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ἄλλοτε ἦτο πολυάνθρωπον καὶ ἤκμαζε, ΝΔ αὐτοῦ εὗρηται ἀρχαῖα ἐρείπια, ἅτινα θεωροῦνται τῆς ἀρχαίας Θεοδοσίας. Ἐκεῖ εὗρέθησαν καὶ τάφοι, δακτυλιόλιθοι καὶ νομίσματα μετ' ἐπιγραφῆς ΔΕΣΠΟΤΑΝ ΑΠΕΡΩΤΑΝ. Οἱ κάτοικοι ὑπέμειναν πολλὰ ὑπὸ τῶν Ρουμανιστῶν, οὓς κατεπολέμησαν σφόδρα. Ἐντεῦθεν κατάγονται οἱ φονεῖς τοῦ Τραϊανοῦ καὶ Σταῖκου, τῶν δολοφόνων τοῦ Γρεβενῶν Αἰμίλιανου· ἐντεῦθεν κατάγεται ὁ Ν. Χρόνης ὁ δωρήσας τῷ στόλῳ τὸ πρῶτον κερδίσαν τὰς 100 χιλ. δραχμὰς λαχεῖον. Ἐμφοροῦνται πάντες ὑπὸ πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ μίσους κατὰ τῶν Ρουμανιζόντων. Ἐπιζητοῦσι τὴν ἰδρυσιν Παρθεναγωγείου, ὅποιον ἐλειτούργει ἄλλοτε μετὰ 25 μαθητριῶν. Οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου μαθηταὶ δύνανται νὰ φοιτῶσιν εἰς Δόλιανην ἢ εἰς Φλαμπουράριον. Ἀναγκαῖον κρίνεται ἐνταῦθα 1) Νὰ ἀνοικοδομηθῇ τὸ πυρποληθέν διδακτήριον 2) Νὰ ἰδρυθῇ Παρθεναγωγεῖον 3) Νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου. 4) Νὰ κατασκευασθῇ ὑλικὸν τοῦ Σχολείου καὶ 5) Νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ γεωργία, денδροκομία καὶ μελισσοκομία.

Ἐν Μακρίνῳ τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



IV. ΔΥΤΙΚΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΝ (ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

22. ΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Α' Όνομασία. Ἡ λέξις σουδενά ἀπαντῶσα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι Σλαβικὴ καὶ σημαίνει τόπον ἐνώσεως. Λέγεται δὲ ὅτι ὄντως τὸ χωρίον τοῦτο ἀπηρτίσθη ἐκ τῆς ἐνώσεως πολλῶν πέριξ ὑπαρχόντων ἄλλοτε συνοικισμῶν, ὧν αἱ τοποθεσίαι Παληοχώρι κ.λ.π. σώζονται καὶ σήμερον.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται πρὸς τὰ Β.Δ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ πρὸς Δ. τοῦ Τσεπελόβου εἶναι χωρίον ὀρεινὸν μεσημβρινοδυτικόν, κομψὸν μετ' ἀπαστραπτουσῶν ἐκ τῆς λευκότητος οἰκιῶν, ἐκτισμένον ἐντὸς μικρᾶς κοιλάδος ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινούσ, ξηροῦ, ἀδένδρου καὶ ἀνύδρου, ἔχει κλίμα ψυχρὸν, ξηρὸν καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἀνώμαλον μετὰ πολλῆς πέριξ πεδινῆς εὐφόρου ἐκτάσεως καὶ παράγει πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, οἶνον καὶ ὀλίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Ἀπαντες εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι μετὰ Ἑλληνικωτάτων φρονημάτων, ἀποτελοῦσι μίαν ἀείποτε κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 600 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ γνησίας Ἑπειρωτικῆς προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι πολὺ καλὴ· πάντες εἶναι ἐγγράμματοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες· πάντας χαρακτηρίζει κοινωνικὴ μόρφωσις, εὐγένεια, καλὴ συμπεριφορὰ, πολυτελής ἐνδυμασία καὶ ἰδίως τὰς γυναῖκας, διακρινομένας ἐπὶ πολυτελείᾳ, φιλοκαλία καὶ φιλοξενία. Ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργὸν καὶ κτηνοτρόφον, ἀποδημοῦσι κατὰ τὰ 3/4 εἰς Αἴγυπτον, παλαιὰν Ἑλλάδα, Μακεδονίαν, Μ. Ἀσίαν, Ἀμερικὴν καὶ Ἀφρικὴν καὶ εἶναι μετρίως εὐποροὶ, ὀλίγοι δὲ πένονται.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

Ι. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις Δημοτικοῦ καὶ 2 τάξεις Ἑλληνικοῦ Σχολείου: ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ ἐν αὐτῷ εἶναι 30 ἐν ὧν ἦτοι Α' 6, Β' 0, Γ' 11, Δ' 4, Ε' 6 καὶ Γ' 3, φοιτήσαντες

πάντες. Διδάσκαλοι εἶναι δύο 1) ὁ Δημήτρ. Παππανικολάου ἐκ Τσερβαρίου, ἐτῶν 32, ἑγγαμος ἔχων 2 τέκνα, πτυχίον τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν, ἔτη ὑπηρεσίας 10 ἐν Συρία, Ρωσσία καὶ Ἡπείρῳ καὶ ἐτήσιον μισθὸν 70 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι κατὰ πάντα ἄριστος καὶ μεθοδικώτατος διδάσκων καρποφόρως καὶ μετὰ ζήλου 2) ὁ Χαραλάμπης Κουσίβας, ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 44, ἑγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 26 ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ρουμανία καὶ ἐτήσιον μισθὸν 63 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι τακτικὸς, δραστήριος, φίλεργος, ἀξιοπρεπὴς καὶ μεθοδικὸς διδάσκων καρποφόρως καὶ μετὰ ζήλου ὥς ἱκανὸς Ἑλληνοδιδάσκαλος. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικὸν κτισθὲν δαπάναις κληροδοτήματος τοῦ Λαζάρου Δημητρίου ἢ Σκορδάνη, κατατεθειμένου ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ· εἶναι νεόδμητον, ἀτελείωτον εἰσέτι, ἐπαρκέστατον, ἐκ 4 αἰθουσῶν παραδόσεως, εισόδου καὶ γραφείου, κατὰ σχέδιον παιδαγωγικὸν μετὰ τελείου φωτισμοῦ κ.λ.π. καὶ ἐν ἀρίστη καταστάσει ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα ἐν καλῇ καταστάσει (τὰ θρανία εἶναι νέου συστήματος), ὥς καὶ ὄργανα, πλὴν εἰδικῶν ὀργάνων τῆς Φυσικῆς καὶ μεγάλων χαρτῶν. Ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ βιβλιοθήκη ἐκ πολλῶν κλασικῶν συγγραφέων, παλαιῶν στερεοτύπων ἐκδόσεων καὶ ἐκ τινων βιβλίων τοῦ Συλλόγου τῶν Ὠφελίμων βιβλίων. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι Α' ἐκ παγίων κληροδοτημάτων δρχ. 5.618, ἥτοι 1) ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Παναγ. Λαζαρά κατατεθειμένου ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ διὰ διαθήκης, ἧς ὑπάρχει ἐντυπον, δρχμ. ἐτησίως 600. 2) ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Λαζάρου Δημητρίου, τοῦ ὑπολοίπου ἐκ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ διδακτηρίου κατατεθέντος ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, δρχμ. 1.200. 3) ἐκ κληροδοτήματος τοῦ χατζῆ-Καλλινίκου, ἡγουμένου τῆς μονῆς Εὐαγγελιστρίας, κατατεθειμένου διὰ διαθήκης ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ, ὥς καὶ ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Σπυρίδωνος Πριμηκύρη κατατεθειμένου εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν διὰ διαθήκης, δρχμ. 2.977 — Περὶ τῶν διαθηκῶν τούτων γινώσκουσιν ἐν τῇ Μητροπόλει καὶ 5) ἐκ τόκων ὁμολογιῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς Σχολῆς Ἀνω Σουδενῶν προερχομένων δὲ ἐκ διαφόρων ἄλλων μικρῶν δωρεῶν δρχ. 941. Β' ἐκ κοινοτικῶν εἰσοδημάτων ἥτοι 1) ἐξ ἐνοικίου ἐνὸς μύλου λίραι 30 ἐτησίως 2) ἐξ ἐνοικίων βοσκησίμων γαιῶν 100-150 εἰκοσόφραγκα ἐτησίως καὶ 3) ἐκ δίσκων τῆς Ἐκκλησίας διάφορα ποσά. Ἦτοι ἐν ὅλῳ οἱ πόροι τῆς Κοινότητος, ἐξ ὧν συντηροῦνται καὶ τὰ σχολεῖα ἀνέρχονται εἰς 430 εἰκοσόφραγκα. Προϋπολογισμός

τοῦ Σχολείου εἶναι 156 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι, οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων 133, μισθὸς ἐπιστάτου 8 καὶ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων κ.λ.π. ἀπορῶν μαθητῶν 15 εἰκοσόφραγκα. Ὑπάρχει ἔλλειμμα τοῦ κοινοτικοῦ ταμείου ἐκ 300 εἰκοσοφράγκων ὀφειλομένων εἰς ἱατρὸν καὶ εἰς τραπεζίτας Γκάνιον καὶ Δάνον. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια, πλὴν τῶν ὁμολογιῶν, ὧν ἐγγίζει ἡ λήξις τὰ δὲ κοινοτικὰ εἰσοδήματα ποικίλλουσι καὶ εἶναι ἀσταθῆ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 7βρίου ἕως 10 9βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι σήμερον. Οἱ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπήντησαν ἄριστα μὲν ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις καλῶς δὲ μόνον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ Δημ. Παππανικολάου διδασκομένοις. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ, θὰ πληρωθῇ ὁμῶς καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

II. Ἐν *Παρθεναγωγεῖον* ἔχον μόνον 2 τάξεις μεικτὰς ἐξ ἀρρένων καὶ θηλέων, αἱ δὲ μαθήτραι τῆς Γ', Δ' καὶ Ε' τάξεως φοιτῶσιν εἰς τὸ Ἀρρεναγωγεῖον. Ἐγγεγραμμέναι μαθήτραι εἶναι ἐν ὄλῳ 22, ἥτοι, Α' 9, Β' 0, Γ' 8, Δ' 4 καὶ Ε' 1, φοιτήσασαι πᾶσαι Διδασκάλισσαι εἶναι δύο 1) ἡ *Ἐριφίλη Δέλφα* ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 18, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Δ' τάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Α' Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 2 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 23 εἰκοσοφργ. Εἶναι εἰσέτι ἀπειρος καὶ δειλή, ἀλλ' ἔχουσα ζῆλον, ἀφοσίωσιν καὶ διδασκτικότητα δύναται ἀσκουμένη ν' ἀποβῇ καλὴ διδασκάλισσα· αἱ μαθήτραι αὐτῆς ἀπήντησαν καλῶς. 2) ἡ *Βασιλικὴ Μητσιμάρη* ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 60, χήρα πρακτικὴ διδασκάλισσα τῆς ῥαπτικῆς, διδασκομένης ἐνταῦθα συστηματικῶς καὶ εἰς μεγάλας μαθητρίας, ἔχουσα ἐτήσιον μισθὸν 12 εἰκοσόφραγκα. Ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς φαίνονται πάντες εὐχαριστημένοι. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικὸν κτισθὲν δαπάνῃ τῆς Ἑλένης Ζουρδούμη ἢ Τζοβάνου καὶ συντηρούμενον ὑπ' αὐτῆς· εἶναι ἐπαρκές, ἔχον 4 αἰθούσας παραδόσεως καὶ μίαν μεγάλην, ἐν καλῇ καταστάσει, ὡς νεόδμητον καὶ καταλληλότατον ὡς Ὑφαντουργεῖον. Ἐχει 3 παλαιὰ θρανία, 2 πίνακας, 1 παλαιὰν τράπεζαν καὶ ἀριθμητήριον, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἐλλείπουσι. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι καὶ 4 ἱστοὶ (ἀργαλειοί), τράπεζα ῥαπτικῆς, ῥαπτικὴ μηχανὴ καὶ λοιπὰ ἐργαλεῖα ὑφαντικῆς, ῥαπτικῆς καὶ βαφικῆς. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι εἰδικῶς μὲν τὸ κληροδοτήμα τῆς κτισάσης τὸ διδακτήριον Ἑλένης Ζουρδούμη ἢ Τζοβάνου, ἀπὸ κοινοῦ δὲ μετὰ τοῦ Ἀρρεναγωγείου οἱ μνημονευθέντες πόροι αὐτοῦ ἐκ τῶν ἄλλων κληροδοτημάτων καὶ ἐκ τῶν κοινοτικῶν πόρων. Ἀλλ' εἶναι ἀναμεμειγμένα ἐνταῦθα πάντα τὰ κληροδοτήματα καὶ οἱ Κοινοτικοὶ πόροι. Ἐτήσιος

προϋπολογισμός τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι 40 εἰκοσόφρ. ἤτοι 35 οἱ μισθοὶ καὶ 5 διὰ βιβλία, ὁδοιπορικὰ διδασκαλισσῶν κ.λ.π. Περὶ ἐλλειμμάτων καὶ καταστάσεως εἰσοδημάτων κ.λ.π. ἰδὲ Ἀρρεναγωγεῖον. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 26 Ἀπριλίου μέχρι σήμερον· οἱ δὲ μισθοὶ ἐπληρώθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων 6½ ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 5 ὥρας. Πρὸς Α. αὐτοῦ Γ½ ὥραν κεῖται τὸ Μονοδένδρι, πρὸς Δ. ¾ τῆς ὥρας τὰ Κάτω Σουδενὰ καὶ πρὸς Β.Δ.. 1½ ὥραν τὸ Τσερβάρι. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τούτων εἶναι εὐκόλος ἀλλὰ τὸν χειμῶνα γίνεται δύσκολος.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξελεγχθῇ ἡ διαχείρισις τῶν κληροδοτημάτων καὶ τῶν κοινοτικῶν εἰσοδημάτων καὶ νὰ συσταθῇ ἡ μελισσοκομία καὶ σηροτροφία, νὰ ὑποστηριχθῇ δὲ ἡ ὑφαντικὴ πρὸς ἀσχολίαν τῶν ἀέργων ἄλλως γυναικῶν. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ληφθῇ μέριμνα, ὅπως συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων δαπάναις τῶν κληροδοτημάτων.

Ἐν Ἄνω Σουδενοῖς τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



23. ΤΣΕΡΒΑΡΙΟΝ

Α' Ὀνομασία. Σλαβική λέξις σημαίνουσα βασιλικὸν χωρίον· καὶ ὄντως παρ' αὐτῷ ὑπάρχει καὶ φρούριόν τι, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ὑπῆρχον ἀνάκτορα βασιλέως κ.λ.π.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β.Δ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Τσεπελόβου, εἶναι χωρίον ὀρεινόν, μεσημβρινόν ἐπὶ ξηρᾷ καὶ γυμνῇ ἀλλ' εὐὕδρου ὀροκοιλιάδος καὶ ἔχει εὐρὺν ὁρίζοντα, κλίμα ὑγιεινόν καὶ ψυχρόν, ἔδαφος ἐν μέρει ἀνώμαλον ὡς εὐφορον, προϊόντα δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ εἶδη, οἶνον, ἄπια, ἀμύγδαλα καὶ κάρυα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Ἄπαντες ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 850 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ προφορᾷς γνησίως Ἑλληνικῇ καὶ καλλιφώνου.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι καλὴ· πάντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι ἐγγράμματοι, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες, διακρίνονται διὰ τὴν φιλεργίαν αὐτῶν οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες καὶ εἶναι εὐπαρουσίαστοι, φιλόκαλοι, φιλότιμοι καὶ φιλόξενοι. Ἐπαγγελματικαὶ αὐτῶν ἐργασίαι εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, αἱ δὲ γυναῖκες πλὴν τῆς γεωργίας ἀσχοῦσι καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἰδιαιτέρως. Ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι εἰς Σερβίαν, παλαιὰν Ἑλλάδα, Μακεδονίαν, Αἴγυπτον, Ρουμανίαν καὶ Ἀμερικὴν καὶ εὐποροῦσι σχεδὸν πάντες μικρὰν εὐπορίαν, πλὴν ἐλαχίστων πενομένων.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

1. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον περιλαμβάνον 4 τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ καὶ 2 τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου· μαθηταὶ ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ εἶναι 70 ἐν ὅλῳ, ἥτοι Α' 19, Β' 8, Γ' 14, Δ' 16, Ε' 0, Γ' 7 καὶ Ζ' 6, φοιτήσαντες δὲ 62. Διδάσκαλοι ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ὁ *Κωνστ. Βαλᾶνος* ἐκ Τσερβαρίου, ἐτῶν 27, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 8 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 49 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής, ἀξιοπρεπής, μελιχίος καὶ μεθοδικός, ἡ δ' ἐργασία αὐτοῦ καρποφόρος. 2) ὁ *Κωνστ. Γκράντζος* ἐκ Τσερβαρίου, ἐτῶν 23, ἔγγαμος (ἄρτι), ἔχων ἀπολυτήριον τοῦ Γυμνασίου Σεργῶν, ἔτη ὑπηρεσίας 4 ἐν χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 47 εἰκοσόφρ. Εἶναι προσεκτικός, μελιχίος, ἀξιοπρεπής καὶ ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην. Τὸ διδακτήριον

εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκές μόνον ὡς δημοτικόν σχολεῖον (ἔχον 2 δωμάτια) καὶ ἐν οὐχὶ καλῇ καταστάσει. Πρὸς τελείαν ἐπισκευὴν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 3 χιλ. δραχμῶν· συμφέρει ὁμως ἀντ' αὐτοῦ νὰ κτισθῇ ἕτερον ἐν θέσει καταλληλοτέρῳ. Ἔχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα πεπαλαιωμένα, ἐλλείπουν ὁμως σχεδὸν πάντα τὰ διδακτικὰ ὄργανα, χάρται, εἰκόνες, ἀριθμητήριον, σφαῖρα κ.λ.π. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) δραχ. 800 ἐτησίως, τόκοι κληροδοτήματος κατατεθειμένου ἐν τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ ὑπὸ Ἀναστ. Ζωΐδου, Χαρίση Ἐξάρχου καὶ Κωνστ. Παντοσίτη, 2) Τόκοι ὁμολογιῶν ἀγορασθεισῶν ἐκ τόκων τοῦ πρώτου κληροδοτήματος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σχολείου δραχ. 800 ἐτησίως, 3) ἐνοίκια καλλιεργησίμων Ἐκκλησιαστικῶν ἀγρῶν 250-300 δραχμαὶ ἐτησίως 4) ἔκτακτοι πρόσοδοι ἐξ ἐνοικίων βουνοῦ δραχ. 800 (οὐχὶ πάντοτε) καὶ 5) εἰσοδήματα ἐκ δίσκου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτήσιος προϋπολογισμὸς τοῦ σχολείου εἶναι 100 εἰκοσόφραγκα, ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ 4 εἰκοσ. πρὸς ἐπισκευὴν κ.λ.π. Οὔτε ἐλλείμματα, οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια καὶ ἀσφαλῆ, αἱ δ' ἄλλαι κοινοτικαὶ πρόσοδοι ποικίλλουσιν. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησε κανονικῶς μετὰ μικρῶν διακοπῶν (1 περίπου μηνὸς) ἐνεκα τοῦ πολέμου. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ, θὰ πληρωθῇ ὁμως καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον περιλαμβάνον 3 τάξεις· μαθήτραι ἐγγεγραμμέναι ἐν αὐτῷ εἶναι 30 ἐν ὧ, ἥτοι Α' 15, Β' 9 καὶ Γ' 6, φοιτήσασαι πᾶσαι. Διδασκάλισσα εἶναι μία ἡ Ὀλγα Ζαχαροπλάστου ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 20, ἄγαμος, ἔχουσα ἀπολυτήριον τῆς 8ης τάξεως τοῦ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 7 ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ μισθόν 25 εἰκοσοφ. Φαίνεται, προσεκτικὴ, ἐπιμελὴς καὶ ἱκανῶς μεθοδική, ἀλλ' εἶναι δειλὴ καὶ ἄπειρος, ἀσκουμένη δύναται νὰ τελειοποιηθῇ. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν συνεχόμενον μετὰ τοῦ Ἀρρεναγωγείου καὶ ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει· ἔχει τὰ αὐτὰ ἐπιπλα κ.λ.π. Τοὺς αὐτοὺς πόρους καὶ προϋπολογισμὸν 30 εἰκοσ. ἥτοι τὸν μισθόν τῆς διδασκαλίσσης καὶ 5 εἰκοσ. διὰ τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας καὶ δι' ὁδοιπορικὰ αὐτῆς. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν. Ἐλειτούργησε καὶ τοῦτο ὅσον καὶ ὅπως καὶ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον, ὃ δὲ μισθὸς τῆς διδασκαλίσσης ἐπληρώθη ὡς καὶ τῶν διδασκάλων:

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ Τσερβάρι ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 7½ ὥρας. Πρὸς ΝΑ αὐτοῦ εἶναι τὰ Ἄνω Σουδενὰ ὥρ. 1, πρὸς τὰ Ν.Δ., τὰ Κάτω Σουδενὰ ὥρ. ½, πρὸς τὰ Β.Δ. ἡ Ἀρτσιόστα

ὥρ. 1½ καὶ πρὸς Β. τὸ Βηττικὸν ὥρ. 1½. Ἡ μετὰ τούτων συγκοινωνία εἶναι εὐκόλος τὸ θέρος, δύσκολον δμως ὅπωςδήποτε καθίσταται κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ διὰ τὴν φιλεργίαν καὶ ἡσυχίαν διακρινόμενοι κάτοικοι τοῦ Τσερβαρίου, ζητοῦσι νὰ διατηρηθῇ πλήρες τὸ ἀρχαῖον καὶ καλῶς πάντοτε λειτουργήσαν Σχολεῖον αὐτῶν, νὰ ἰδρυθῇ νέον διδασκῆριον καταλληλότερον καὶ ἐν καταλληλότερα θέσει, τὸ δ' ὑπάρχον ἐπισκευαζόμενον νὰ χρησιμεύῃ ὡς διδασκῆριον τῶν θηλέων. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων, νὰ τακτοποιηθῶσιν οἱ κοινοτικοὶ πόροι καὶ νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ μελισσοκομία καὶ σηροτροφία, αἵτινες δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσιν.

Ἐν Τσερβαρίῳ τῇ 29ῇ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



24. ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Α' Όνομασία. (ιδε άνω Σουδενά σελίς 70).

Β' Γεωγραφική εξέταση. Τò χωρίον τουτο κείται Β.Δ. τών Ίωαννίνων καί Δ. του Τσεπελόβου, είναι ανατολικόν επί επικλινούς ξηροῦ καί ανωμάλου εδάφους παρὰ τήν ανατολικῶς εκτεινομένην πεδιάδα τών Σουδενών, τò κλίμα αὐτοῦ είναι εὔκρατον καί υγιεινόν, τò εδαφος ἐν μέρει ομαλόν καί εὐφορώτατον, τὰ δέ προϊόντα αὐτοῦ δημητριακοὶ καρποὶ, κτηνοτροφικά εἶδη, οἶνος καί ὄσπρια.

Γ' Εθνολογική εξέταση. Πάντες είναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι μίαν ἀποτελοῦντες κοινότητα, ἀνέρχονται εἰς 700 καί ὁμιλοῦσι μόνον τήν Ἑλληνικήν.

Δ' Κοινωνιολογική εξέταση. Ἡ πνευματικὴ καί κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα είναι καλή, πάντων ὄντων ἐγγραμμάτων, πολλῶν δ' ἐπιστημόνων κ.λ.π. διακρίνονται δὲ ἐνταῦθα διὰ τήν φιλεργίαν αὐτῶν ἄνδρες καί γυναῖκες. Ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργόν, κτηνοτρόφον καί διδάσκαλον, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι εἰς παλαιάν Ἑλλάδα, Αἴγυπτον, Μ. Ἀσίαν καί Ἀμερικὴν καί εὐποροῦσι μετρίως.

Ε' Εκπαιδευτικὴ εξέταση. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν Ἠνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον ἐκ 4 τάξεων δημοτικοῦ καί μιᾶς ἑλληνικοῦ (ἄλλοτε τριῶν) Σχολείου. Ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθηταὶ είναι ἐν ὧ 40 ἦτοι Α' 6, Β' 12, Γ' 6, Δ' 4, ΣΤ' 7 καί Νηπιαγ. 3, φοιτήσαντες δὲ 38. Διδάσκαλοι είναι δύο 1) ὁ Γρηγόριος Στάρρας ἐκ Κάτω Σουδενών, ἐτῶν 36, ἔγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 18 ἐν Ἡπείρῳ καί Θράκῃ καί ἐτήσιον μισθόν 55 εἰκοσόφραγκα. Είναι πολὺ καλῶς κατηρτισμένος, εὐπρόσωπος, μειλίχιος, ἐργατικός, ἐνθουσιώδης καί ἱκανῶς εὐμέθοδος. 2) ὁ Νικ. Κ. Στάρρας, ἐκ Κάτω Σουδενών, ἐτῶν 39, ἔγγαμος ἔχων 7 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 13 ἐν χωρίοις τῆς Ἡπείρου καί ἐτήσιον μισθόν 44 εἰκοσόφραγκα. Είναι ἐργατικός, εὐπροσήγορος καί ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην εἰ καί προλαμβάνει πολλάκις τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν. Τò διδακτῆριον τοῦ Σχολείου είναι κοινοτικόν, ἐπαρκές, ἐκ 4 δωματίων καί ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχει ὅμως περιορισμένον προαύλιον καί χαμηλὴν ὀροφήν, διὸ δεῖται μικρᾶς μεταρρυθμίσεως. Ἔχει τὰ ἄλλα ἐπιπλα καί βιβλιοθήκην συγκειμένην ἐκ κλασικῶν συγγραφέων, λεξικῶν Γαζῆ, Βυζαντίου κ.λ.π. καί ἔκ τινων περιοδικῶν. Ἐλλείπουσι δὲ εἰκόνες, χάρται καί λοιπὰ ὄργανα. Πόροι τοῦ Σχολείου είναι 1) λίραι 5 ἔξ ἐνοικίων τοῦ

ἐν Ἰωαννίνοις μαγαζίου τοῦ Κουνδούρη διατάξαντος διὰ διαθήκης νὰ δίδωνται τῇ Κοινότητι κατ' ἔτος ὑπὲρ τοῦ σχολείου ἀρρένων 2) οἱ τόκοι 45 λιρῶν κατατεθειμένων ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐφορείας ἐν τῇ Τραπεζῇ Ἀθηνῶν, εἰσπραχθεῖσων δὲ ἐκ τοῦ ἐξ 125 λιρῶν κληροδοτήματος τοῦ Ἀλεξ. Κατσέλη. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κληροδοτήματος τούτου εἶναι πιθανὸν νὰ εἰσπραχθῇ παρὰ τοῦ ἄλλοτε διαχειριστοῦ καὶ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης Θεοδώρου Τζιμοπούλου ἐκ Μπάγιας καταγομένου καὶ ἐν Νασλῇ διαμένοντος, ὁπότε θὰ αὐξηθῇ τὸ κληροδότημα τούτο. 3) ἄγονος πόρος εἶναι οἱ τόκοι 2 χιλ. δραχμῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ Ἐθνικῇ τραπεζῇ ὑπὸ τοῦ Ἑμμ. Ντόβα, οἵτινες ὁμως θὰ δίδωνται μετὰ τὸν θάνατον τῆς ζώσης συζύγου αὐτοῦ. 4) κοινοτικά εἰσοδήματα α) ἐξ ἐνοικίων ἐνὸς μύλου 20 λίραι ἐτησίως β) ἐκ γεωμόρου Ἐκκλησι. γαιῶν 20 εἰκοσόφρα. καὶ γ) ἐκ δίσκων τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τούτοις ἡ Στασινὴ Μπουραζάνη ἀφῆκε διὰ διαθήκης τῇ Κοινότητι ὑπὲρ τοῦ Σχολείου τὴν ἐνταῦθα οἰκίαν αὐτῆς, ἀλλ' εἰσέτι δὲν εἰσεπράχθη εἰσόδημα ἐξ αὐτῆς τῶν κληρονόμων ἀμφισβητούντων αὐτήν. Προϋπολογισμὸς τοῦ σχολείου εἶναι 100 εἰκοσόφραγκα, ἧτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ ὀλίγα πρὸς ἀγορὰν γραφικῆς ὕλης, πρὸς ἐπισκευὴν τῶν διδακτηρίων κ.λ.π. Ἑλλειμμα θὰ προκύψῃ κατὰ τὸ ἔτος τούτο περὶ τὰ 20 εἰκοσόφραγκα, ἔνεκα τῶν ἐκτάκτων ἐξόδων τοῦ πολέμου. Τὰ κοινοτικά κ.λ.π. εἰσοδήματα εἶναι πάγια καὶ ἀσφαλῆ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 10 7βρίου ἕως 10 8βρίου καὶ ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου μέχρι σήμερον τακτικῶς. Οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ἐν μέρει (τὸ 2/3 μὴ ὑπαρχόντων ἄλλων χρημάτων).

II. Ἐν Παρθεναγωγείῳ, τὸ Στύλειον, ἔχον 4 τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ Α' τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθήτριά εἶναι ἐν ὧν 33, ἧτοι, Α' 4, Β' 4, Γ' 6, Δ' 8, Ε' 7 καὶ Νηπιαγ. 4, φοιτήσασαι δὲ 30. Διδασκάλισσαι δὲ δύο 1) ἡ Πολυξένη Γιακουμῇ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 34, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 8ης τάξεως τοῦ Ἑλισαβετείου, ἔτη υπηρεσίας 19 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 26 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι καλῶς κατηρτισμένη, ἔχουσα πείραν, ἐπιμέλειαν καὶ ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην καὶ 2) ἡ Φωτεινὴ Γιακουμῇ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 24, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς Β' τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 9 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 18 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι καὶ εἰδικὴ διδασκάλισσα τῆς κοπτικῆς καὶ ῥαπτικῆς βοηθητικῶς μόνον διδάσκουσα ἐνταῦθα καὶ τινὰ μαθήματα. Διὸ εἶναι ἄπειρος καὶ ἀμέθοδος, ἱκανὴ ὁμως ἐν τοῖς ἐργοχείροις κ.λ.π. Τὸ διδακτήριον εἶναι κοινοτικόν

κτισθὲν δαπάνη τοῦ Μιχ. Στύλου καὶ δωρηθὲν τῇ Κοινότητι· εἶναι ἐπαρκέστατον συνιστάμενον ἐκ 4 δωματίων ἄνω καὶ 4 κάτω, καταλληλοτάτων καὶ ἰδιαιτέρων εισόδων, ἔχει αὐλήν, ὕδωρ ἰδιαίτερον καὶ πάντα τὰ χρειώδη· εἶναι εὐάερον καὶ εὐήλιον καὶ λαμπρὸν νεόδμητον οἰκοδόμημα, καταλληλότατον ὡς Σχολεῖον καὶ Ὑφαντήριον. Ἔχει τὰ ἄλλα ἐπιπλά ἐν καλῇ καταστάσει πλὴν τῶν διδακτικῶν ὀργάνων πάντων. Πρὸς τοῦτοις ἔχει καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα ὑφαντικῆς. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι οἱ τόκοι ἐνὸς κληροδοτήματος τοῦ κτίσαντος τὸ Παρθεναγωγεῖον Μ. Στύλου καταλιπόντος διὰ διαθήκης, γενομένης ἐν Ἰμπραῖλα. 40 χιλ. φράγκα ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν συντηρῆται τὸ Στύλειον Παρθεναγωγεῖον. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ δωρητοῦ Σπυρίδων Στύλος διαχειριζόμενος τὴν πατρικὴν περιουσίαν ὅλην δίδει μόνον 50 εἰκοσόφρ. ἐτησίως, ὑπάρχει ὅμως ἐλπίς νὰ δώσῃ περισσότερα, ἂν ἐκκαθαρισθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες ἄλλοι ἐκκρεμεῖς μετὰ τῆς Κοινότητος λογαριασμοὶ αὐτοῦ. Προϋπολογισμὸς τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι 50 εἰκοσόφρ. οὔτε ἔλλειμα οὔτε πλεόνασμα ὑπάρχει. Τὸ κληροδότημα τοῦτο δὲν εἶναι ἀσφαλές. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 8βρίου μέχρι 15ης 8βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι σήμερον, οἱ μισθοὶ ἐπληρώθησαν ἐν μέρει μόνον ἐκ δυστροπίας τοῦ διαχειριζομένου ἐνταῦθα τοὺς πόρους τοῦ Παρθεναγωγείου, συγγενοῦς τοῦ δωρητοῦ κ. Ματθαίου Παππαγεωργίου, κακῶς διαχειριζομένου τὸν σχολικὸν τοῦτον πόρον, ἅτε ζητοῦντος παρὰ τῶν διδασκαλισσῶν ποσοστὰ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλοντος αὐταῖς τὴν θέλησιν αὐτοῦ κ.λ.π. κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν κατοίκων.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 7 ὥρας, τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 6 ὥρας. Β.Α. αὐτοῦ 3/4 ὥρας κεῖται τὸ Τσερβάριον, Α. 1 ὥρ. τὰ Ἄνω Σουδενά, Ν. 2 ὥρας τὸ Μπούλτση καὶ Ν.Δ. 1½ ὥρ. οἱ Νεγάδες. Ἡ συγκοινωνία εἶναι εὐκόλος μετὰ πάντων.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου, διακρινόμενοι διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ φιλομουσίαν αὐτῶν, ἀπαιτοῦσι 1) Νὰ ἐξακολουθήσωσι λειτουργοῦντα τὰ Σχολεῖα αὐτῶν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε· 2) Νὰ κανονισθῇ τὸ κληροδότημα Στύλου αἰρομένης τῆς μεταξὺ τοῦ κ. Σπυρ. Στύλου καὶ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις ἐμποροῦ Ἀριστ. Παππαγεωργίου διαφορᾶς, ὁ δωρητὴς Μ. Στύλος εἶχε δώσῃ τὸ ἐν τῇ διαθήκῃ ἀναφερόμενον ποσὸν τῶν 40 χιλ. δραχμῶν εἰς τὸν Ἀριστ. Παππαγεωργίου, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀγοράσῃ οὗτος ὑπὲρ τοῦ Παρθεναγωγείου Κάτω Σουδενῶν τὸν βάλτον τῆς Βελλᾶς, ὁ βάλ-

τος δὲν ἡγοράσθη καὶ ὁ Σπυρ. Στύλος ζητεῖ παρὰ τοῦ Παππαγεωργίου τὰς 40 χιλ. ἐντόκως, ἐκεῖνος προσφέρει αὐτὰς ἄλλ' ὑπὸ ὄρους καὶ ἐντεῦθεν ἡ διαφορὰ τοῦ Σπυρ. Στύλου καὶ τῆς Κοινότητος, δι' ἣν κινδυνεύει ν' ἀπολεσθῇ τὸ ὅλον κληροδότημα τοῦ Παρθεναγωγείου. Ἐκτὸς τούτων ἀνάγκη εἶναι νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων ἐνταῦθα καὶ νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ τὰ μέγιστα δυναμένη νὰ εὐδοκιμήσῃ μελισσοκομία κ.λ.π.

Ἐν Κάτω Σουδανοῖς τῇ 30ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



25. ΔΟΒΡΑ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία εἶναι Σλαβική ἐκ dobro = καλός, ἐκ τῆς καλῆς ἴσως παρακειμένης πεδιάδος ἢ ἐκ τῆς καλῆς θέσεως ἢ ἐκ τοῦ καλοῦ ὕδατος τοῦ χωρίου τούτου.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ΝΔ τοῦ Τσεπελόβου, ἐντὸς ἀδένδρου καὶ πετρώδους κοιλάδος ἐπὶ τοῦ Μιτσικελίου, εἶναι χωρίον ὀρεινόν, ἔχει κλίμα ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν, ἔδαφος ἐν μέρει ἀνώμαλον καὶ μετρίως εὐφορον καὶ προϊόντα δημητριακοῦς καρποῦς, κτηνοτροφικὰ εἶδη καὶ οἶνον.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἀείποτε ὁμόδοξον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 850 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τραχείας Ἡπειρωτικῆς προφορᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι καλὴ. Πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράματοι, πλεῖστοι δ' ἐπιστήμονες, ἀνεπτυγμένοι, ἐργατικοί, εὐπαρουσίαστοι, καθαροὶ καὶ ὁμιλητικοί. Ἐπαγγέλλονται τὸν γεωργὸν καὶ κτηνοτρόφον, ἀποδημοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Θράκην, Μακεδονίαν, Μ. Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ εὐποροῦσιν ὥς φίλεργοι καὶ δραστήριοι.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν πληρῇ Ἑλληνικὸν σχολεῖον μετὰ 3 τάξεων ἐγγεγραμμένοι μαθηταὶ ἐν αὐτῷ εἶναι ἐν ὅλῳ 22, ἥτοι τάξ. Α' 9, Β' 7 καὶ Γ' 6, φοιτήσαντες πάντες. Διδάσκαλοι δὲ ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ ὁμοῦ εἶναι δύο 1) ὁ *Ἡλίας Κ. Περτσάλης* ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 24, μεμνηστευμένος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 5 ἐν Κάτω Σουδενοῖς καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐτήσιον μισθὸν 40 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι καλῶς συγκεκροτημένος, ἔχει καλὴν συμπεριφορὰν, ζῆλον, δραστηριότητα καὶ ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην, στερεῖται ὁμῶς θάρρους, 2) ὁ *Κωνσ. Περτσάλης* ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 47, ἑγγαμος ἔχων 4 τέκνα, ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας, πτυχίον τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν καὶ εἰσιτήριον 2ετοῦς φοιτητοῦ τῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἔτη ὑπηρεσίας 28 ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 80 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἄριστος διδάσκαλος, ἔχων γνώσεις πολλὰς καὶ πείραν μακράν, συμπεριφορὰν καὶ τρόπον ἀρμόζοντα καὶ μέθοδον καλὴν. Τὸ διδασκῆριον τοῦ Σχολείου εἶναι κοινοτικὸν ἀνεγερθὲν δαπάνῃ τοῦ Κωνστ. Ρόγκου, ζῶντος ἐτι, εἶναι ἐπαρκὲς ἔχον 4 αἰθούσας, 1 εἴσοδον μεγάλην καὶ 2 μικρὰ δωμάτια, ἐν

ἀρίστη καταστάσει, εὐήλιον, εὐάερον, μετὰ καλοῦ φωτισμοῦ κ.λ.π. ἔχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ σκεύη, ὀλίγον παλαιά, στερεῖται δὲ πινάκων Φυσικῆς, Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ χαρτῶν. ἔχει πρὸς τούτοις μίαν ὑδρόγειον σφαῖραν καὶ γεωμετρικά τινα σχήματα. Πόροι τοῦ σχολείου εἶναι ἐκ κληροδοτημάτων 1) τοῦ Ἀλεξίου Ἰωάννου, καταθέσαντος ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ 24 χιλ. δραχμὰς ἐπ' ὀνόματι καὶ πρὸς συντήρησιν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Δοβρᾶς. 2) διαφόρων ἄλλων μικρῶν κληροδοτημάτων, ἀνερχομένων εἰς 18 χιλ. δραχμὰς κατατεθειμένας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Δοβρᾶς 3) ἐξ ἐπιχορηγήσεως τῆς μονῆς Ἀσπραγγέλων δρχμ. 370 ἐτησίως. 4) Κυμαινόμεναι πρόσοδοι ἐκ τοῦ δίσκου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ συνεισφορῶν. 5) ἐξ ἐνοικίων ἐνὸς ξενοδοχείου τῆς Κοινότητος δραχ. 200 ἐτησίως. Τὸ πάγιον εἰσόδημα τῶν κληροδοτημάτων ἀνέρχεται εἰς 1800 δραχμὰς ἐτησίως συμπληρουμένας διὰ τῶν ἐκτάκτων εἰσοδημάτων. Ἐτήσιος δὲ προϋπολογισμὸς αὐτοῦ εἶναι 41 εἰκοσόφραγκα μόνον. Ἐλλείμματα καὶ πλεονάσματα δὲν ὑπάρχουσι. Τὸ ἄλλοτε ἐναπομεῖναν μικρὸν πλεόνασμα ἐκεφαλαιοποιήθη. Τὰ κληροδοτήματα εἶναι πάγια καὶ ἀσφαλῆ. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 1ης 7βρίου ἕως 12 8βρίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι σήμερον. Ἐξετάσεις ἐγένοντο ἐνώπιόν μου καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπῆντησαν καλῶς.

II. Ἐν Δημοτικὸν σχολεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένους μαθητὰς ἐν ὧν 34, ἥτοι Α' 16, Β' 2, Γ' 12, Δ' 0 καὶ Νηπιαγ. 4. Διδάσκαλοι δύο οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ. Τὸ διδακτῆριον κοινὸν τῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἐπιπλα κ.λ.π. τὰ αὐτά. Πόροι οἱ αὐτοί, προϋπολογισμὸς 83 εἰκοσόφραγκα. Ἐλειτούργησεν ὡς καὶ τὸ Ἑλληνικόν, οἱ δὲ μισθοὶ ἐπληρώθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ.

III. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις καὶ ἐγγεγραμμένας μαθητρίδας 44 ἐν ὧν, ἥτοι Α' 17, Β' 11, Γ' 4, Δ' 0 καὶ Νηπιαγ. 12, φοιτησάσας πάσας. Διδασκάλισσαι ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ἡ Αἰκατερίνη Ν. Σκαπαρᾶ, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 18, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 9ης τάξεως τοῦ Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας δύο ἐνταῦθα καὶ ἐτήσιον μισθὸν 22 εἰκοσόφραγκα. Φαίνεται φιλόπονος καὶ τακτικὴ, ἀλλ' εἶναι δειλὴ καὶ ἄπειρος καὶ ἐξετάζει διὰ τοῦ βιβλίου 2) ἡ Εὐνομία Γ. Στάρρα, ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἐτῶν 22, ἄγαμος, ἔχουσα ἀπολυτῆριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Ἀρτισίστης, ἔτη ὑπηρεσίας 3 ἐνταῦθα καὶ ἐτήσιον μισθὸν 12 εἰκοσόφραγκα. ἔχει θάρρος καὶ γνώσεις ἀλλ' εἶναι κυρίως διδασκάλισσα τῶν ἐργοχείρων καὶ τῆς ῥαπτικῆς. Τὸ διδακτῆριον εἶναι κοινοτικόν, τὸ αὐτὸ οἶκημα ἐν ᾧ καὶ τὸ Ἀρρε-

ναγωγείον. Μετά τινα ὁμως ἔτη, ὅταν θὰ ἀποθάνῃ ἡ σύζυγος τοῦ εὐεργέτου Ἀλεξίου Ἰωάννου, ἡ Κοινότης θ' ἀποκτήσῃ ἴδιον Παρθεναγωγείον καταλληλότατον, τὴν οἰκίαν τοῦ εὐεργέτου, ἣν οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του ἀφίνει τῇ Κοινότητι. Ἐπιπλα καὶ σκεύη καὶ πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου, προϋπολογισμὸς δὲ αὐτοῦ 37 εἰκοσόφραγκα. Ἐλειτούργησε καὶ τοῦτο ὡς καὶ τὸ Ἀρρεναγωγείον, οἱ δὲ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν ἐπληρώθησαν κατὰ τὰ 2/3 μόνον.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 5 ὥρας. Πρὸς Α. αὐτοῦ 1/2 ὥραν κεῖται τὸ Μπούλτση, πρὸς Β.Α. 1 1/2 ὥραν τὸ Σωποτσέλιον, πρὸς Β. 2 ὥρας τὰ Ἄνω καὶ Κάτω Σουδενὰ καὶ πρὸς Δ. 1/2 ὥραν τὸ Γκαβρισιὸ καὶ Πετσάλι τοῦ τμήματος Κουρέντων.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἡ κοινότης Δοβρᾶς ἀξιοὶ καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ ἴδιον Ἑλληνικὸν σχολεῖον ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, εἰς ὃ δύνανται νὰ φοιτῶσι μαθηταὶ καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων Μπούλτση καὶ Γκαβρισιῶν. Ἀνάγκη εἶναι ἐνταῦθα 1) νὰ ἐξετασθῶσι καλῶς τὰ μνημονευθέντα κληροδοτήματα, ἔτι δὲ καὶ ἕτερα δύο τοιαῦτα ἐπίδικα, τὸ τοῦ Ἀλεξίου Γερομίχα καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν Οἰκονόμου, περὶ ὧν γινώσκουσιν ἐν τῇ Ι. Μητροπόλει. 2) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων 3) Νὰ διορισθῇ εἰδικὸς Σχολάρχης ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ. 4) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ μετὰ τοῦ ἄλλου Ζαγορίου ἐκεῖθεν καὶ ἡ μετὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐντεῦθεν συγκοινωνία. 5) Νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ κτηνοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ σηροτροφία, αἵτινες δύνανται τὰ μέγιστα νὰ εὐδοκιμήσωσιν καὶ 6) νὰ μετακομισθῇ τὸ Νεκροταφεῖον καὶ νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῷ χώρῳ αὐτοῦ γυμναστήριον τοῦ Σχολείου.

Ἐν Δοβρᾶ τῇ 31ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἀ. Καθάρειος



26. ΜΠΟΥΛΤΣΗ

Α' Όνομασία. Άγνωστος ή σημασία τῆς λέξεως. Λέγεται τὸ Μπούλτσι, ἡ Βούλτση καὶ τὸ Μπούλτση κατὰ γενικὴν κυρίου ὀνόματος.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Κεῖται Β.Δ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ν.Δ. τοῦ Τσεπελόβου, ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Μιτσικελίου, ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινούς καὶ εὐϋδρου, ἐντὸς καρποφόρων δένδρων καὶ κήπων· εἶναι χωρίον ὀρεινόν ἀνατολικόν, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν ἀλλ' ὀλίγον ὑγρόν, ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ ἄγονον καὶ ὡς προϊόντα κτηνοτροφικὰ εἶδη, ὀλίγους δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ὀλίγας ὀπώρας.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Ἀπαντες εἶναι Ἑλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μίαν ἀείποτε ὁμόφυλον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 400 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ προφορᾶς καθαρᾶς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα εἶναι καλὴ, διότι πάντες οἱ ἄρρενες κάτοικοι, ἐν μέρει δὲ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, ζῶσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Ἰωαννίνοις, ἐνθα ἐμπορεῦνται· οἱ ἐλάχιστοι ἐναπομένοντες ἐν τῷ χωρίῳ καὶ κυρίως αἱ γυναῖκες καταγίνονται εἰς μικρὰν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι εἰς Ἰωάννινα, Ρουμανίαν, Μακεδονίαν κ.λ.π. καὶ εὐποροῦσιν οἱ πλεῖστοι πλὴν ἐλαχίστων πενομένων.

Ε' Ἐκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι.

Ι. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον ἐκ 4 τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ καὶ 2 τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶναι ἐν ὅλῳ 23, ἥτοι Α' 2, Β' 2, Γ' 3, Δ' 4, Ε' 6, ΣΤ' 3 καὶ Νηπιαγ. 3, φοιτήσαντες πάντες. Διδάσκαλοι δ' ἐν αὐτῷ εἶναι δύο, 1) ὁ *Βασίλειος Ζουρδούμης* ἐξ ἄνω Σουδενῶν, ἐτῶν 24, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 4 ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 40 εἰκοσόφρ. Εἶναι καλῶς κατηρτισμένος καὶ ἔχει τρόπους καὶ συμπεριφορὰν καλὴν, ἀλλὰ στερεῖται δραστηριότητος καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ δὲν φαίνεται πολὺ καρποφόρος, 2) ὁ *Κίμων Καρπούζης* ἐκ Τσερβαρίου, ἐτῶν 23, ἔγγαμος (νεωστί), ἔχων ἀπολυτήριον τοῦ Γυμνασίου Σερρών, ἔτη ὑπηρεσίας 3 ἐν χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 40 εἰκοσόφραγ. Εἶναι καὶ οὗτος καλῶς κατηρτισμένος καὶ μελίχιος, ἀλλ' ἐλλεῖπει καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἡ πείρα, ἡ δραστηριότης καὶ τὸ θάρρος. Τὸ διδασκῆριον τοῦ Σχολείου εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς μόνον ὡς δημοτικὸν σχολεῖον (ἐκ δύο δωματίων) καὶ ἐν μετρίᾳ καταστάσει ὡς παλαιόν. Ἐχει τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα πεπαλαιωμένα, ἐλλεῖπουσι δὲ

χάρται μόνον καὶ εἰδικὰ διδακτικὰ ὄργανα. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι μόνον ὀλίγοι κοινοτικοὶ πόροι προερχόμενοι 1) ἐκ δίσκων τῆς Ἐκκλησίας καὶ 2) ἐκ τόκων τοῦ ἐν τῇ Τραπεζῇ κατατεθειμένου μικροῦ ποσοῦ τοῦ σχηματισθέντος καὶ σχηματιζομένου ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἀποθησκόντων καταλειπομένων χρημάτων κατ' ἔθιμον σχεδὸν ὑποχρεωτικόν. Προϋπολογισμὸς δὲ τοῦ Σχολείου εἶναι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ περὶ τὰ 10 εἰκοσόφραγκα διὰ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ σχολείου, ἥτοι ἐν ὧ 90 εἰκοσόφραγκα. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα. Αἱ πρόσοδοι εἶναι ὠρισμέναι ἄλλ' ἀνεπαρκεῖς. Τὸ Σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 10-30 7βρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον τακτικῶς. Οἱ μαθηταὶ ἐξετασθέντες ἀπῆντησαν μετρίως. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν κατὰ τὰ 3/4 μόνον.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον ἔχον 4 τάξεις, ἐγγεγραμμένας μαθητρίας 22 ἐν ὧ ἥτοι Α' 6, Β' 6, Γ' 6, Δ' 4, φοιτησάσας πάσας. Διδασκάλισσαι ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ἡ *Μαρία Νακοπούλου* ἐξ Ἰωαννίνων ἐτῶν 18, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 8ης τάξεως τοῦ Ἑλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας 4 ἐν διαφόροις χωρίοις, καὶ ἐτήσιον μισθὸν 24 εἰκοσόφραγκα. Εἶναι ἐπιμελής καὶ δραστηρία, ἄλλ' ἄπειρος καὶ ἄνευ διδακτικῆς τέχνης, ἐχομένη τοῦ βιβλίου καὶ μὴ ὑποβάλλουσα καλῶς τὰς ἐρωτήσεις, ἀσκουμένη δύναται νὰ βελτιωθῇ. 2) ἡ *Πηνελόπη Ροδάνα* ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 25, ἄγαμος, διδασκάλισσα τῆς ῥαπτικῆς πρακτικῆ, λαμβάνουσα μισθὸν 17 εἰκοσόφραγκα. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν, δωρηθὲν τῇ Κοινότητι ὑπὸ τοῦ Δημ. Ξυνοῦ, ἐπαρκὲς ἔχον 4 δωμάτια, ἀλλὰ παλαιὸν καὶ στεροῦμενον ἐπαρκοῦς φωτισμοῦ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 300 δραχμάς. Ἐχει τὰ ἄλλα ἐπιπλα, πλὴν χαρτῶν καὶ διδακτικῶν ὀργάνων. Πόροι αὐτοῦ εἶναι ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἀποθησκόντων καταλειπομένων καὶ ἐκ τῶν δίσκων ὡς καὶ τοῦ Ἀρρεναγωγείου, ἔτι δὲ καὶ ἔκτακτος πόρος τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι 100-120 δραχμαὶ ἐκ τινος λαχείου κατὰ τὰς ἐξετάσεις, κληρουμένων τῶν ἐργοχείρων τῶν μαθητριῶν ὑπὲρ τοῦ Παρθεναγωγείου. Προϋπολογισμὸς τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι μόνον οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν. Ἐλλείμματα ἢ πλεονάσματα δὲν ὑπάρχουσιν. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησεν ἀτάκτως ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι τῆς 20ης Ἀπριλίου καὶ ἀπὸ 1ης Μαΐου τακτικῶς μέχρι σήμερον. Ἐγένοντο ἐξετάσεις καὶ ἐπιθεώρησις καὶ αἱ μαθήτραι ἀπῆντησαν ὁπωσδήποτε καλῶς. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν ἐπληρώθησαν ἐν μέρει μόνον.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχει τῶν Ἰω-

αννίνων περί τὰς 6 ὥρας τοῦ δὲ Τσεπελόβου περί τὰς 4 ὥρας. Ν.Α. αὐτοῦ εἰς 2 ὥρας εἶναι ἡ Τσονδήλα, Α. 2½ ὥρας ἡ Μπάγια, Β.Α. 1 ὥραν τὸ Σωποτσέλιον, Β 2 ὥρας τὰ δύο Σουδενὰ καὶ Δ. ½ ὥραν ἡ Δοβρά. Ἡ συγκοινωνία εἶναι εὐκόλος μόνον μετὰ τῆς Δοβράς.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Ἐνταῦθα δὲν δίδεται μεγάλη προσοχὴ εἰς τὸ Σχολεῖον, εἴτε διότι οἱ ἄνθρωποι διαμένουσι σχεδὸν διαρκῶς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἀλλαχοῦ, εἴτε διότι ἡ Κοινότης δὲν ἔχει πόρους. Ἑλληνικὸν σχολεῖον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λειτουργῇ ἐνταῦθα, διότι οἱ μαθηταὶ δύνανται νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ ἐν Δοβρά, ἐκτὸς ἂν καταργηθῇ τὸ τῆς Δοβράς καὶ διατηρηθῇ τὸ τοῦ Μπούλτση, φοιτῶντων εἰς αὐτὸ καὶ ἐκ τῆς Τσονδήλας μαθητῶν, ὅπερ δύσκολον. Ἀνάγκη πρὸς τούτοις ἐνταῦθα νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τῶν Σχολείων ἀμφοτέρων καὶ νὰ σχηματισθῇ ἐν μεικτὸν Νηπιαγωγεῖον, ἔτι δὲ νὰ ἐπισκευασθῶσι τὰ διδασκτήρια ἀμφοτέρω καὶ νὰ μετακομισθῇ τὸ παρὰ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον Νεκροταφεῖον, ὃ δὲ χῶρος αὐτοῦ νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς γυμναστήριον καὶ προαύλιον τοῦ Σχολείου. Πρὸς τούτοις ἡ Κοινότης δεῖται καὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως, εἰσαγομένης ἐνταῦθα τῆς μελισσοκομίας καὶ σηροτροφίας καὶ ἀναπτυσσομένη τῆς συγκοινωνίας πρὸς δημιουργίαν κοινοτικῶν πόρων κ.λ.π.

Ἐν Μπούλτση τῇ 30ῇ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



V. NOTION ZAΓOPION (ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΝ)

27. ΔΡΕΣΤΕΝΙΚΟΝ

Α' Όνομασία. Ἡ ὀνομασία αὕτη, ἂν δὲν πρέπει νὰ ἐκφέρηται κατὰ γενικὴν κυρίου ὀνόματος Δρεστενίκου, ὡς κοινῶς λέγεται, προῆλθεν ἴσως ἐκ τῆς Κουτσοβλαχικῆς λέξεως *driesteale* = νεροτριβή, διότι ὄντως εἶχον ἐνταῦθα ἄλλοτε οἱ ποιμένες τῶν πέριξ πεδινῶν μερῶν τὴν νεροτριβὴν αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῶν Κουτσοβλάχων ποιμένων διέμενον ἐνταῦθα καὶ Ἀλβανοὶ τοιοῦτοι (ἐξαιρετικῶς μόνον ἐνταῦθα εἰσχωρήσαντες ἐκ τῶν δυτικῶν τῆς Ἡπείρου χωρῶν), τὸ χωρίον τοῦτο θεωρεῖται συνοικισμὸς μεικτὸς ἐκ Κουτσοβλάχων καὶ Ἀλβανῶν, διό καὶ νῦν ἐτι οἱ γείτονες Γρεβενιτηνοὶ καλοῦσι τοὺς Δρεστενικίους Ἀρβανίτας. Τὸ περίεργον δ' εἶναι ὅτι ἐνταῦθα ἀπὸ πολλῶν ἐκατονταετηρίδων μόνον ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὁμιλεῖται μετὰ προφορᾶς ὄντως ξε-νιζούσης καὶ τραχυτέρας τῆς συνήθους Ἡπειρωτικῆς.

Β' Γεωγραφικὴ ἐξέτασις. Τὸ χωρίον κεῖται Β.Α. τῶν Ἰωαννίνων καὶ Ν.Α. τοῦ Τσεπελόβου. Εἶναι δὲ ὄρεινόν μεσημβρινόν χωρίον ἐπὶ τῶν Ν.Δ. κλιτύων παραφυάδος τῆς Πίνδου ἐντὸς εὐῦδρου καὶ συνδένδρου κοιλάδος, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ψυχρόν, ἔδαφος ἀνώμαλον ἀλλ' εὐφορον καὶ παράγει δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἶνον καὶ διαφόρους ὀπώρας, ὧν ἐξέχουσι τὰ εὖοσμα καὶ μεγάλα μῆλα.

Γ' Ἐθνολογικὴ ἐξέτασις. Πάντες ἐνταῦθα εἶναι Ἕλληνες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ὁμόδοξον καὶ ὁμόφυλον κοινότητα ἀποτελοῦντες, ἀνέρχονται εἰς 750 περίπου καὶ ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ προφορᾶς ταχυτέρας τῆς συνήθους Ἡπειρωτικῆς.

Δ' Κοινωνιολογικὴ ἐξέτασις. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐνταῦθα φαίνεται μικρά, εἰ καὶ πάντες σχεδὸν εἶναι ἐγγράμματοι καὶ παρουσιάζονται ὅπως δῆποτε εὐκοινώνητοι, εἶναι ὁμως πάντες πρόθυμοι πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν πρόοδον· ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἀποδημοῦσιν οἱ πλεῖστοι, εἰς Μ. Ἀσίαν,

ὀλίγοι δὲ εἰς Ἀμερικὴν ἐσχάτως, καὶ μόλις ἀποζῶσιν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἐργασίας, πλὴν ὀλίγων πενομένων.

Ε' Ἑκπαιδευτικὴ ἐξέτασις. Ἐνταῦθα λειτουργοῦσι:

I. Ἐν ἡνωμένον Ἀρρεναγωγεῖον περιλαμβάνον 4 τάξεις Δημοτικοῦ καὶ 2 Ἑλληνικοῦ (ἄλλοτε εἶχε καὶ 7ην) Σχολείου. Ἐγγεγραμμένοι ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶναι ἐν ὧν 27 (ἄλλοτε ἦσαν περισσότεροι), ἦτοι τὰ Α' 7, Β' 6, Γ' 3, Δ' 0, Ε' 5 καὶ ΣΤ' 6, φοιτήσαντες σχεδὸν πάντες. Διδάσκαλοι δ' ἐν αὐτῷ εἶναι δύο 1) ὁ Κωνστ. Δ. Βορόπουλος ἐκ Δόλιανης, ἐτῶν 21, ἄγαμος, ἔχων ἀπολυτήριον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 1 καὶ ἐτήσιον μισθὸν 28 εἰκοσόφραγα. Εἶναι ἱκανός, ἐπιμελής, προσεκτικός, εὐγενὴς τοὺς τρόπους καὶ ἔχει ἱκανὴν διδακτικὴν τέχνην, εἰ καὶ νέος 2) ὁ Εὐστάθιος I. Παπαευσταθίου ἐκ Γρεβενίτη, ἐτῶν 30, ἔγγαμος ἔχων 3 τέκνα, ἐνδεικτικὸν τῆς Γ' Γυμνασιακῆς τάξεως τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἔτη ὑπηρεσίας 6 ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἡπείρου καὶ ἐτήσιον μισθὸν 22 εἰκοσόφραγ. Εἶναι ἐπιμελής, τακτικός, εὐγενὴς καὶ ἱκανῶς εὐμέθοδος. Τὸ διδακτήριον τοῦ Σχολείου εἶναι κοινοτικόν, ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, ἔχει πάντα τὰλλα ἐπιπλα καὶ σκεύη, ἐλλείπουσι δὲ χάρται καὶ εἰκόνες καὶ ἴδια διδακτικὰ ὄργανα. Τὰ δὲ θρανία χρῆζουσιν ἐπισκευῆς. Πόροι τοῦ Σχολείου εἶναι 1) ἐξ ἑνὸς κοινοτ. μύλου δραχμ. 220, 2) ἐξ ἑνὸς παντοπωλείου δραχμ. 114. 3) ἐξ ἑνὸς κήπου ἐν Ἰωαννίνοις δραχμ. 233 καὶ 4) ἐκ συνεισφορῶν διάφορα ποσὰ καὶ 5) ἐκ δύο ἐν Ἰωαννίνοις οἰκιῶν ἐτήσιον εἰσόδημα δραχμ. 208. Ἐτήσιος δὲ προϋπολογισμὸς αὐτοῦ εἶναι 50 εἰκοσόφρ. ἦτοι ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων μόνον. Οὔτε ἐλλείμματα οὔτε πλεονάσματα ὑπάρχουσι. Τὰ εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος εἶναι πάγια πλὴν τοῦ δίσκου κυμαινομένου. Τὸ Σχολεῖον ἐλειτούργησεν ἀπὸ 15 Ἰβρίου ἕως 10 Ἰβρίου καὶ ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου μέχρι σήμερον. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἐπληρώθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀλλὰ θὰ πληρωθῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

II. Ἐν Παρθεναγωγεῖον, ἔχον 4 τάξεις καὶ μαθητρίας ἐγγεγραμμένας ἐν ὧν 16 ἦτοι Α' 6, Β' 5, Γ' 3, Δ' 2 καὶ Νηπιαγ. 10-15. Διδασκάλισσα ἐν αὐτῷ εἶναι μία ἡ Ἀγγελικὴ Καζαντζῆ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐτῶν 26, ἄγαμος, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν τῆς 8ης τάξεως τοῦ Ἐλισαβετείου Παρθεναγωγείου, ἔτη ὑπηρεσίας καὶ ἐτήσιον μισθὸν 19 εἰκοσόφραγ. Αὕτη κλείσασα τὸ σχολεῖον αὐτοβούλως, ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα· διὸ δὲν ἐγένετο ἐπιθεώρησις. Φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει πολλὴν κλίσιν εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Τὸ διδακτήριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι κοινοτικόν, κτισθὲν δαπάνῃ τοῦ Χριστοῦ Χατζηστεφανάκη καὶ δωρη-

θὲν τῇ Κοινότητι διὰ διαθήκης κατατεθειμένης ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων εἶναι ἐπαρκὲς καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, χρήζει ὁμως ἐπισκευῆς τινος ἐξωτερικῆς ἀπαιτούσης δαπάνην 400-500 περίπου δραχμῶν, ἃς ὀφείλει νὰ καταβάλῃ ἡ Κοινότης. Οὐδὲν σχεδὸν ἐπιπλὸν ἡ σκευὸς ὑπάρχει, διότι ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οὐδ' ἄλλο τι σχετικὸν εἶδος. Πόροι τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι ἐν πάγιον κληροδοτήμα τοῦ κτίσαντος αὐτὸ Χατζηστεφανάκη, καταλιπόντος διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ εἰς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν 300 λίρας, ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν, πληρώνηται ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας· ἂν δὲ ὁ πόρος οὗτος εἶναι ἀνεπαρκής, συμπληροῦται διὰ συνεισφορῶν. Προϋπολογισμὸς δὲ τοῦ Παρθεναγωγείου εἶναι μόνον ὁ μισθὸς τῆς διδασκαλίας 19 εἰκοσόφραγκα. Ἐλλείμματα ἢ πλεονάσματα δὲν ὑπάρχουσιν. Τὸ εἰσόδημα τοῦ κληροδοτήματος εἶναι πάγιον ἄλλ' ἀνεπαρκές. Τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐλειτούργησε μόνον 20 ἡμέρας κατὰ 7βριον τῆς διδασκαλίας μὴ ἐπανελθούσης μετὰ τὸν πόλεμον, ὁ μισθὸς δὲν ἐπληρώθη.

Γ' Ἀπόστασις καὶ συγκοινωνία. Τὸ χωρίον ἀπέχει τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὰς 11 ὥρας (διὰ δὲ τῆς λίμνης περὶ τὰς 9), τοῦ δὲ Τσεπελόβου περὶ τὰς 8 ὥρας. Πρὸς τὰ Ν.Α. αὐτοῦ 1 ὥραν κεῖται τὸ Λιάπη, πρὸς τὸ Α 3 ὥρας ἡ Χρυσοβίτσα καὶ πρὸς τὰ Β.Δ. ½ ὥραν τὸ Γρεβενίτη, μεθ' οὗ μόνον εἶναι εὐκόλος ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ σχολικὴ ἔνωσις.

Ζ' Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ ληπτέα μέτρα. Οἱ Δρεσθενίτικοι εἰ καὶ ἔχουσιν ἐπικοινωνίαν μεγάλην μετὰ τῶν γειτόνων Γρεβενιτηνῶν, ὁμιλούντων κυρίως τὴν Κουτσοβλαχικὴν, ὁμιλοῦσι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ ξενιζούσης ὁμως τινὸς τραχυτέρας προφορᾶς, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ὄντως ἐνταῦθα ὠμιλεῖτο πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα. Ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἐνταῦθα 1) Νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ πρὸς διόρθωσιν τῆς ξενοφώνου προφορᾶς, διοριζομένης καταλλήλου διδασκαλίας. 2) Νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὑλικὸν τοῦ Ἀρρεναγωγείου καὶ Παρθεναγωγείου καὶ νὰ ἐπισκευασθῇ τὸ ὑπάρχον. 3) Νὰ αὐξηθῶσιν οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ 4) Νὰ ἐξελεγχθῶσιν οἱ πόροι τῆς Κοινότητος καὶ 5) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἐνταῦθα ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἐριουργία πρὸς αὐξήσιν τῶν κοινοτικῶν πόρων.

Ἐν Δρεσθενίκῳ τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



VI. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΗΠΤΕΑ ΜΕΤΡΑ

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐν τῷ τμήματι τοῦ Ζαγορίου, περιλαμβάνονται περὶ τὰς 30 χιλ. ψυχάς, ἡ Ἐκπαίδευσις καὶ παρ' ὅλην τὴν καταδίωξιν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως καὶ τὰς πιέσεις αὐτῆς καὶ παρὰ πάντα τὰ παντοειδῆ ἄλλα κωλύματα, οὐ μόνον διετηρήθη ἀλλὰ καὶ ἱκανῶς προήχθη, ἐν σχέσει μάλιστα πρὸς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς Ἡπείρου, καὶ ἡ νεολαία ἐνταῦθα διατρέφει ἀξιόλογον φιλομουσίαν καὶ τελειότερον ἢ ἄλλαχού τῆς Ἡπείρου καταρτίζεται. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν 46 χωρίων τοῦ Ζαγορίου (ὧν τινὰ ὑπάγονται Ἐκκλησιαστικῶς καὶ ἄρα καὶ ἐκπαιδευτικῶς εἰς τὴν Κόνιτσαν), πολλὰ μὲν διατηροῦσιν ἴδια πλήρη Ἑλληνικὰ σχολεῖα, πλείονα δὲ συντηροῦσι διτάξια Ἑλληνικὰ ἡνωμένα μετὰ τῶν Δημοτικῶν καὶ πλεῖστα συντηροῦσι μονοτάξια τοιαῦτα ὡσαύτως ἡνωμένα μετὰ τῶν Δημοτικῶν σχολείων, πάντα δὲ ἀνεξαιρέτως τὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου διατηροῦσι Δημοτικὰ Σχολεῖα κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν τετρατάξια, ἐλάχιστα δὲ τριτάξια ἢ διτάξια, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐν τέλει τῆς παρούσης προσηρτημένων πινάκων. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῶν θηλέων ἀναπτύξεως μεριμνήσαντες οἱ Ζαγορίται ἐγκαίρως ἵδρυσαν Παρθεναγωγεῖα ἐν πολλοῖς μὲν χωρίοις τετρατάξια ἐν πλείστοις δὲ τριτάξια ἢ διτάξια, ἀμειγῇ ἢ μικτὰ· πρῶτον δὲ τοιοῦτον ἐλειτούργησεν ἐν Μονοδενδρίῳ, ἵδρυθὲν τῷ 1846 ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῶν Ριζαρῶν. Μεριμνῶντες δὲ ἐν ταύτῳ οἱ Ζαγορίται καὶ περὶ τῆς πρακτικῆς τῶν κορασίων αὐτῶν ἀσκήσεων, εἰσήγαγον ἐνωρὶς εἰς πολλὰ Παρθεναγωγεῖα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ῥαπτικῆς, τῆς κοπτικῆς καὶ τῆς ὑφαντικῆς τέχνης, αἵτινες σήμερον διδάσκονται ὑπὸ εἰδικῶν διδασκαλισσῶν ἐν πολλοῖς χωρίοις. Οὕτω κατάρθωσαν οἱ Ζαγορίται οὐ μόνον ν' ἀναπτύξωσιν ἐνωρὶς ἀλλὰ καὶ νὰ διατηρήσωσιν καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀντιξόους περιστάσεις τὴν Ἐκπαίδευσιν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Ἔθνισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ.

Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἰδιαίτερος Ἔθνισμός τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἡπείρου διετηρήθη ἀμείωτος, ἀντέστη κατὰ πάσης ὀθενδῆποτε ἀντιδράσεως καὶ διέσωσεν ἀκμαῖον τὸ ζῶπυρον τῆς Ἐλευθερίας, ἥς δι-

καίως σήμερον ἀπολαύει. Ἄν δὲ καὶ ἐνταῦθα παρατηρῶνται ἐλλείψεις τινὲς καὶ ἐξαίρεσις ἐν τῇ καθαριότητι τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ εἰς τὴν μακραίωνα δουλείαν, ἣτις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἀφήσῃ τὰ ἴχνη τῆς ἑαυτῆς διαβάσεως. Ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα, τὰ ἐκ τῆς δουλείας παντὶ δουλεύοντι λαῷ ἀναφυόμενα, τοῦ φόβου, τῆς δειλίας, τῆς ἀνελικρινείας, τῆς κρυψινοίας κ.λ.π. δύνανται εὐκόλως νὰ ἐξαλειφθῶσι διὰ τῆς συντόνου ἐργασίας Ἐκκλησίας, Σχολείου καὶ ἀνεπτυγμένης Κοινωνίας.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ διὰ τὴν συχνὴν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην μετανάστευσιν τῶν Ζαγοριτῶν καὶ τὴν μετὰ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων ἐπικοινωνίαν αὐτῶν, ἀνεπτύχθη ἐγκαίρως ἐνταῦθα καὶ ἡ παρατηρηθεῖσα πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων, ἣτις θὰ ἦτο ἀξιοθαύμαστος ἂν ὑπῆρχεν ἐν Ἡπείρῳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας συγκοινωνία καὶ δημοσία ἀσφάλεια, ὅπερ θέλει γίνεαι ἀσφαλῶς ἐν τῷ μέλλοντι λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος τῶν Ζαγοριτῶν κ.λ.π.

Πρὸς τελειοποίησιν τῆς καταστάσεως ταύτης τοῦ Ζαγορίου ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν καὶ πρὸς ἠθικωτέραν καὶ ἐθνικωτέραν κατεύθυνσιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ δράσῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ νὰ πρωτοστατήσῃ, πρέπει, κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, νὰ ληφθῶσιν ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦδε τὰ ἑξῆς γενικὰ μέτρα.

1) Νὰ ληφθῇ μέριμνα πρὸς βελτίωσιν μὲν τῶν ὑπαρχόντων διδασκάλων καὶ τῶν διδασκαλισσῶν καὶ πρὸς διαβάθμισιν αὐτῶν, πρὸς παραγωγὴν δὲ νέων τοιούτων βελτιόνων. Τοῦτο δύναται νὰ γίνη τὸ μὲν διὰ τῆς ἰδρύσεως προσωρινῶν μονοταξίων Διδασκαλείων ἀρρένων καὶ θηλέων, τὸ δὲ διὰ τῆς ἐκ τῶν ἐνόντων βελτιώσεως σύμπαντος τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ εἴτε δι' ἐποπτικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἰδιαιτέρων ὁδηγιῶν, εἴτε διὰ διδασκαλικῶν συνεδρίων.

2) Νὰ ληφθῇ μέριμνα περὶ ταχείας καταρτίσεως πολλῶν ἐιδικῶν νηπιαγωγῶν, αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι πρὸς διόρθωσιν τῆς πολλαχοῦ, ἐνταῦθα τε καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου, ξενοφώνου προφορᾶς, ἣτις ἐργασία ἀπεδείχθη ἐθνικωτάτη μέχρι τοῦδε ὅσω μικρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξε καὶ πολλὰ ὀφείλονται χάριτες τῇ κ. Λασκαρίδου, ἣτις κυρίως εἰργάσθη πρὸς τοῦτο.

3) Νὰ ἀποσταλῶσιν ἀπὸ τοῦδε ἱκανοὶ ἱεροκλήρυκες, οἵτινες περιοδεύοντες εἰς ὅλην τὴν Ἡπειρον νὰ θέσωσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς διὰ καταλλήλου ἠθικοκοινωνικῆς ἐργασίας στερεὰς τὰς βάσεις οὐ μόνον τοῦ

χριστιανικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθ' ὅλον βίου τῶν νέων συμπολιτῶν ἡμῶν.

4) Νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας ὑπάλληλοι οὐ μόνον ἱκανοὶ καὶ δραστήριοι ἀλλὰ καὶ μεμαρτυρημένης χρηστότητος ἵνα καὶ διὰ τοῦ ἔργου καὶ διὰ τοῦ λόγου ποδηγετῶσι τὴν ἔνεκα τῆς δουλείας ὅπωςδῆποτε ἀνερμάτιστον εἰσέτι Ἑπειρωτικὴν κοινωνίαν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης εἰς τὴν φαυλοκρατίαν τεινούσης κατευθύνσεως καὶ

5) Νὰ ληφθῇ μέριμνα ὅπως οἱ προϊστάμενοι πάσης δημοσίου ὑπηρεσίας, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Σχολείου, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Δημοσίου ἀσφαλείας, μὴ ἀρκῶνται μόνον εἰς τὴν τυπικὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄτομα ἐργάζωνται καὶ δρῶσιν ἰδιαίτερος καὶ κατηχητικῶς μηδεμίαν παραλείποντες εὐκαιρίαν νὰ διδάσκωσι τοὺς νέους ἐλευθέρους πολίτας τὸν κατ' οὐσίαν καὶ οὐχὶ κατὰ τύπους σεβασμὸν πρὸς τὴν Θρησκείαν, τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Κοινωνίαν καὶ νὰ ὑποδεικνύωσιν αὐτοῖς τὴν ἐκ τούτου ἄμεσον ὠφέλειαν καὶ εὐημερίαν αὐτῶν καὶ τοῦ Κράτους ὅλου.

Διὰ τῶν μέτρων τούτων θέλομεν συμπῆξει χριστιανικὴν οἰκογένειαν, θέλομεν δημιουργήσῃ Ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν ἐν τῇ κοιτίδι ταύτῃ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, θέλομεν ἐπιρρώσει τὸ Ἐθνικὸν φρόνημα, θέλομεν ἀφομοιώσει ταχέως τὴν Ἐκπαίδευσιν καὶ θέλομεν θέσει στερεὰς τὰς βάσεις τῆς ἠθικοκοινωνικῆς διαμορφώσεως τῶν τέως ὑποδούλων ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀποσοβοῦντες ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν κακὴν κατεύθυνσιν, ἣν βεβαίως θέλει δώσει εἰς τὴν ἐν Ἑπίρῳ ἀναμορφωτικὴν ἐργασίαν τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἢ παραμέλῃσις παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἐκπαίδευσιν.·

Πρὸς τούτοις ὁμως ἀναγκαῖα νομίζομεν καὶ τὰ ἐξῆς μέτρα ἐν τῷ τμήματι τοῦ Ζαγορίου·

1) Νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ συγκοινωνία, ἥτις ἐν τῷ ὀρεινῷ τούτῳ τμήματι εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς παγίωσιν τῆς δημοσίου ἀσφαλείας καὶ πρὸς πᾶσαν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν.

2) Νὰ ἐξελληνισθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων, ὀρέων, ποταμῶν, τοποθεσιῶν κ.λ.π. ἵνα λείψῃ πᾶν ξένον ἶχνος καὶ τὰ πάντα γίνωσιν Ἑλληνικά.

3) Νὰ ἐξετασθῇ συντόμως ὑπὸ εἰδικῶν τὸ ζήτημα τῶν πολλῶν καὶ σημαντικῶν κληροδοτημάτων τοῦ Ζαγορίου, δι' ὧν δύνανται νὰ συντηρῶνται πάντα τὰ Σχολεῖα αὐτοῦ.

4) Νὰ ἀνοικοδομηθῶσι καὶ ἐνταῦθα τὰ πυρποληθέντα διδασκτήρια

καὶ ἐν γένει νὰ συμπληρωθῶσι τὰ μικρὰ κενὰ τῆς Ἑκπαιδεύσεως καὶ

5) Νὰ ὑποστηριχθῇ ἐνταῦθα εἰδικῶς ἡ κτηνοτροφία, μελισσοκομία, σηροτροφία καὶ ὑλοτομία, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὁποίων, εὐκόλου οὔσης, δύναται τὸ Ζαγόριον ν' ἀποβῇ πλουτοπαραγωγικὸν κέντρον ἐν Ἑλλάδι:

Ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ἕλλην καταλλήλως ποδηγετούμενος δύναται νὰ θαυματουργήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ τοιοῦτος εἶναι ὁ Ἕλλην, ὡς διδάσκει ἡ μακραίων ἱστορία αὐτοῦ. Εἴθε τὰ παθήματα τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μαθήματα, ὅπως ἡ Κοινωνία τῆς νέας Μεγάλης Ἑλλάδος διαπλασθῇ τοιαύτη, ὥστε πόρρω νὰ ἀπέχῃ τῆς τοῦ καταλυθέντος φαύλου καθεστῶτος, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἐπ' ἐλπίδι νέας εὐρυτέρας μεγαλύνσεως θείᾳ συνάρσει μεγαλυνθέντος Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 30ῇ 8βρίου 1913

Ὁ ἐπιθεωρητὴς

Ἄ. Καθάρειος



Α' σχολική περιφέρεια Ήπειρου
3. Συνοπτικός πίναξ
Σχολικόν έτος 1912-1913
των σχολείων του τμήματος Ζαγορίου της επαρχίας Ίωαννίνων

Χωρίον	Κάτοικοι	Σχο λείου		Διδακτι ρίον	Αρ. διδα- σκάλ.	έν συνόλω		Αριθμός μαθητών κατά τάξεις							Παρατηρήσεις	
		είδος	διδακτῆριον			κατάξαις	ἐτυρπολήθη	καλή	αρχ.	θηλ.	Ζ'	ΣΤ'	Ε'	Δ'		Γ'
1. Γρεβενίτη	1250	1) Έλληνικόν ἀρρένων 2) Δημοτικόν 3) " θηλέων	Κοινοτικόν	κατάξαις ἐτυρπολήθη καλή	2/2	50	72	3	5	7	7/4	7/4	14/6	7/8	50	Νὰ οικοδομηθῇ τὸ διδακτῆριον (ιδ. Πιν. 1).
2. Φλαμπουράριον	600	4) Νηπιαγωγείον 1) Δημοτ. ἀρρένων 2) Δημοτ. θηλέων	Κοινοτικόν	καλή	1/1	16	15	—	—	—	2/0	2/2	3/3	9/10	—	Νὰ διαχωρισθῶσι τὰ διδακτῆρια διὰ μεσοτ. (ιδ. Πιν. 1)
3. Τσερνέσιον	250	1) Δημοτ. ἀρρένων 2) Δημοτ. θηλέων	Κοινοτικόν ἐτυρπολήθη	μετρία —	1/1	15	18	—	—	—	1	4	5	8	;	»
4. Βαβοῦσα	650	1) Δημοτ. ἀρρένων 2) Δημοτ. θηλέων	Ἰδιωτικὴ οἰκία	ἐτυρπολήθη	1/1	64	30	—	—	—	6/1	5/2	10/3	10/4	23/20	
5. Λάϊστα	1600	1) Έλλην. ἀρρένων 2) Δημοτ. ἀρρένων 3) Δημοτ. θηλέων	Κοινοτικόν	ἀρίστη καλή	4/3	91	86	4	7	10	9/12	10/9	16/13	10/14	25/38	
6. Παλαιοχώριον Λαϊσσης	150	μεικτόν δημοτικόν	Κοινοτικόν	μετρία	1/1	10	6	;	;	;	;	;	;	;	;	
7. Δομπρίνοβον	760	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	καλή	1/1	50	25	—	4	3	3/;	3/;	10/;	10/;	17/;	
8. Λεσινίτσα	850	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	μετρία καλή	1/1	40	35	—	—	2	11/;	8/;	6/;	8/;	5/;	
9. Σκαμνέλιον	650	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	ἐτυρπολήθη καλή	3/2	53	30	—	4	5	10/2	9/5	5/5	5/6	15/17	
10. Τσεπέλοβον	800	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	καλή	4/2	58	38	2	3	3	6/6	8/6	5/14	6/10	5/14	
11. Καπέσσοβον	250	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	ἀρίστη κακή	2/1	22	18	2	3	5	0/;	5/;	0/;	5/;	25/2	
12. Βραδέτον	90	Ἀρρεναγωγείον	»	μετρία	1	11	—	3	0	1	3	0	1	3	—	
13. Κουκούλιον	200	Ἀρρεναγωγείον	»	καλή	1	12	—	2	0	2	2	0	4	2	—	



Χωρίον	Κάτοικοι	Σχο λείου		Διδακτικη ρίου		Αρ. διδα-σκάλ.	Αριθμός μαθητών										Παρατηρήσεις	
							έν συνόλῳ		κατά τάξεις									
									Ζ'	ΣΤ'	Ε'	Δ'	Γ'	Β'	Α'	Νηπ.		
		είδος	διδακτῆριον	κατάξασις	ύλικόν	οκάλ.	ἀρρ.	θηλ.	—	—	—	—	—	—	—	—	Νά ιδρυθῇ νηπια- γωγείον	
14. Κάτω Βίτσα	260	Ἀρρεναγωγείον 1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	Κοινοτικόν	» καλή έτοιμόρρο.	» πλήρες	1 2/2	20 29	3 24	—	—	—	—	5 4/4	5 1/5	13 4/6	— 7/7		
15. Ἄνω Βίτσα	280	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	καλή	μέτριο	2/1	28	15	—	4	0	3	6/3	5/3	10/4	5/5		
16. Μονοδένδριον	185	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	1/1	25	25	—	3	6	4/5	0/2	7/4	0/2	5/12		
17. Σωποτσέλιον	420	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	1/1	32	16	2	0	8	0/2	8/2	4/8	10/4	—		
18. Μπάγια	500	2) Παρθεναγωγείον Μεικτόν	Κοινοτικόν	»	»	1	20	5	—	4	2	0	2	2	7	8		
19. Δόλιανη	300	»	»	»	»	1	6	1	;	;	;	;	;	;	;	;		
20. Δραγάριον	120	»	»	»	Ο	1	13	10	—	—	—	7	5	3	8	—		
21. Μακρίνον	140	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	2/2	30	22	—	3	6/1	4/4	11/8	0/0	6/9	—		
22. Ἄνω Σουδενά	600	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	2/1	70	30	6	7	0	16	14/6	8/9	19/15	—		
23. Τσερβάρη	850	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	καλή	καλόν	1/1	38	33	—	—	7/7	4/8	6/6	12/4	6/4	3/4		
24. Κάτω Σουδενά	700	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	2/2	56	44	6	7	9	0/0	12/4	2/11	16/17	4/12		
25. Δοβρά	850	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	2/2	23	19	—	3	6	4/4	3/3	2/6	2/6	3		
26. Μπούλτσι	400	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	καλή	καλόν	2/2	27	26	—	6	5	0/2	3/3	6/5	7/6	0/10		
27. Δρεστινίκον	750	1) Ἀρρεναγωγείον 2) Παρθεναγωγείον	»	»	»	2/1												

4. Συνοπτικός πίναξ

Σχολικόν έτος 1912-1913

Α' σχολική περιφέρεια Ήπειρου

του προσωπικού των σχολείων

Όνομα και επώνυμον διδασκάλου	Πατρίς	Ήλικία	Έγγαμος ή άγαμος	έτη υπηρεσίας	Προσόντα
1. Φώτιος Τζιμονιάννης	Πρωτόπατα	25	έγγαμος άτεκνος	3	Άπολυτήριον Ζωσιμαίας
2. Δημήτρ. Μπανέλλας	»	32	έγγαμος 2 τέκν.	3	»
3. Εὐθαλία Μπουντά	Ίωάννινα	16	άγαμος	1	Ένδεικτικόν 8ης τάξ. Έλισταβ.τ.
4. Έλισταβ.τ. Καζαντζή	»	17	»	;	Ένδεικτικόν Δημοτικού Σχολείου
5. Γεώργ. Δ. Βρουσδάλης	»	48	»	28	Πτυχίον Διδασκαλείου Σεργών
6. Όλγα Κ. Κράκτου	»	19	»	5	Ένδεικτικόν Δ' Έλισταβ.τ.
7. Χρυστόδ. Σαράβας	Τραπεζοβον	33	έγγαμος 1 τέκνον	8	Ένδεικτικόν Β' Γυμν. Ίωαννίνων
8. Μαριγώ Χ. Σαράβα	»	26	»	5	Ένδεικτικόν Α' Έλληνικού
9. Γεώργ. Ζήσης	Βαβούσα	50	έγγαμος 4 τέκνα	13	Πιστοποιητικόν Γ' τάξ. Γυμνασίου
10. Μαρία Βόντα	Άθηναι	28	άγαμος	3	Πτυχίον Νηπιαγ. Λασκαρ.
11. Ίωάννης Δ. Φιλίδης	Κατέσοβον	34	έγγαμος 4 τέκνα	16	Άπολυτήριον Ζωσιμαίας
12. Νικόλ. Μπιζακίδης	Λεσινίτσα	45	έγγαμος 2 τέκνα	18	Άποφοιτ. Δ' Γυμνασίου
13. Ίωάν. Κατράντζιος	»	57	έγγαμος 5 τέκνα	39	Άπολυτ. Έλλ. Σχολ. Λεσινίτσας
14. Νικόλ. Άντ. Δεβελέγκας	Λαΐστα	28	άγαμος	7	Άπολυτ. Έλλ. Σχολ. Λαΐτσας
15. Άριστέα Μ. Μπέλλου	Ίωάννινα	28	»	5	Ένδεικτικόν 8ης Έλισταβ.τ.
16. Έλευθερ. Ί. Αναγνωστάκης	Κάτω Βίτσα	22	»	6	Άπολυτήριον Έλληνικού Σχολείου Βίτσας
17. Σύρμω Πάτρα	Λαΐστα	18	»	2	Άπολυτήριον Δημοτικού Σχολείου Λαΐτσας
18. Ευστάθ. Κωνσταντινίδης	Δεμάτη	60	έγγαμος 3 τέκνα	40	Ένδεικτικόν Γ' Γυμνασίου
19. Σταύρος Μ. Τσιγαράς	Άνω Σουδενά	35	έγγαμος 2 τέκνα	11	Άπολυτήριον Ριζαρείου Σχολής
20. Φάνω Κοκκίδης	Τσουνδήλα	60	έγγαμος 2 τέκνα	;	Άπολυτήριον Δημοτικού Σχολείου
21. Φάνω Κοκκίδης	Λεσινίτσα	36	έγγαμος 5 τέκνα	14	Άπολυτήριον Ζωσιμαίας
22. Δημ. Αδ. Κουνάβος	Κάτω Σουδενά	48	έγγαμος 2 τέκνα	28	Άπολυτήριον Διδασκαλείου Σεργών
23. Θεοφ. Αλ. Βέτης	Σκαμνέλιον	37	έγγαμος 4 τέκνα	15	Άπολυτήριον Ριζαρείου Σχολής
24. Θεοφ. Παπαγεωργίου	Κατέσοβον	33	έγγαμος 4 τέκνα	14	Άπολυτήριον Ζωσιμαίας
25. Άνδρ. Αβ. Αβ. Αβ. Αβ.	Μέτσοβον	20	άγαμος	7	Ένδεικτικόν 8ης τάξ. Έλισταβ.τ.
26. Βασίλειος Μεργικούνη	Ίωάννινα	16	»	1	Άπολυτήριον 10ης τάξ. Έλισταβ.τ.
27. Ούγγρος Όδυσσεύς	Τραπεζοβον	45	έγγαμος 2 τέκνα	25	Πτυχίον Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης
28. Νικόλ. Ρέσσος					





Τυπογραφικές Εργασίες

Γ. Δούβαλης – Ε. Αποστόλου ο.ε

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 41 (Στοά Καμινέρη) Τηλ. (0651) 27.845 – 20.544

